

**ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ
ТА ВОГНЕОЇ ПІДГОТОВКИ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ**

**ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В
ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
УКРАЇНИ**

МАТЕРІАЛИ КРУГЛОГО СТОЛУ

31 жовтня 2017 року

*Одеса
2017*

УДК 351.74:371.134:159.923
О - 64

Матеріали викладені у авторській редакції з незначними коректорськими правками.

Організація професійної підготовки в підрозділах Національної поліції України: матеріали круглого столу, м.Одеса, 31 жовтня 2017 р.
– Одеса: ОДУВС, 2017. – 220 с.

У цьому збірнику представлені дослідження науково-педагогічних працівників, практичних працівників правоохоронних органів,, ад'юнкти, слухачі, студенти, курсанти. Всіх їх об'єднує спільне бажання – покращення професійної підготовки в підрозділах Національної поліції України, сприяння становленню особистості професіонала, здатного до ефективної діяльності в складних, напружених та екстремальних умовах.

Сподіваємось, що обмін думками буде плідним і сприятиме удосконаленню підготовки поліцейських, досягнення високого рівня професіоналізму у всіх сферах практичної діяльності.

УДК 351.74:371.134:159.923

(С) ОДУВС, 2017

Шановні колеги!

Прийміть мої щирі привітання з нагоди проведення в Одеському державному університеті внутрішніх справ круглого столу на тему: «Організація професійної підготовки в підрозділах Національної поліції України».

Розбудова України як правової, демократичної держави на засадах гарантування законності і зміцнення правопорядку, дотримання прав і свобод громадян, передбачених Конституцією і чинним законодавством, значною мірою залежить від ефективної діяльності працівників Національної поліції України, які покликані захищати життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканість та безпеку людини й громадянина, інтереси суспільства і держави а також усі форми власності, природне середовище, від протиправних посягань.

Зростання злочинності зумовлене насамперед кризовими явищами в політичній та економічній сферах. Це зумовлює зростання кількості кримінальних правопорушень. Все частіше засобами їх скоєння є холодна чи вогнепальна зброя із застосуванням тортур та захопленням заручників. Разом з тим значно зросла агресивність і жорстокість злочинців, їх протидія представникам влади та поліцейським зокрема.

Стан справ значно ускладнюється тим, що нині злочинці мають велику кількість бойової вогнепальної зброї. Це явище становить серйозну загрозу для публічного порядку, життя та здоров'я громадян. Швидко та рішуче обеззброєння злочинців є першочерговим службовим обов'язком працівників Національної поліції України, і потребує від них виняткової організованості, високої компетентності та вміння діяти яку повсякденній діяльності так і в умовах ускладнення оперативної обстановки.

З метою забезпечення публічного порядку та захисту життя і здоров'я громадян, їх законних інтересів поліцейські зобов'язані використовувати всі засоби і методи боротьби зі злочинністю.

Успіх у зазначеній боротьбі значною мірою залежить від професійної майстерності, досвіду та рівня службово-бойової підготовки особового складу Національної поліції України. Але, на жаль, під час проведення затримання правопорушників та проведення

спеціальних заходів нерідко допускаються серйозні помилки і тактичні прорахунки, які призводять до втрат серед особового складу, загибелі та поранення сторонніх осіб. Причинами такого становища є недостатній рівень професійних знань поліцейських. Саме тому, досвід, майстерність, знання та професійний вишкіл є тими складовими які дадуть можливість звести до мінімуму втрати серед особового складу як поліцейських так сторонніх осіб під час боротьби із злочинністю.

Переконаний, що вільний обмін думками у форматі круглого столу, залучення до спілкування поряд з науковцями практичних працівників, дозволить наблизитись до вироблення спільних поглядів на низку найважливіших проблем, серед яких особливо актуальними є наукове забезпечення потреб практики та запровадження результатів науково-дослідної роботи в практичну діяльність підрозділів поліції.

Сподіваюсь, що конструктивний діалог принесе позитивні результати і рішення.

Висловлюю щиро вдячність всім хто взяв участь у нашому круглому столі. Бажаю учасникам плідного спілкування і вдалої співпраці!

З повагою

Ректор Одеського державного університету

внутрішніх справ

доктор юридичних наук, доцент

генерал поліції третього рангу

І.П. Катеринчук

Албул С.В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
Перший проректор Одеського державного
університету внутрішніх справ
полковник поліції

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО СИСТЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО СКЛАДУ ВНЗ МВС УКРАЇНИ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПІДГОТОВКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

На теперішній час керівництвом МВС України визначено необхідність переходу до нової моделі підготовки працівників Національної поліції України. Разом із тим, на сьогодні науково-педагогічний склад кафедр практичного спрямування вищих навчальних закладів не завжди у повній мірі обізнаний у новітніх формах та методах протидії злочинності, що обумовлено застарілими підходами до суто теоретичної складової навчання. Ефективне виконання завдань, покладених на МВС у сучасних умовах, вимагає підвищення якості підготовки фахівців у сферах охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг; захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні; цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню; громадянства та міграції тощо та об'єктивно передбачає запровадження нової моделі відомчої системи освіти, визначення концептуальних засад її розбудови [2].

Наявній системі підвищення кваліфікації та проходження стажування працівниками ВНЗ із специфічними умовами навчання у практичних підрозділах нерідко притаманні елементи формалізму, що не сприяє отриманню нових знань науково-педагогічним складом та не йде на користь подальшому запровадженню до навчального процесу. У свою чергу, світовий, зокрема європейський досвід проведення короткочасних тренінгів за різними напрямками та підготовки тренерів для практичних підрозділів поліції, свідчить про можливість його успішного запозичення та імплементації для потреб підвищення кваліфікації науково-педагогічного складу вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку

поліцейських.

З метою оновлення та розширення знань, набуття нових професійних навичок працівниками кафедр практичного спрямування (оперативно-розшукової діяльності, спеціальної техніки, кримінального процесу, тактико-спеціальної та вогневої підготовки, економічної безпеки, кібербезпеки тощо) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, пропонується нова модель формування системи підвищення кваліфікації науково-педагогічного складу вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання МВС України.

Суб'єкти заходів, що пропонуються. Суб'єктами оновленої системи підвищення кваліфікації виступають:

- керівники структурних підрозділів центрального органу управління Національної поліції України (Департаменту карного розшуку, Департаменту кримінальної розвідки, Департаменту захисту економіки, Департаменту протидії наркозлочинності, Департаменту кіберполіції, Департаменту боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, Департаменту оперативно-технічних заходів, Департаменту оперативної служби, Головного слідчого управління);

- науково-педагогічний склад кафедр практичного спрямування ВНЗ із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських;

- перемінний склад ВНЗ із специфічними умовами навчання (курсанти та слухачі).

Сутність заходів, що пропонуються. На сьогоднішній день в Україні підготовку поліцейських здійснюють сім ВНЗ із специфічними умовами навчання (Національна академія внутрішніх справ, Харківський національний університет внутрішніх справ, Одеський державний університет внутрішніх справ, Львівський державний університет внутрішніх справ, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Луганський державний університет внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка, Донецький юридичний інститут). Науково-педагогічний склад кафедр практичного спрямування (оперативно-розшукової діяльності, спеціальної техніки, кримінального процесу, тактико-спеціальної та вогневої підготовки, економічної безпеки, кібербезпеки тощо) мають досвід роботи у правоохоронних органах, відповідну теоретичну підготовку та допуск до державної таємниці за формами 3 або 2. Зазначені ВНЗ в системі

підготовки поліцейських виступають виконавцями державного замовлення.

У свою чергу, структурні підрозділи центрального органу управління Національної поліції України є *замовниками*.

Перемінний склад ВНЗ (курсанти та слухачі) виступають в якості *суб'єктів підготовки* та мають після проходження навчання впевнено володіти сучасними знаннями та практичними навичками для самостійної роботи в структурних підрозділах Національної поліції України.

Структурні оперативні підрозділи Національної поліції України у своїй практичній діяльності за напрямками використовують новітні, інноваційні методи та засоби виявлення, документування, розслідування кримінальних правопорушень, що відповідають вимогам часу. Перелік, сутність, обсяги, методики застосування таких методів та засобів відомі керівникам відповідних Департаментів центрального органу Національної поліції. Таким чином, саме керівники вказаних структурних підрозділів володіють інформацією щодо необхідного рівня та змісту специфічних знань, яких потребують випускники ВНЗ із специфічними умовами навчання – майбутні поліцейські.

Сутність запропонованої тренінгової системи підвищення кваліфікації науково-педагогічного складу вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання МВС України, які здійснюють підготовку поліцейських, полягає в організації та проведенні працівниками структурних підрозділів центрального органу управління Національної поліції України для науково-педагогічного складу кафедр практичного спрямування ВНЗ тренінгових занять з питань новітніх, інноваційних методів та засобів виявлення, документування, розслідування кримінальних правопорушень, що відповідають вимогам часу (застосування новітнього технічного та програмного забезпечення; специфіки проведення окремих оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій тощо). За результатами проведення тренінгових занять відповідний Департамент Національної поліції України має видавати працівникам ВНЗ сертифікати про підвищення кваліфікації, які у подальшому долучаються до особової справи працівника.

Після проходження тренінгових занять з підвищення кваліфікації працівники ВНЗ отримані знання та навички запроваджуватимуть до навчального процесу шляхом включення до

навчальних планів і програм підготовки поліцейських за спеціалізаціями.

Запропоновані заходи можна розподілити на наступні *етапи*:

I – визначення відповідними департаментами центрального органу Національної поліції переліку та обсягів інформації щодо новітніх, інноваційних методів та засобів виявлення, документування, розслідування кримінальних правопорушень, що потребують включення до навчальних планів і програм підготовки поліцейських за спеціалізаціями.

II – організація та проведення тренінгових занять для науково-педагогічного складу ВНЗ на базі відповідного департаменту Національної поліції України з врученням сертифікатів про підвищення кваліфікації.

III – відрядження працівників відповідних кафедр практичного спрямування ВНЗ із специфічними умовами навчання на тренінгові заняття за напрямками.

IV – включення отриманої інформації до програм підготовки поліцейських за спеціалізаціями у ВНЗ.

V – викладання отриманої інформації курсантам (слухачам) у ВНЗ, розвиток та закріплення у них необхідних навичок.

Таким чином, інформація щодо новітніх, інноваційних методів та засобів виявлення, документування, розслідування кримінальних правопорушень з практичних підрозділів Національної поліції стане складовою програм підготовки поліцейських та буде забезпечена наявною підготовкою науково-педагогічного складу ВНЗ. Крім цього, така інформація у подальшому може бути аналітично опрацьована фахівцями ВНЗ у наукових дослідженнях.

Рівень проведення заходів. Рівнем та місцем проведення тренінгових заходів доцільно визначити департаменти відповідних підрозділів Національної поліції України (м. Київ).

Кількісний склад учасників від ВНЗ. Доцільним вбачається залучення працівників ВНЗ із розрахунку: один працівник від кожного вишу (сім осіб на один тренінг). Малокомплектність групи забезпечить якісну підготовку та індивідуальний підхід.

Періодичність та тривалість проведення заходів. Щопівроку або, за необхідністю, частіше (за графіком). Тренінги, відповідно до міжнародного досвіду, мають тривати від трьох до п'яти днів.

Нормативно-правове забезпечення. Запропоновані заходи відповідають положенням Законів України «Про Національну

поліцію» та «Про вищу освіту». Порядок організації та проведення заходів має регламентуватися відомчим нормативним актом МВС України [1; 3].

Очікувані результати та переваги заходів, що пропонуються.

Для ВНЗ:

- оновлення та розширення знань, набуття нових професійних навичок працівниками кафедр практичного спрямування;
- реалізація нової моделі підготовки працівників кримінального блоку Національної поліції України;
- отримання сертифікатів про підвищення кваліфікації у практичних підрозділах Національної поліції України;
- розширення емпіричної бази для подальших наукових досліджень.

Для підрозділів Національної поліції:

- наявність фахово підготовлених працівників кримінального блоку.

Для курсантів (слухачів):

- отримання необхідних сучасних знань та навичок.

Перевагами запропонованих заходів є їх витребуваність, актуальність, мобільність та унеможливлення формалізму.

Викладачі ВНЗ отримують нові знання, які після наукового та методичного опрацювання надаються курсантам (слухачам). Після завершення навчання курсанти (слухачі) призначаються на посади у практичні підрозділи Національної поліції та володіють знаннями та навичками, необхідними для якісного виконання функціональних обов'язків.

За нашим переконанням запропонована тренінгова система підвищення кваліфікації науково-педагогічного складу вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання МВС України, які здійснюють підготовку поліцейських, буде являти собою безперервний циклічний процес, що забезпечить реалізацію нової моделі підготовки працівників кримінального блоку Національної поліції України.

Література:

1. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – Назва з екрана.
2. Про затвердження Концепції реформування освіти в

Міністерстві внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 25.11.2016 (із змінами і доповненнями) № 1252: [Електронний ресурс]. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS675.html – Назва з екрана.

3. Про Національну поліцію [Електронний ресурс] : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.

Банях С.М.,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
Львівського ДУВС

ОПТИМАЛЬНІ ЧАСОВІ ПАРАМЕТРИ СТРІЛЕЦЬКОЇ ВПРАВИ

Актуальність. Найбільш вагомим стратегічним чинником технічної підготовки пістолетників у швидкісних прикладних стрілецьких вправах є орієнтування на конкретні найбільш раціональні модельні характеристики їхньої темпо-ритмової структури [1,с.47].

Виходячи з ретельного аналізу наявних інформативних джерел згаданої проблематики, доводиться констатувати, що поряд з численними науковими дослідженнями щодо оптимізації часових характеристик спортивних стрілецьких вправ, які входять до програми Олімпійських Ігор, практично майже відсутні аналогічні детальні аналітичні праці у сфері прикладної стрільби з бойової зброї [2,с. 35].

Основна **мета** даної роботи полягає у визначенні оптимальних часових параметрів виконання прикладної стрілецької вправи №4 Курсу стрільб.

Результати. Модельні часові параметри тривалості виконання швидкісної вправи в цілому та окремих її фаз у найбільш раціональних співвідношеннях не несуть у собі певної категоричної догматичності, оскільки на різних етапах підготовки вирішуються різні задачі. Однак орієнтування на них є неминучим з огляду на необхідність контролю за рівнем підготовленості стрільців [3, с. 8].

Нами було визнано за недоцільне піддавати деталізованому

хронометруванню кожний інтервал між пострілами, оскільки різниця окремих часових інтервалів між пострілами у серії має доволі хаотичний характер.

Абсолютно розмірений темп стрільби зовсім не вказує на цілковиту правильність виконання вправи, і, навпаки, рваний темп стрільби не передбачає обов'язкову наявність суттєвих помилок у техніці виконання окремого пострілу та серії у цілому. Адже важкий і довгий спуск (у порівнянні зі суто спортивними аналогами зброї, призначеної для швидкісної стрільби) та доволі відчутна віддача бойової зброї уже самі по собі провокують часом дуже суттєву різницю у часових інтервалах, що необхідні для якісного технічно грамотного відпрацювання кожного окремого пострілу у серії.

Успіх у виконанні будь-якої стрілецької вправи швидкісного характеру перебуває у прямій залежності від того, наскільки розвиненим у стрільця є відчуття часу, яке дозволяє йому у найбільш повному обсязі використовувати лімітований час при швидкісній стрільбі.

Складність при цьому полягає у своєрідному намаганні стрільця поєднати з одного боку обов'язкову вимогу встигнути виконати вправу за відведений правилами обмежений проміжок часу, а з іншого – прагнення раціонально розподілити час на якісне відпрацювання кожного технічного елементу. Але, враховуючи, що стрілець усе ж таки припускається деякої неточності в оцінці часу, доцільно заздалегідь орієнтуватися на незначне скорочення тривалості відстрілу серії, привчаючи себе вести стрільбу у більш швидкому темпі, щоб завжди мати певний запас часу. При такому резерві стрілець виконує вправу більш упевнено та спокійно, не переживаючи, що останній постріл виявиться спізнілим.

Витримувати кожного разу абсолютно однаковий темп стрільби практично неможливо. Відповідно, залежно від того, скільки часу було витрачено на перший постріл, стрілець повинен, опираючись на сформоване відчуття часу, дещо змінювати темп стрільби, щоб раціонально використати час на відстріл усієї серії та вкластися у відведений для стрільби час.

Однак згадані коливання в темпі швидкісної стрільби повинні бути незначними, щоб стрілець міг привчити себе до цілком визначеного, свого темпу стрільби при відстрілі цієї чи іншої вправи, що дозволить йому довести до автоматизму свої дії.

Під час проведених нами хронометричних вимірів до уваги

бралися виключно результати стрільців, рівень кваліфікації яких не нижче за кандидата у майстри спорту України, оскільки менш підготовлені спортсмени значно гірше орієнтуються у часі, і, побоюючись не встигнути виконати вправу, переважно завершують її дещо швидше від більш кваліфікованих стрільців. Однак такий поспіх вкрай негативно відображається на кінцевому стрілецькому результаті, оскільки провокує численні помилки у техніці виконання влучного пострілу.

Опрацювавши необхідні для дослідження виміри темпо-ритмових характеристик вправи було отримано наступні результати, які відображено у таблиці 1.

Таблиця 1.

Оптимальні параметри темпо-ритмової структури вправи №4 КС.

Статистичні показники	Час першого пострілу, сек	Час останнього пострілу, сек	Тривалість стрільби, сек	Середній інтервал між пострілами, сек.
М	4.4	7.45	3.1	1.55
X max	4.8	7.9	3.5	1.75
X min	4.0	7.0	2.7	1.35

Примітка: М – середнє арифметичне; X max –максимальний варіант вибірки; X min –мінімальний варіант вибірки.

З таблиці видно, що провідні стрільці у вправі №4 КС виконують перший постріл у межах 4.0-4.8 сек., а останній постріл у межах 7.0-7.9 сек. При цьому тривалість інтервалів між окремими пострілами коливається у межах 1.35-1.75 сек.

Висновки. Таким чином, визначено найбільш раціональні модельні характеристики темпо-ритмової структури прикладної стрілецької вправи №4 КС, що становить важливу складову формування та вдосконалення техніки виконання швидкісної стрільби.

Література:

1. Пятков В.Т. Теорія і методика стрілецького спорту. – Львів: Євросвіт, 1998. – 324с., іл.
2. Виноградський Б.А., Михайлишин В.Ю., Романишин І.М. Інформаційні технології аналізу систем в стрілецькому спорті // Системний аналіз та інформативні технології: Матеріали міжнар. наук.

конф. – К., 2001. – Ч.2 – С. 35-39.

3. Пятков В.Т. Система аналізу стрілецьких вправ// Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб.наук.пр.- Харків, 2001. - №18. – С.7-10.

Баськов В.В.,

викладач кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ЯК СКЛADOVOЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

У системі відомчих навчальних закладів МВС Україна вогнева підготовка відноситься до профільних дисциплін [1, с. 20]. Її мета полягає у наданні майбутнім співробітникам поліції необхідного комплексу знань, умінь і практичних навичок застосування вогнепальної зброї, у тому числі – в екстремальних ситуаціях проведення операцій із затримання правопорушників, самообороні, захисту громадян від хуліганських та інших посягань.

Порядок організації вогневої підготовки в органах внутрішніх справ України здійснюється відповідно до вимог Наказу МВС України № 50 від 26 січня 2016 року «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» [2] та Наказу МВС України № 70 від 1 лютого 2016 року «Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю» [3]. У першому підзаконному нормативно-правовому акті передбачено вогневу підготовку як різновид службової підготовки, що передбачає комплекс заходів, спрямований на вивчення поліцейським основ стрільби з вогнепальної зброї, правомірного її застосування (використання) та вдосконалення навичок безпечного поводження з нею, швидкісної та влучної стрільби по нерухомих і рухомих цілях з різних положень, в обмежений час, в русі тощо. У другому правовому джерелі визначено інструкцію із заходів безпеки при поводженні із зброєю, яка передбачає систему заходів, спрямованих на забезпечення особистої безпеки поліцейських, запобігання загибелі, пораненням і травмуванню їх та інших осіб під час поводження з вогнепальною зброєю, ручним протитанковим і підствольним гранатометами, реактивною протитанковою і бойовою ручною гранатами.

Майбутньому офіцеру поліції при здійсненні своїх функціональних обов'язків у разі необхідності іноді доводиться застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю. Вогнева підготовка як традиційний вид підготовки співробітників поліції останнім часом набуває значних змін під впливом загального зростання екстремальності, розповсюдженням зброї серед населення.

Відзначимо, що рівень володіння курсантами вогнепальною зброєю, їх знання нормативної бази щодо застосування цієї зброї, обумовлює у подальшому належне виконання ними своїх службових обов'язків як офіцерів поліції, а також створює основи для особистої безпеки і дотримання громадського порядку в нашій країні. Тому в останні роки в навчальних закладах МВС України підвищилися вимоги до фізичної і психологічної підготовки абітурієнтів, істотно зросла відповідальність за якість викладання навчальної дисципліни «Вогнева підготовка», посилюється вихідний контроль випускників по даній дисципліні [4, с. 23].

Однак, вжиті заходи виявляються недостатніми, а саме, коли на практиці частішають випадки, в яких у поєдинках із правопорушниками поліцейські, у тому числі – курсанти і недавні випускники навчальних закладів МВС України терплять поразки, що приводять до трагічних наслідків. Як бачимо, виникає протирічлива проблема: поряд із зростанням уваги до вогневої підготовки, її результативність всупереч очікуванням, виявляє тенденції до зниження. Це означає, що прийняті заходи, за своїм змістом, не приносять очікуваних результатів.

Вважаємо, що проблема полягає не у пошуках оптимальних варіантів застосування вогнепальної зброї співробітниками поліції у процесі виконання службових обов'язків, а також не у використанні нових видів зброї для більш ефективної нейтралізації дій правопорушників, а в розробці і застосуванні більш ефективної системи навчання майбутніх офіцерів - правоохоронців, яка б забезпечувала їм достатній рівень володіння вогнепальною зброєю.

Дослідження показали, що основною причиною зазначених вище випадків є недостатній рівень освоєння практичних навичок володіння вогнепальною зброєю, спеціальними і підручними засобами, а також недостатній рівень фізичної, психологічної та технічної підготовки співробітників правоохоронних органів до виконання цілеспрямованих дій, застосування табельної зброї, інших

методів впливу на правопорушників.

У зв'язку із цим виникає необхідність у нових комплексних підходах до вивчення вогневої підготовки, які повинні відповідати потребам професійної підготовки співробітників поліції загалом. Вирішення цієї проблеми можливе шляхом створення комплексних програм навчання по спеціальним дисциплінам (вогневої підготовки, фізичної підготовки, тактико-спеціальної підготовки); вдосконалення існуючих напрацювань з вогневої підготовки шляхом розробки вправ і комплексів, які враховуватимуть практичні аспекти застосування вогнепальної зброї працівниками поліції; використання у навчальному процесі елементів високих технологій, заснованих на сучасних досягненнях в області розробки нових видів стрілецької зброї, біомеханіки рухів тощо [5, с. 177].

Отже, виникає необхідність у розробці методики підвищення ефективності вогневої підготовки курсантів в умовах, регламентованих навчальним процесом у вузах МВС.

До вказаного слід додати, що під час вивчення курсантами вогневої підготовки важливе значення має індивідуалізація курсантів з урахуванням особливостей їх моторики. Індивідуалізація ґрунтується на розумінні особистості курсанта, власного стилю його роботи з вогнепальною зброєю.

Таким чином, аналіз спеціальної літератури, даних, наведених у відомчих нормативних документах МВС України, а також узагальнення досвіду провідних фахівців дозволяють дійти висновку про те, що організація навчального процесу у вищих навчальних закладах МВС, на жаль, переважно орієнтована на використання екстенсивних методів навчання і тренування в області вогневої підготовки курсантів. У зв'язку із цим доцільним є внесення якісних змін в процес викладання вогневої підготовки шляхом застосування сучасних технологій тренування стрільців з урахуванням індивідуальних особливостей моторики курсантів.

Література:

1. Ануфрієв М.І. Службова підготовка працівників органів внутрішніх справ: навч.-метод. посіб. / М.І. Ануфрієв. – К.: РВВ МВС України, 2003., – 440 с.

2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 50 від 26 січня 2016 року. –

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#n17>

3. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 70 від 1 лютого 2016 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16>

4. Будагьянц Г.Н. Огневая подготовка: учебное пособие / Г.Н. Будагьянц, И.П. Загорко. – Луганск: РИО ЛАВД, 2002. – 340 с.

5. Лапутин А.Н. Формирование массы и динамика гравитационных взаимодействий тела человека в онтогенезе / А.Н. Лапутин, В.А. Кашуба. – К.: Знання, 1999. – 202 с.

Бахчеван Є.Ф.,

викладач кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС
капітан поліції

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ДО ДІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Надзвичайної актуальності у теперішній час набувають проблеми, пов'язані із захистом життя і здоров'я правоохоронців, які постійно піддаються впливу низки небезпечних факторів від злочинних посягань. Втрати особового складу в органах Національної поліції можуть виникати не лише як наслідок дій злочинців, а й в разі необачності, неузгодженості та невдало спланованих дій працівників ОВС, учасників охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, попередження й припинення злочинів та інших правопорушень. Зазначені та інші небезпечні фактори також можуть бути викликані недотриманням заходів особистої безпеки, незнанням специфіки виниклої ситуації та протидії їй за рахунок недостатньої професійної підготовки працівників Національної поліції. На цей важливий момент нами неодноразово було вказано у попередніх дослідженнях.

Ступінь поширеності небезпечних подій і ситуацій в тій чи іншій мірі відображається на повсякденній діяльності працівників

Національної поліції, тим самим визначаючи особливості їх функціонування. Разом з цим виникає потреба в нормалізації всіх сфер життя шляхом підтримання надійного громадського порядку і громадської безпеки, з обов'язковим підвищенням ефективності залучених сил та засобів органів внутрішніх справ.

Необхідність вдосконалення професійної підготовки майбутніх працівників Національної поліції України до дій в екстремальних умовах є актуальним питанням, важливість всебічного наукового дослідження якого, пов'язане із діяльністю різних підрозділів органів Національної поліції України, які забезпечують охорону громадського порядку та боротьбу зі злочинністю. Відповідно до цього підвищення рівня підготовки майбутніх працівників Національної поліції України, забезпечення його життєдіяльності в екстремальних умовах дозволить успішно вирішувати поставлені перед ними завдання.

Водночас, загостренню проблеми безпеки життєдіяльності працівників Національної поліції України сприяє також криміногенна ситуація, що склалася в суспільстві. У зв'язку з цим, проблема особистої безпеки майбутнього поліцейського під час виконання службових обов'язків має велике значення для існування та розвитку суспільства.

Наукові здобутки, в яких висвітлювалися проблеми здійснення професійної підготовки майбутніх працівників Національної поліції до дій в екстремальних умовах праці та забезпечення особистої безпеки працівника поліції під час екстремальних ситуацій, належать наступним науковцям: О.М.Бандурки, А.В.Басова, О.К.Безсмертного, В.С.Венедіктова, Ю.В.Дубко, М.І.Іншина, Р.А.Калюжного, А.Т.Комзюк а, Я.М. Бельсона, А.В. Губанова, В.Я. Долішня, М.І. Онуфрієва, Я.Ю. Кондратьєва, С.С. Коломойцева, М.М. Козяр, Н.П. Матюхіної, В.П. Оліградського та інших авторів.

У попередньому науковому дослідженні нами було визначено, що визначаючи сутність поняття особистої безпеки правоохоронця, найбільш змістовним є поняття особистої безпеки поліцейського, запропонована В.Г. Фатхутдіновим. Нагадаємо, що на думку цього автора, під особистою безпекою правоохоронця варто розуміти комплекс основних та допоміжних заходів, спрямованих на зниження рівня небезпечних факторів до реально-можливого мінімуму, що дозволяє гарантувати збереження життя і здоров'я, нормального психічного стану і дієздатності працівника під час виконання функціональних обов'язків, професійних завдань як у буденних, так і в

екстремальних ситуаціях під час проведення масових заходів [1, с. 183].

У розрізі даної тематики цікавою є також думка науковця А.Г. Маклакова, який вважає, що екстремальні умови – це такі особливі умови, які з'являються під дією факторів соціального, технологічного і кліматогеографічного характеру на людину [2, с. 17]. Цей підхід відображає ступінь адаптації людини до дій небезпечних чинників, враховує причини їх виникнення і впливу. Ми погоджуємося із тими авторами, які вважають, що екстремальні умови, які впливають на діяльність поліцейських можна класифікувати за впливом негативних факторів, а саме балістичних (вогнепальна зброя та ін.); фізичних (тупі та гострі предмети, предмети вогнепальної зброї та ін.); психологічних (наслідки психологічної травми та ін.); інші умови (пожежі, газові речовини, іонізуюче випромінювання тощо).

Водночас забезпечення особистої безпеки працівника Національної поліції України зумовлюється його індивідуально-психологічними особливостями, рівнем фізичного розвитку та інтелекту, професійними навичками і вміннями вирішувати конфліктні ситуації, здатністю до самостійного аналізу професійної діяльності із метою розробки нових елементів стратегії і тактики, удосконалення засобів і прийомів ефективного виконання оперативно-службових завдань. Відповідно особиста безпека майбутнього працівника поліції більшою мірою залежить від рівня його службової підготовки та якостей, рівня професіоналізму у своїй справі.

Вважаємо, що при вирішенні проблем, пов'язаних із організацією професійної підготовки майбутніх працівників Національної поліції України необхідно запровадити розробку та впровадження тактичних програм та рекомендацій, спрямованих на забезпечення особистої безпеки майбутніх поліцейських, враховуючи досвід зарубіжних країн. Сутність запропонованих програм полягала б у розгляді тактичних прийомів та способів забезпечення особистої безпеки майбутніх працівниками поліції під час їх професійної підготовки. Так, у рамках реформування правоохоронних органів країн Європейського Союзу одним із пріоритетних напрямів вказано на підвищення рівня професійної підготовки поліцейських сил. Сам підхід, способи, методи та методики цієї підготовки відрізняються в залежності від країни і виду підрозділу. Натомість у Сполучених Штатах Америки здійснюються також тактичні програми, спрямовані на навчання окремих категорій працівників поліції з урахуванням їх

специфіки (наприклад, забезпечення особистої безпеки працівників дорожньої поліції), існує і спеціальний курс навчання для жінок-поліцейських [3, с. 462; 4, с. 8].

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що в професійній діяльності поліцейських існує низка проблем, обумовлених як недосконалістю нормативно-правового регулювання, так і проблемами кадрового, матеріального, організаційного забезпечення. Отже, виникає необхідність в удосконаленні професійної підготовки майбутніх працівників Національної поліції, серед іншого щодо їх діяльності в екстремальних ситуаціях. У майбутньому це дозволить поліцейським ефективно виконувати свої професійні обов'язки з організації та здійснення охорони прав і свобод громадян, громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, попередження й припинення правопорушень, залишатися справжнім професіоналом своєї справи і на високому рівні вирішувати завдання правоохоронного напрямку.

Література:

1. Фатхутдинов В.Г. Личная безопасность сотрудников органов внутренних дел при проведении массовых мероприятий / В.Г. Фатхутдинов // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия : Юридические науки. – 2011. – Т. 24 (63). № 2. – 2011. – С. 179-185.
2. Маклаков А.Г. Личностный адаптационный потенциал: его мобилизация и прогнозирование в экстремальных условиях / А.Г. Маклаков // Психологический журнал: «Наука», «МАИК «Наука / Интерпериодика». – № 1 (Т. 22). – 2001. – С. 16 – 24.
3. Соболев Є.Ю. Досвід організації та діяльності поліції провідних країн Європи / Є.Ю. Соболев, С.С. Коломойцев // Форум права. – 2012. – № 31(2). – С. 461-463.
4. Матюхіна Н.П. Сучасний погляд на управління правоохоронними органами Сполучених Штатів Америки / Н.П. Матюхіна // Право і безпека. – 2005. – Т. 4 – № 5.– С. 7 – 9.

Бідняк Г.С.,
старший викладач кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСОБИ ФІКСАЦІЇ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ

Всесвітній прогрес зумовлює розвиток найрізноманітнішої техніки, без застосування якої неможлива діяльність правоохоронних органів. Адже технічні засоби використовуються протягом всього процесу розслідування злочинів і їх застосування сприяє більш повному уявленню щодо події злочину, отриманню доказової інформації тощо. Чинне законодавство не встановлює обмежень стосовно використання технології традиційної чи цифрової фотографії. З точки зору кримінально-процесуального закону не важлива технологія формування фотографічного зображення. Вирішальним є одержання якісних даних, що відповідають вимогам належності, допустимості й достовірності.

Окремі аспекти застосування технічного обладнання неодноразово розглядалися вченими-криміналістами. Висвітлювались питання щодо розробки і вдосконалення методів і прийомів фотографії, кола об'єктів зйомки, переліку завдань. Проте, використовувані на практиці засоби і методи криміналістичної фотографії і відеозапису, не завжди можуть повною мірою задовольнити вимоги кримінального судочинства.

Наряду з цим, в Стратегії розвитку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України серед основних проблем, які потребують вирішення, зазначений недостатній рівень матеріально-технічного та ресурсного забезпечення [3].

Результати проведеного анкетування працівників органів Національної поліції свідчать, що в процесі розслідування кримінальних проваджень застосовується фотозйомка та відеозапис: під час огляду місця події – 92 %, слідчого експерименту – 86 %, пред'явлення для впізнання – 56 %, обшуку – 36 %, допиту – 27 %. При цьому у 72 % випадків застосовувалось цифрове обладнання, яке не знаходилось на балансі МВС, у 28 % – цифрове обладнання, яке знаходилось на балансі МВС, у 0 % – аналогова зйомка.

Тобто, які б відмінності не існували між цифровою та аналоговою зйомкою, реалії сьогодення самі визначають вибір. Так, провідні виробники фототехніки вже відмовились від використання аналогових фотоапаратів, фірми – виробники фотоплівки різко скоротили її виготовлення і зробили заяви про закінчення випуску фотоплівки у недалекому майбутньому. Вказані виробники в перспективі планують випуск тільки фототехнічних плівок цільового призначення. Але й цифрова техніка має певні недоліки, а саме її застосуванню можуть перешкоджати погодні умови, якість освітлення, ускладнено визначення розмірів об'єктів, а головне не можливо отримати об'ємне зображення.

Науково-технічним засобом, який забезпечує комплексну фіксацію оточуючої обстановки із здійсненням точного відображення зовнішнього вигляду, форми, вимірюванням відстаней між об'єктами, їх взаємного розташування та розмірів, є лазерний 3D сканер. За допомогою відповідного програмного забезпечення, використання 3D сканеру дозволяє протягом невеликого проміжку часу створити точну фотореалістичну модель ділянки місцевості, розглянути її з будь-якого ракурсу та відстані як в цілому, так й окремі об'єкти. Важливим є й те, що дане програмне забезпечення дає можливість проводити реконструкцію об'єкту та здійснювати різного роду операції з окремими об'єктами як у 3D моделі, так і окремо від неї, імпортувати у 3D модель місця, що скановано, інші трьохвимірні об'єкти для ілюстрації їх розташування в певні проміжки часу [5].

Позитивний досвід застосування таких лазерних 3D сканерів є у криміналістичних лабораторіях поліцейських управлінь Лос Анджелесу, штату Каліфорнія з 2006 року та Альбукерке, штат Нью-Мексіко з 2008 року [6]. В Україні В Харківському НДЕКЦ вже сьогодні використовується портативний лазерний сканер «Fago Focus 3d», який дозволяє створювати тривимірну цифрову модель навколишнього простору і фіксувати найдрібніші деталі; програма «Карат» для моделювання дорожньо-транспортної події; система візуалізації «Рувіс», за допомогою якої можливо виявити сліди папілярних візерунків в ультрафіолетовому випромінюванні тощо.

Серед основних напрямів таких інноваційних застосувань Непорада А.С. зазначає:

- візуалізацію приміщень зі створенням найбільш реалістичної картини відсканованих просторів і можливістю за допомогою відповідних комп'ютерних програм проводити вимірювання для будь-

якої точки у межах об'єкта сканування;

- огляд місця події з певної точки: 3D-сканування дозволяє проводити огляд

місця злочину з точки, в якій перебував правопорушник або його жертва, і наочно продемонструвати саме те, що було видно з цієї точки;

- аналіз слідів крові: 3D-сканування дозволяє криміналістам створювати зображення слідів крові у тривимірному зображенні, відтворювати траєкторії бризок крові і переглядати їх у межах місця події;

- техніку дактилоскопіювання: 3D сканування дозволяє прискорити процедуру дактилоскопіювання (сканер витрачає менше ніж одну секунду на палець); у подальшому розробники обіцяють збільшити його швидкість за рахунок сканування усіх десяти пальців за один раз. Відсутність контакту зі сканером зменшує забруднення поверхні скла або «змазання» відбитка через випадкове смикання пальцем, а отже, підвищує якість сканування. У базі даних відбиток зберігається у вигляді тривимірної моделі;

- балістичні експертизи: експерти мають змогу вивчати не плоске зображення

кулі, а її повноцінну 3D-модель, на поверхні якої чітко відтворюються жолобки і борозенки, залишені після пострілу, за якими експерти можуть з достовірністю ідентифікувати застосовану зброю. Крім цього, за допомогою 3D-моделювання можна точно розраховувати і наочно продемонструвати траєкторію кулі;

- реконструкцію ДТП: відновлення сценаріїв і причин дорожньо-транспортних пригод, детальне зображення та збереження усіх пошкоджень і доказової бази для подальшого розслідування [4].

Незважаючи на свої переваги, сучасна техніка також має свої недоліки. Зокрема, велика вартість зазначених пристроїв обумовлює вельми повільне впровадження їх в практичну діяльність.

Таким чином, в умовах розвитку науки і техніки неможливо відмовитись від сучасних досягнень. У правоохоронних органах цифрові фотоапарати та відеокамери практично повністю витіснили аналогові. Поряд з цим, стрімко впроваджуються лазерні 3D сканери з відповідним програмним забезпеченням та системами візуалізації, що надасть низку переваг кримінальному судочинстві.

Література:

1. Бірюков В.В. Цифровая фотография: перспективы использования в криминалистике: Монография. – Луганск: РИО ЛИВД, 2000. – 138 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 17 серпня 2015 року : (офіц. текст). – К.: Паливода А.В. 2015.- 328с.
3. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15 березня 2017 року N 229 Про затвердження Стратегії розвитку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України на період до 2020 року та Плану заходів щодо її реалізації. Режим доступу до ресурсу: http://www.cct.com.ua/2017/15.03.2017_229.htm.
4. Непорада А.С. Новітні технології в криміналістиці: 3D-сканування під час огляду місця події / Криміналістичний вісник : наук.-практ. зб. / [голов. ред. В.В. Черней] / ДНДЕКЦ МВС України; НАВС. — К. : ПК «Типографія від «А» до «Я», 2016. — No 2 (26). — с. 141-144
5. Офіційний сайт компанії Panorama Tools graphical user interface [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ptgui.com>.
6. Центр криміналістики: як працюють українські Холмси [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://ukr.segodaya.ua/regions/kharkov/centr-kriminalistiki-kak-rabotayut-ukrainskie-holmsy-971702.html>.

Боярська Я.Ю.,

студент 2 курсу, факультету № 4 ОДУВС;

Науковий керівний: **Герашенко О.С.,**

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри тактико-спеціальної

та вогневої підготовки ОДУВС

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ДО ДІЙ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

Для забезпечення правопорядку в державі функціонує система правоохоронних органів, частиною якої є Національна поліція.

Центральним органом виконавчої влади, що реалізовує державну політику в сфері захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних діянь є Міністерство внутрішніх справ України.[1., с.129].

На сьогодні актуальним у системі Міністерства внутрішніх справ, зокрема в навчальних закладах відповідного профілю, є питання формування і розвитку психологічної готовності працівників ОВС до успішного здійснення їх професійної діяльності в особливих і екстремальних умовах. Психологічна готовність працівників ОВС не обмежується мотивацією особистості поліцейського чи його емоційним станом, вона включає в себе комплекс компонентів, а саме: загальну психологічну культуру; професійно розвинені психологічні якості; спеціальні психологічні знання та вміння; професійну психологічну усталеність. Проте, саме на роботу з емоційною складовою психологічної готовності варто теж звернути увагу в цьому випадку, оскільки вона відіграє важливу роль під час несення служби в екстремальних ситуаціях. Адже якою б адекватною не була мотивація та високою фізична підготовка працівника ОВС, якщо в ситуації стресу він не зможе впоратись зі своїми емоціями, заспокоїтись, в нього немає навичок оптимізації психічного стану під час виникнення напруги, навряд чи він зможе професійно виконати свої службові обов'язки [1., с.130].

Стан готовності вирішальною мірою обумовлюється стійкими психічними особливостями, властивими певній людині. На стан психологічної готовності впливають і ті конкретні умови, в яких здійснюється діяльність [2., с.58].

До числа об'єктивних та суб'єктивних факторів, що обумовлюють психологічну готовність, варто віднести: зміст завдань, їхні труднощі, новизну, творчий характер; умови діяльності, приклад поведінки оточуючих; особливості стимулювання дій і результатів; мотивацію, прагнення до досягнення того або іншого результату; оцінку ймовірності його досягнення; самооцінку власної готовності; попередній нервово-психічний стан; стан здоров'я і фізичне самопочуття; особистий досвід мобілізації сил на виконання завдань підвищеної складності; уміння контролювати й регулювати рівень свого стану готовності; уміння сомоналаштуватись, створювати оптимальні внутрішні умови для майбутньої діяльності. Динамічну структуру стану психологічної готовності до складних видів діяльності утворюють такі взаємозалежні елементи: 1) усвідомлення

своїх потреб, вимог суспільства, колективу або поставленого завдання іншими людьми; 2) усвідомлення цілей, досягнення яких приведе до задоволення потреб або виконання поставленого завдання; 3) осмислення й оцінка умов, у яких будуть протікати майбутні дії, актуалізація досвіду, пов'язаного в минулому з виконанням подібних завдань і вимог; 4) визначення на основі досвіду й оцінки майбутніх умов діяльності найбільш імовірних і допоміжних способів виконання завдань або вимог; 5) прогнозування рівня розвитку інтелектуальних, емоційних, мотиваційних і вольових процесів, оцінка співвідношення своїх можливостей, рівня домагань і необхідності досягнення певного результату; 6) мобілізація сил відповідно до умов і завдань, самонавіювання в досягненні мети [2., с.63].

Формування психологічної готовності повинно забезпечуватися за допомогою цілеспрямованого та систематизованого комплексу заходів, що здійснюється в межах психолого-педагогічного процесу в органах та підрозділах.

Основними завданнями психологічної підготовки слід вважати:

- 1) виховання почуття обов'язку, відповідальності;
- 2) забезпечення особового складу системою знань і уявлень про особливості та умови діяльності, їх вимоги до особистості;
- 3) формування у працівників умінь і навичок виконання службових обов'язків у напружених та складних умовах;
- 4) розвиток емоційно-вольової стійкості, здатності до ефективної саморегуляції при ускладненні ситуації;
- 5) формування вмінь реально оцінювати рівень своєї підготовленості до виконання професійних завдань, прогнозувати результати діяльності, коригувати свої вчинки.

Психологічна підготовка здійснюється в три етапи: 1) завчасного формування готовності до дій в екстремальних умовах; 2) безпосереднього формування готовності до дій в екстремальних умовах; 3) підтримання готовності в процесі виконання складного завдання [4].

Стан готовності залежить від багатьох об'єктивних та суб'єктивних причин, зокрема, мотивів поведінки та ставлення до вимог наступного завдання і своїх можливостей. Позитивне ставлення спонукає зацікавленість, пізнавальну активність, емоційно-вольовий підйом; при нейтральному (пасивному) чи негативному ставленні підготовчі дії потребують більшого напруження, оскільки виникає додаткова необхідність у подоланні бар'єрів негативних емоцій. При

відсутності мотивів «на справу» працівник починає керуватися вузькоособистісними прагненнями і міркуваннями, ігноруючи інтереси колективу, а в результаті свої власні. Має значення також наявність досвіду, індивідуальні особливості особистості та результативність психологічної підготовки на попередньому етапі [3].

Готовність до дій у напружених ситуаціях на етапі безпосередньої підготовки до виконання складного завдання досягається за рахунок цілеспрямованого та послідовного впливу на працівників за такими напрямками: 1) проведення виховних заходів; 2) обговорення змісту завдання, ознайомлення з обставинами та особливостями майбутніх дій; 3) організація вправ і тренувань; 4) активізація самоналаштованості на успішні дії.

Готовність у процесі виконання складного завдання може підтримуватися за допомогою: 1). управлінського впливу керівника на підлеглих; 2). застосування методів саморегуляції.

Слід пам'ятати, що в екстремальних ситуаціях між сприйняттям обстановки і дією - інколи навіть не хвилини, а секунди. Тому доцільне попереднє опрацювання та застосування формул внутрішнього контролю і самообілізації: «Зброя до бою! Увага! Зібратися! Я готовий!» та ін. Такі команди підбираються індивідуально, але з дотриманням загальних вимог-вони мають бути короткими, категоричними, сформульованими в теперішньому часі та легкими для запам'ятовування [4].

Література:

1. Юридична психологія, № 1 (18), 2016 загальна психологічна характеристика професійної діяльності працівника національної поліції.

2. Корнєв О. М. Деякі питання професійно-психологічної підготовки працівників органів внутрішніх справ / О. М. Корнєв // Вісник Київського міжнародного університету.

3. Тимченко А. В. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности / А. В. Тимченко, В. Е. Христенко. – Харьков : Одиссей, 2004.

4.http://pidruchniki.com/16330826/psihologiya/psihologichna_pidgotovka_pratsivnikov_pravooohoronnih_organiv_diy_ekstremalnih_umovah.

УДОСКОНАЛЕННЯ РІВНЯ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ІЗ УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ КРАЇН ЄС ТА США

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» забезпечення публічної безпеки і порядку; охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидія злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги є вичерпним переліком завдань, які покладені законодавцем на поліцейських [1]. Разом з тим професійна діяльність майбутніх поліцейських пов'язана із екстремальними умовами, що висуває високі вимоги до професійної підготовки працівників поліції та їх психологічної готовності. Розглянемо у даній науковій роботі деякі шляхи удосконалення професійної підготовки майбутніх правоохоронців.

У попередніх публікаціях нами було визначено, що, безумовно, якісне вирішення зазначених завдань покладається тільки на висококваліфікованих професіоналів, які мають відповідні знання, уміння та навички професійної діяльності – фізичні, розумові, психологічні, професійно-етичні та інші якості. На жаль, сьогодні спостерігається нагальна потреба у наявності висококваліфікованих професійних кадрів Національної поліції України.

На проблеми підвищення рівня професійного навчання та службової підготовки майбутніх поліцейських звертала увагу значна кількість вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема: М.І. Ануфрієва, І.П. Голосніченко, О.П. Єгошина, Р.А. Калюжний, В.Л. Лапшина, О.Є. Малиновський, В.С. Медведєв, О.В. Савельєв та інші автори.

Реформування правоохоронної системи України знаходиться на першочергових стадіях його проведення, тому професійне навчання майбутніх поліцейських ще має низку недоліків. Зокрема, це стосується і психологічної, і службової, і тактико-спеціальної підготовки майбутніх поліцейських, яка в умовах стислого терміну

навчання потребує комплексного підходу до формування стійких вмінь та навичок діяти в типових та екстремальних ситуаціях.

Як слушно зазначають сучасні науковці: «одним із шляхів удосконалення системи професійного навчання та службової підготовки поліцейських є міжнародне співробітництво з навчальними закладами та правоохоронними органами іноземних держав, що, сприятиме зростанню фахового потенціалу науково-педагогічних працівників, розвитку навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення навчально-виховного процесу» [2, с. 13]. На нашу думку, у цьому відношенні цікавим є досвід США та країн Європейського Союзу у підготовці поліцейських.

Відомо, що європейська система поліцейської освіти не розмежовує професійне навчання та професійну освіту. Поліцейська освіта у країнах ЄС і поліцейська підготовка в США мають трирівневу будову, завдяки якій здійснюються взаємодія та інтеграція із неспецифічними національними освітніми системами: 1) початкове навчання вступників на службу в поліцію в навчальних центрах, академіях і інших спеціальних навчальних закладах, як правило, здійснюється територіальними поліцейськими органами. Цей рівень відповідає повній середній освіті або середній професійній освіті; 2) багатoproфільна підготовка поліцейських різних спеціальностей, середнього керівного складу поліції у відомчих освітніх установах або навчальних центрах під керівництвом центральних (територіальних) органів поліцейського управління. Цей рівень зазвичай відповідає ступеню бакалавра; 3) підготовка управлінських кадрів поліції, старших і вищих офіцерів у поліцейських академіях, навчальних центрах або інших відомчих освітніх закладах [3].

Слід відзначити, що паралельно у ряді країн ЄС практикується функціонування під патронатом правоохоронних органів професійно орієнтованих ліцеїв, коледжів, курсів, шкіл для молоді, яка планує надалі служити в поліції. Крім того проводяться міжнародні та національні конференції, семінари, короткострокові курси, після закінчення яких учасникам видаються сертифікати, що засвідчують проходження навчання.

Окремої уваги заслуговує теоретична підготовка та тактична підготовка поліцейських, яка є найбільш широкою. Теоретична підготовка передбачає вивчення слухачами широкого діапазону предметів, серед яких основи правознавства, судові науки, методи розслідування злочинів та проведення розвідувальної діяльності,

техніка проведення опитувань і допитів, криміналістика, судова медицина, основи діловодства тощо. У свою чергу, тактична підготовка поліцейського спрямована на якісне виконання його функціональних обов'язків: тактику самооборони і тактику затримання; спеціальну фізичну підготовку; тактику керування і тактику стрільби. Слухачі отримують ґрунтовну підготовку в тактиці проведення та планування спеціальних операцій, агентурної роботи, тактиці залучення до співпраці, негласного та електронного спостереження, розвідувальній тактиці, тактиці проведення обшуку, особистого огляду тощо. Вони проходять програму забезпечення безпеки та виживання і програму тактичних дій у критичних ситуаціях на автотранспорті [4, с. 10].

На нашу думку, підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України має передбачати комплексний підхід, який би враховував міжнародні стандарти, позитивний досвід іноземних держав та вітчизняні надбання у цій галузі. Таким чином, основними принципами, які лягли в основу підготовки майбутніх поліцейських мають бути: патріотичне виховання курсантів; потужне методичне забезпечення (насамперед інструкціями, пам'ятками, навчальними посібниками, методичними матеріалами); відкритість, прозорість для населення діяльності відомчих поліцейських навчальних закладів; професійної спрямованості навчання, що досягатиметься широким застосуванням практичних відпрацювань (рольові ігри, практичні заняття, дискусії, симуляція, спільне вирішення проблем). Вважаємо, що процес підготовки майбутніх правоохоронців особливо щодо тактико-спеціальної підготовки потребує подальшої оптимізації та вдосконалення з урахуванням передових національних і міжнародних стандартів.

Література:

1. Про Національну поліцію України: Закон України від 02.07.2015 року № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
2. Співак В.М. Глобалізація і міжнародне співробітництво / В.М. Співак // Вісник Академії управління МВС. – 2010. – № 1. – С. 6–15.
3. Савченко А. Система підготовки поліцейських у США / А. Савченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://police-reform.org/articles/sistema_pidgotovki_policejskih_u_ssha.

4. Бесчастний В.М. Міжнародний досвід у діяльності міліції України / В.М. Бесчастний // Віче. – 2009. – № 24. – С. 8–12.

Бутенко В.С.,
викладач кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИСТРОЮ «ТАЗЕР»: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

У світі зростає розуміння необхідності гуманізації впливу на правопорушників, у тому числі це стосується спеціальних засобів.

Розвиток одного з них – електричного – йде по шляху тіснішої інтеграції різних фізичних принципів для створення вражаючого ефекту. Фактично в даному випадку можна говорити про появу нового покоління спеціальних засобів впливу на правопорушників, до яких безумовно відноситься пристрій «Тазер» («Тайзер»).

Тазер (Тайзер) – електрошоковий пристрій не смертельної дії. Головна відмінність електрошокових пристроїв «Тазер» від аналогів полягає в запатентованій технології, що дозволяє звести до мінімуму отримання каліцтв і летального результату при затриманні правопорушника та в здатності вражати правопорушника на відстані від 4,5 до 10 метрів.

«Тазер» призначений для застосування поліцією у випадках переслідування правопорушника, при чиненні ним опору, при арешті або затриманні, і для використання на потенційно небезпечних людях, по відношенню до яких, в стандартній ситуації, могло бути застосовано вогнепальну зброю. У ряді країн застосування «Тазера» включено в національні принципи застосування сили в якості одного із ступенів впливу на правопорушника.

Поліцейський використовуючи «Тазер» вистрілює два невеликих електрода, що передають електричний заряд за двома мідними проводами, які залишаються закріплені до основного блоку картриджа. Постріл відбувається завдяки вбудованому в картридж балончика із стислим азотом як у деяких пневматичних пістолетів і пейнтбольних маркерів. Картридж містить досить стислого газу, щоб зробити один постріл. Після пострілу картридж замінюється.

Електроди зроблені у вигляді «гарпунів» для міцного закріплення на одязі і для зменшення ймовірності того, що їх зможуть зірвати при попаданні. Крім «гарпунів», пристрій має ще й технологію контрольованого електричного імпульсу, який збільшує проникаючу здатність електричного розряду.

Ключова технологія «Тазеру» полягає в електричному розряді, що викликає нейром'язовий параліч. Розряд перериває можливість мозку контролювати м'язи тіла, що створює негайну і неминучу втрату рівноваги і тимчасову втрату здатності до руху. Даний ефект заснований не на болі і ні яким чином не може бути подоланим вольовим зусиллям людини. Як тільки електричний розряд закінчує свою дію, до людини тут же повертається повний контроль над своїм тілом. Більшість затриманих, які зазнали на собі електричний розряд «Тазеру», починають вести себе більш покірно.

Деякі моделі «Тазерів», в тому числі всі ті, які призначені для поліції, також мають функцію «контактного оглушення», яка дозволяє використовувати пристрої для контактного застосування, коли немає можливості перезарядити картридж. Ефект контактного оглушення, як і у всіх стандартних електрошокерів, заснований на заподіянні больового шоку правопорушнику.

«Тазер» робить роботу поліцейських безпечнішою, так як цей пристрій має більший радіус дії, ніж використання поліцейських кийків, аерозолу або при застосуванні техніки рукопашного бою.

Дослідження показало, що у поліцейських, озброєних «Тазером», зменшилася кількість отримання травм на 76%. Головний виконавчий директор фірми «Taser International» заявив, що опитування поліції показують, що застосування «Тазера» врятувало вже понад 75 000 життів.

«Тазер» гарантовано зупиняє правопорушника в 76-80%, при цьому досить потрапити двома електродами в будь-яку частину тіла. Це ж робить його більш ефективним спеціальним засобом.

Однак, незважаючи на заяви виробника про безпеку застосування «Тазера», багато організацій і приватних осіб оскаржують цю точку зору. Так, правозахисна організація «Amnesty International» зареєструвала понад 330 смертельних випадки за останні 7-м років внаслідок застосування «Тазера». Також, організація «Amnesty International» висловила особливу стурбованість з приводу функції «контактного оглушення», відзначаючи, що «... потенціал використання даної функції у «Тазер» полягає у використанні

пристрою в якості інструменту для заподіяння болю, коли правопорушники вже затримані і не чинять опору, що перетворює його, по своїй суті, в зброю для тортур і відкриває можливості для зловживань їм».

Законодавець, статтею 42 Закону України «Про Національну поліцію», надав право поліцейському при виконанні своїх повноважень використовувати електрошокові пристрої контактної та контактної-дистанційної дії.

Питання щодо озброїти поліцію електрошоковими пристроями залишається і досі відкритим.

На мою особисту думку, враховуючи складні умови діяльності поліцейського, коли він постійно стикається з негативними проявами з боку правопорушників, питання щодо прийняття на озброєння поліції такого приладу як «Тазер» необхідно вирішити у коротші терміни.

Подальшому пропонується внести в освітні програми підготовки поліцейських обов'язковий спеціальний курс про умови застосування приладу «Тазер».

Література:

1. Слюсар В. Нове в нестерельних арсеналах. Нетрадиційні засоби ураження .. Електроніка: наука, технологія, бізнес. - 2003. - № 2. С. 60-66. (2003).
2. Нелетальна електрошочова зброя. «Зброя» № 9, 2004 р.
3. Шокуючі електротехнології. «Зброя» № 7, 2005 р.
4. Криміналістичні поняття деяких видів зброї., Корми В.Д. «Академічний юридичний журнал» № 3, 2003 р.
5. «Захист і безпека» № 2, 2002 р. Бойова електрошочова зброя. М.В. Сільніков.

Вайда Т.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри спеціальної фізичної та вогневої підготовки
Херсонського факультету ОДУВС
Кузнєцов О.І.,
викладач кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

СУЧАСНІ ПІДХОДИ НОВОГО КУРСУ СТРІЛЬБ ДЛЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЯК СПРИЯТЛИВІ ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ СЛУХАЧІВ ПЕРВИННОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Актуальність проблеми. До визначеного комплексу поліцейських заходів примусу у відповідності із статтею 42 Закону України «Про Національну поліцію» законодавець відносить застосування вогнепальної зброї як крайньої міри [1]. Враховуючи тяжкість наслідків для осіб при її застосуванні правоохоронцями під час припинення вчинюваних злочинцями правопорушень, суспільством ставляться відповідно й підвищені вимоги щодо організації належної вогневої підготовки поліцейських, зокрема слухачів курсів первинної професійної підготовки під час їх навчання у ВНЗ МВС України (центрі «Академія поліції», тренінговому центрі ГУНП в областях, відомчих училищах та ін. навчальних закладах).

Основним документом, який регламентує навчання з вогневої підготовки працівників поліції України, є Курс стрільб (далі – КС). Варто зазначити, що на сьогоднішній день в системі МВС існує два КС як нормативних документів, дія котрих розповсюджується на осіб, котрі вперше починають засвоювати знання та набувати початкові вміння з цієї навчальної дисципліни:

1) КС-2011, дія якого розповсюджується на підготовку курсантів відомчих ВНЗ [2];

2) КС-2016, котрий регламентує підготовку поліцейських, а також слухачів курсів первинної професійної підготовки Національної поліції, яких вперше прийнято на службу в поліцію [3].

Враховуючи подальший розвиток демократії в українській державі та її активну євроінтеграцію, сповідування народом України загальнолюдських морально-етичних цінностей як пріоритету соціально-правової країни, перед багатьма органами та інститутами

суспільства ставиться завдання щодо подальшого удосконалення вітчизняного законодавства, в тому числі й щодо покращення якості професійної підготовки працівників поліції у сучасних умовах. Це в свою чергу обґрунтовує потребу у подальшому пошуку науково-педагогічним складом ВНЗ МВС України нових (дієвих) педагогічних методів викладання вогневої підготовки, оновлення змісту цієї навчальної дисципліни з врахуванням реалій соціальних процесів, вивчення закордонного передового досвіду організації професійної підготовки поліцейських у даній галузі та його впровадження у підготовку правоохоронців (покращення методики її викладання) у сучасних умовах реформування Національної поліції. Існування вищезазначених протиріч та необхідність їх розв'язання й зумовлює в цілому вибір теми й мети нашої роботи.

Дослідження виконано у відповідності до тематичного плану науково-дослідної роботи ОДУВС із проблеми «Пріоритетні напрямки розвитку та реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний № 0116U006773).

Результати дослідження. У відповідності до п. 5 КС-2011 курсанти першого курсу навчальних закладів МВС України навчаються навичкам стрільби з пістолета за умовами виконання вправ, визначених програмою навчання ВНЗ МВС України. Курсанти другого і старших курсів навчальних закладів МВС України у відповідності до вимог п. 8 цього КС виконують вправи для стрільби з пістолета та штурмової рушниці (автомата) в повному обсязі цього нормативного документу (за винятком вправ 9-12 для стрільб з пістолета). Всього КС-2011 передбачено до засвоєння поліцейськими з числа курсантів відомчих ВНЗ дванадцять вправ [2].

У відповідності до п. 10 КС-2016 для поліцейських вправи зі стрільби поділяються на три категорії, зокрема: *перша категорія вправ* (підготовча вправа зі стрільби з пістолета; вправи зі стрільби з пістолета – всього 7 вправ) виконується працівниками поліції виключно під час навчання на курсах первинної професійної підготовки та направлена (категорія вправ – *уточнено нами*) на формування у слухачів знань, умінь і навичок поведінки зі зброєю під час стрільби [3].

На відміну від КС-2011 у КС-2016 року в *другу категорію вправ* входять вправи, які раніше виконували спеціальні підрозділи поліції (вправи 9-12 за КС-2011) [2]. Такий підхід надає правові підстави та

змогу керівнику стрільб підготувати поліцейського територіальних практичних підрозділів в сучасних умовах на більш високому професійному рівні. Всього в цій категорії 16 вправ зі стрільби з пістолета (вправи 8-24) та 2 групові вправи (вправи 25-26). Разом з тим, деякі вправи другої категорії (вправи 8-10) передбачені у відповідності з професійними програмами (Київ, НАВС, 2017) для слухачів курсів первинної професійної підготовки (спеціалізація – слідчі, працівники груп швидкого реагування патрульної поліції, поліцейські підрозділів кримінальної поліції); практичне виконання вправ 9-10, 12-18, 21 та 25 згідно затвердженого тематичного плану виконуються поліцейськими дорожньої патрульної служби.

Третю категорію вправ виконують працівники спеціальних підрозділів Національної поліції.

Серед дванадцяти розділів КС-2016 (в КС-2011 їх всього шість) додатково введено (виокремлено) розділи, в котрих заслуговують на увагу наступні підходи щодо осучаснення термінології та педагогічних методів (методичних прийомів) вогневої підготовки:

– розділі I «Загальні положення», в котрому вперше *дається визначення практичної стрільби* та характеризуються її види (навчально-тренувальні та спортивні); також наводяться дефініції «*вправа зі стрільби*» та «*норматив з вогневої підготовки*». В цьому розділі (п. 12) підвищену увагу приділено дотриманню заходам безпеки, а саме уточнено дії, **котрі категорично заборонено здійснювати** слухачам при виконанні небезпечних (для оточуючих людей чи самого стрільця) вправ на заняттях з вогневої підготовки:

1) виконувати *у складі чергової зміни* вправи, під час проведення котрих проводиться стрільба в русі (поворот, розворот, перекид, стрибки) або вправи з обмеженою видимістю мішені. Ці вправи виконуються тільки одним стрільцем в окремій галереї. Виняток становить третя категорія вправ зі стрільби та виконання групових вправ другої категорії;

2) виконувати вправи, які передбачають стрільбу по мішенях з відстані меншої за 15 м, без захисних окулярів та з використанням патронів із сталевим осердям;

3) виконувати під час проходження навчання на курсах первинної професійної підготовки вправи другої та третьої категорій без опанування навичок виконання вправ першої категорії (принцип наступності вимог);

4) окремий розділ (розділ VII КС-2016) присвячено заходам

безпеки при поводженні зі зброєю в екстремальних умовах, що доповнює вимоги положень Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю [3; 4];

– розділ II «Матеріально-технічна складова стрільб», котрий вперше доповнено визначеннями таких термінів, як «рубіж огляду мішеней», «лінія мішеней» та безпосередньо наводяться дефініції «мішені» й «командного пункту». Корисним для розуміння стрільцями умов виконання вправ є дефініція *мішені* (штучна ціль, що імітує характерні ознаки реальної цілі, порядковий номер, розмір та форму якої передбачено переліком мішеней для проведення практичних стрільб), визначення котрої раніше в КС-2011 не надавалося.

Також в цьому розділі достатньо уваги приділено організації спортивних стрільб, зокрема для удосконалення їх проведення у тирі (стрільбищі) вперше визначено такі ділянки, як: 1) зона спостереження; 2) зона контролю; 3) пункт допуску (в попередньому КС-2011 цих уточнень немає);

– розділ III «Організація проведення стрільб та обов'язки їх учасників», в котрому вперше дається визначення таких учасників навчально-тренувальних стрільб, як наряд оточення та медичний працівник, конкретизується їх обов'язки, що під час їх проведення значно підвищує особисту відповідальність всіх задіяних осіб при виконанні ними своїх службових функцій.

Разом з тим в новому КС-2016 не передбачено такого учасника стрільб, як показувач мішеней; відсутні дефініції «стрілецька зброя» (наводиться визначення терміна «зброя» як універсальної категорії), «стрільба в безперервному русі».

В цьому розділі, зокрема, чітко прописані вимоги щодо особи керівника стрільб, а також компетентностей, котрим він повинен відповідати. Зокрема, у відповідності до п. 3 цього розділу *керівник стрільб* – поліцейський з числа керівного складу органу (підрозділу) поліції, працівник профільного циклу установи поліції або інструктор з особистої безпеки, який володіє методикою проведення занять, має необхідний рівень знань, умінь та навичок з вогневої підготовки та *особисто виконує практичні вправи зі стрільби на оцінку не нижче ніж «добре»* [3].

Разом з тим, у відповідності до п. 16 вимог КС-2011 року *керівник стрільб* призначається з числа начальницького складу органу чи підрозділу внутрішніх справ (начальник, командир та його заступники) [2]. На нашу думку, з метою використання науково-

педагогічного досвіду поліцейських (міліціонерів), котрі викладали навчальну дисципліну «Вогнева підготовка» і були звільнені з органів (підрозділів) МВС України у зв'язку із виходом на пенсію за вислугою років, доцільно внести зміни до КС-2011, які давали б право таким працівникам проводити заняття з вогневої підготовки в якості керівника стрільб;

– розділ VI «Поводження зі зброєю під час проведення стрільб» додатково вводяться такі вихідні положення, як «Позиція готовності» і «Зброя на плечі», а також розкрито відмінності статичного і динамічного положень для стрільби. Під «позицією готовності» у порівнянні з традиційною «позицією очікування» розуміється положення стрільця, при якому пістолет у руках (руці) поліцейського (одноручний або дворучний хват) знаходиться біля тулуба, на рівні сонячного сплетіння, ствол спрямований під кутом донизу в напрямку лінії мішеней. Вказівний палець руки, що тримає зброю за пістолетну рукоятку знаходиться на запобіжній скобі або вздовж затвору (ствольної коробки – для автоматичної зброї). Позиція може прийматись у положенні для стрільби стоячи, з коліна, у присіді [3];

– розділ VII «Поводження зі зброєю в екстремальних умовах» розкриває окремо специфіку дій поліцейських щодо застосування зброї в складних обставинах несення служби з охорони публічного порядку чи боротьби із злочинністю;

– розмежовано загальні вимоги до виконання вправ зі стрільби (розділ VIII) і спортивних стрілецьких вправ (розділ XIX), а також виокремлено умови і порядок виконання вправ (розділ X) та нормативів (розділ XI).

Окремі вправи першої категорії КС-2016 для поліцейських передбачають виконання слухачами стрільб з коротких відстаней (7-15 метрів). На нашу думку, позитивним в цьому підході є те, що в реальних умовах несення служби (при перевірці документів у особи, припинення правопорушення на місці події тощо) поліцейські в більшості випадків знаходяться по відношенню до правопорушника на невеликих відстанях, що потребує від працівників поліції стійких психологічних навичок та вмінь оперативно сконцентруватися протягом короткого періоду часу для необхідних дій (з врахуванням при цьому правомірності застосування зброї, дотримання заходів безпеки та прогнозування можливості реалізації прийнятого рішення щодо її застосування в конкретних умовах) – не розгубитися при діставанні зброї з кобури, привести її у готовність, здійснити

прицілювання та розпочати ведення вогню на ураження, уникати при цьому випадків завдання шкоди стороннім особам.

Цей підхід підтверджує також й міжнародна практика та існуюча статистика, котрі показують, що застосування вогнепальної зброї працівниками поліцейських підрозділів відбувається на ближніх дистанціях (до 15 м). Враховуючи сьогодишню криміногенну ситуацію в Україні щодо нелегального обігу зброї (демобілізація військовослужбовців з зони АТО, перебування на руках у населення ОРДЛО та ін. регіонів країни значної кількості нелегальної зброї, робота волонтерів в зоні ведення бойових дій та їх подальше переміщення територією держави в різні регіони країни тощо), поліцейські повинні бути готові у повній мірі до застосування вогнепальної зброї у повсякденній службовій діяльності при охороні публічного порядку, тобто в безпосередньому контакті (на незначній відстані 1-2 м) з громадянами. Тому цілком обґрунтованим в КС-2016 для працівників Національної поліції є навчання та виконання вправ зі стрільби з відстані 7-15 м (вправи 1-7).

Враховуючи особливості контингенту слухачів первинної професійної підготовки з числа цивільної молоді (відсутність в багатьох осіб уявлень чи наявність слабких знань про тактико-технічні характеристики вогнепальної зброї, неадекватне реагування на гучний звук під час пострілу, відсутність психофізіологічної готовності до віддачі зброї під час пострілу тощо), сприятливою умовою для адаптації кандидатів на службу в органи Національної поліції щодо нормального (поступового) звикання до правильного користування вогнепальною зброєю є наявність не тільки нормативу четвертого (присутній також і в КС-2011 для курсантів та працівників МВС), а й вправ 1, 2 та 8 КС-2016. Це, зокрема, пояснюється тим, що вправи 1 та 8 КС для поліцейських виконуються по розрахунку, для виконання вправ 1, 2 та 8 не передбачені критерії оцінювання. Даний фактор сприяє уникненню передумов для формування стійких негативних особистісно-психологічних утворень – **фобій** – через виникнення почуття страху за ймовірність допущення помилок при користуванні зброєю або появу і закріплення у свідомості стану невпевненості слухачів у власних знаннях чи вміннях (внаслідок переоцінки своїх здібностей, отримання незадовільних початкових результатів у стрільбі (низька точність влучень) через сильне хвилювання тощо) на етапі первинної професійної підготовки.

В контексті дослідження нами розглянуто та проаналізовано

види фобій, поява котрих у слухачів курсів первинної професійної підготовки може бути пов'язана з некоректним користуванням вогнепальною зброєю та на котрі потрібно звертати увагу керівнику стрільб на початковому етапі навчання поліцейського. Зокрема, в результаті аналізу наукової літератури з проблеми було виділено наступні потенційні прояви негативних реакцій у слухачів: панофобія (*Panophobia*) – боязнь всього; неофобія (*Neophobia*) – страх перед усім новим; дістіхіфобія (*Dystychiphobia*) – боязнь нещасного випадку; травматофобія (*Traumatophobia*) – страх отримання травми; танатофобія (*Thanatophobia*) – страх смерті і вмирання; балістофобія (*Ballistophobia*) – боязнь кулі; гоплофобія (*Hoplophobia*) – боязнь вогнепальної зброї; еніссофобія (*Enissophobia*) – боязнь критики; катагелофобія (*Katagelophobia*) – страх бути осміяним; топофобія (*Topophobia*) – страх перед певними місцями (наприклад, стрілецьким тиром, котрий, як правило, обладнується у підвальних приміщеннях); клаустрофобія (*Claustrophobia*) – боязнь замкнутого простору тощо [5].

На нашу думку, для профілактики виникнення цього особистісного новоутворення корисною для стрільців-початківців в КС-2016 є *перша підготовча вправа*, яка призначена для відпрацювання імітаційного ведення вогню з діставанням бойової зброї з кобури, приведенням її у готовність та виконання пострілу (пострілів). У КС-2011 відпрацювання навичок підготовки до стрільби стоячи та проведення пострілу (швидкісна стрільба на час) віднесено тільки до четвертого нормативу, який виконується з використанням навчальної зброї.

Принагідно зазначити, що у відповідності до визначення, поданого у КС-2016, «норматив з вогневої підготовки» – це часовий і якісний показник виконання поліцейським прийомів і дій з *навчальною зброєю* в межах тир (стрільбища, полігону) [3], під яким розуміємо такий показник норм, згідно з яким проводиться певна робота або здійснюється (виконується) що-небудь – дії зі спорядження магазину патронами, неповне розбирання пістолета чи його збирання після неповного розбирання. *Вправа зі стрільби* – це кількісно-якісний показник виконання поліцейським прийомів і дій з *бойовою зброєю* у межах тир (стрільбища, полігону), під яким нами розуміється виконання слухачами спеціального завдання, що пропонується керівником практичного заняття для набуття правоохоронцями певних навичок зі стрільби або закріплення у них

наявних знань щодо поводження зі зброєю [3; 6].

Таким чином, додатково до *четвертого нормативу* у нормативному документі КС-2016 передбачена до виконання також й початкова вправа перша з бойовою зброєю.

Отже, виконання першої вправи згідно КС-2016 сприяє адаптації початківців до умов стрілецького тиму, звикання до масо-габаритних параметрів вогнепальної зброї, формує у них почуття впевненості при поводженні з нею. Крім цього, дії стрільця під час виконання вправи відбуваються за рахунком, що спрощує усвідомлення слухачем (розуміння механіки дій, запам'ятовування правильності рухів) порядку виконання вправи та дає можливість керівнику стрільб контролювати правильність її відпрацювання групою поліцейських. Керівник стрільб може корегувати дії окремого слухача та на свій розсуд ускладнювати порядок виконання вправи.

Позитивною умовою для успішного навчання вогневій підготовці слухачів курсів первинної професійної підготовки є відведення згідно програми чотирьох годин практичних занять з цієї навчальної дисципліни протягом одного тижня, а також виділення для відпрацювання надійних навичок стрільби у достатній кількості боєприпаси (210 шт) на відносно короткий період проходження навчання (впродовж 4 місяців освоєння поліцейськими типової програми). Для порівняння: таку кількість патронів курсанти використовують протягом одного навчального року.

Окремі вправи КС-2016 для поліцейських передбачають виконання 5-6 пострілів (вправа друга – 5 шт патронів, вправа третя – 5 шт, вправа шоста – 6 шт), що формує у слухача почуття впевненості про високу ймовірність ураження ним мішені в цілому за результатами їх виконання [3].

Разом з тим, через деякі неузгодженості всередині відомства (підпорядкованість ВНЗ безпосередньо МВС України, а не Національній поліції, розповсюдженість і конкретизація дії нормативних документів на окремих суб'єктів) реалізація вищезазначених підходів на практиці на даний час зазнає певні утруднення – ускладнюється планування педагогічного навантаження науково-педагогічним працівникам вишу, котрі задіяні у навчальному процесі на курсах первинної професійної підготовки слухачів Національної поліції, затримується своєчасне виділення та ускладнюється порядок списання боєприпасів, котрі використовуються у ВНЗ МВС України для проведення практичних

навчально-тренувальних стрільб з цією категорією поліцейських.

Варто зазначити й такий позитивний аспект у КС-2016, як можливість тренування навичок стрільби (виконання відповідних вправ) з різних вихідних положень – з фронтальної стійки та із застосуванням декількох варіантів утримання зброї, в тому числі й з допомогою дворучного хвату зброї. Переваги фронтальної стійки полягають у тому, що вона найбільш ефективно дозволяє використовувати захисні елементи (бронепластини) бронежилету, хоча бокова стійка і зменшує площу ураження, але й відкриває перед супротивником (правопорушником) найбільш незахищену бокову частину бронежилету.

Дворучний хват зброї дозволяє компенсувати частину віддачі під час пострілу та зменшує підкидання ствола пістолета вгору, що в комплексі з фронтальною стійкою зменшує час на повторне прицілювання та дає змогу поліцейському швидко змінювати положення для стрільби [3]. Цей підхід теж потрібно враховувати керівнику заняття при поясненні слухачам необхідності приймати потрібне вихідне положення перед початком стрільби.

Також КС-2016 передбачається навчання слухачів веденню вогню не тільки з положення стоячи, а й з коліна, лежачи на животі з однієї або двох рук, в присіді, що привчає поліцейського до потенційно можливих екстремальних умов застосування зброї в реальних обставинах.

В КС для поліцейських передбачено також формування у слухачів навичок стрільби в ускладнених обставинах – наприклад, виконання вправи сьомої в умовах недостатнього освітлення. В реальних умовах несення служби такі екстремальні ситуації часто складаються під час припинення поліцейськими правопорушення, яке здійснюється у темний час доби. Слухачам стає зрозуміло, що одночасне використання тактичного ліхтаря під час пострілу значно ускладнює процес прицілювання. Тому моделювання цієї ситуації у КС для поліцейських є виправданим кроком, на що вказує досвід працівників поліції практичних підрозділів під час здійснення ними правоохоронної діяльності.

Наведемо порядок виконання *сьомої вправи* згідно КС-2016, котрий передбачає усвідомлення та дотримання чіткого алгоритму наступних дій: 1) стрілець приводить зброю в готовність і, утримуючи заряджену зброю у вихідному положенні, вільною рукою виймає із підсумка (кишені) тактичний ліхтарик, вмикає його у напрямку лінії

мішеней та доповідає голосом: «Готовий!»; 2) керівник стрільб, переконавшись у готовності до виконання вправи, дає наказ вимкнути загальне освітлення тиру, після чого подає команду: «Вогонь!», за якою стрілець, не змінюючи свого положення та тримаючи увімкнений ліхтарик на значній відстані від зброї (збоку-зверху від лінії прицілювання), виконує три прицільних постріли; 3) після виконання вправи керівник стрільб дає наказ увімкнути загальне освітлення тиру (стрілецької зони).

З метою недопущення втрати орієнтиру та порушень заходів безпеки при поводженні зі зброєю керівник стрільб повинен тримати в стані готовності власний увімкнений ліхтарик, не покращуючи при цьому освітлення мішеней та не допомагаючи (не заважаючи) своїми діями виконанню вправи [3; 4].

Значна увага в КС для поліцейських приділяється формуванню у слухачів навичок стрільби в динаміці (в русі) – норматив четвертий, вправи 1, 5, 6, 8, та 9, що суттєво відрізняє процес навчання під час веденню вогню у фронтальній статичній стійці. Ці вправи, на нашу думку, підвищують рівень готовності слухача курсів (поліцейського) до дій в реальних умовах застосування зброї (автоматизм навичок щодо витягування її з кобури, звичність зміни положення тіла під час ведення стрільби на ураження), тобто формує так звану м'язову пам'ять щодо користування ПМ чи Форт-12/14/17 в екстремальних умовах.

У КС-2016 року, враховуючи події, які відбулися на території АР Крим та відбуваються останнім часом в ОРДЛО, правомірно у нормативному документі розширено види озброєння (додатково до штурмової гвинтівки (автомата), снайперської гвинтівки, підствольного гранатомета та кулемета, які передбачені КС-2011), навички володіння котрими мають бути сформовані у поліцейських – також внесено до вивчення і виконання вправ з *ручними гранатами та ручними протитанковими гранатометами* [2; 3].

Висновки. Отже, провівши критичний аналіз нововведень КС-2016 для поліцейських та порівнюючи його з аналогічним КС-2011, можемо констатувати, що останній (за часом прийняття) нормативний акт має ряд переваг у частині належного забезпечення організації вогневої підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в Національну поліцію, а також створює багато сприятливих педагогічних умов для потенційного підвищення її (вогневої підготовки – *уточнено*) ефективності:

– з врахуванням службово-бойового досвіду й розширення сфер правоохоронної діяльності поліцейських при забезпеченні публічного порядку в зоні проведення АТО на території ОРЛДО передбачено освоєння слухачами курсів первинної професійної підготовки нових видів озброєння, яке в сучасних умовах застосовується працівниками підрозділів Національної поліції;

– використано нові терміни та конкретизовано їх визначення, що дає змогу більш чітко характеризувати діяльність учасників навчально-тренувальних стрільб (положення, права та обов'язки) під час проведення практичних занять;

– приділено більше уваги адаптації нових працівників поліції до оволодіння вогнепальною зброєю шляхом виокремлення для слухачів курсів первинної професійної підготовки спрощеної категорії вправ (вправи першої категорії);

– деталізовано обов'язки всіх учасників стрільб та введено деякі нові – медичний працівник, наряд оточення [7].

Отже, КС-2016 як сучасний нормативний документ у більшій мірі, на нашу точку зору, зорієнтований на новітні методики навчання особового складу поліції за міжнародними стандартами, а саме – на виконання вправ зі швидкісної стрільби в обмежений час, ведення вогню на ближніх дистанціях, з різних положень та з-за укриття, в екстремальних умовах тощо. Ці підходи максимально наближують підготовку стрільців-поліцейських до подальшого успішного несення служби з охорони публічного порядку в реальних умовах.

Література:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv/page1-4>.

2. Про затвердження Курсу стрільб із стрілецької зброї для рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України та норм витрат боєприпасів МВС, ГУМВС, УМВС, відомчими навчальними закладами : Наказ МВС України від 07.09.2011 року № 658.

3. Про затвердження Курсу стрільб для поліцейських та норм витрат боєприпасів, пострілів, вибухових пакетів і гранат поліцейськими під час проведення практичних стрільб : Наказ Національної поліції України від 20 вересня 2016 року № 900.

4. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при

поводженні зі зброєю : наказ Міністерство внутрішніх справ України від 01.02.2016 № 70.

5. Все виды фобий / Автор: psyllive.ru/articles/8057_vidi-fobii.aspx [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://psiholog.ua/publ/vse_vidy_fobij/1-1-0-10.

6. Словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/Normatyv>; <http://sum.in.ua/s/Vprava>.

7. Вайда Т.С. Порівняльний аналіз Курсів стрільб МВС та Національної поліції України: шляхи удосконалення вогневої підготовки курсантів відомчих ВНЗ (Тези) / Т.С. Вайда, С.К. Бортник, А.М. Володін // Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 21 квітня 2017 року. – Харків: ХНУВС, 2017. – С. 65-70.

Вичавка В.І.,
ад'юнкт ад'юнктури Національної академії
Державної прикордонної служби України
імені Б. Хмельницького
Науковий керівник: Ляшук Р.М.,
доктор юридичних наук, професор,
Державної прикордонної служби України
імені Б. Хмельницького

ЩОДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРДАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС БОРотьБИ З ТЕРОРИЗМОМ

За останні кілька років проблема тероризму постає все гостріше і гостріше. Це складне суспільне явище все частіше тривожить як нашу країну так і увесь світ. Питання боротьби з тероризмом не втрачають своєї актуальності як для правової теорії, так і для практичної діяльності правоохоронних органів нашої держави. Загострення цієї ситуації розпочалось для України з моменту анексії Криму та початку антитерористичної операції далі (АТО) на території Донецької та Луганської областей. Всупереч значним зусиллям держави, які спрямовані на боротьбу з тероризмом, його розповсюдженість не зменшується, а, навпаки, збільшується. З розвитком суспільства,

техніки та технологій до арсеналу терористів, що скоюють злочини входять не лише традиційні засоби, а й найсучасніша зброя, техніка, програмне забезпечення та сучасне військове спорядження. Національне законодавство визначення поняття «тероризм» надає, зокрема, у ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» [1], згідно з якою – це суспільно небезпечна діяльність, що полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей. У ст. 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» визначено коло суб'єктів, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом та залучаються до участі в АТО. До числа цих суб'єктів належать: Національна поліція та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону [1]. Згідно з частиною другою статті 5 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» Міністерство внутрішніх справ України спільно з Національною поліцією організовує боротьбу з тероризмом шляхом запобігання, виявлення та припинення злочинів, вчинених з терористичною метою, розслідування яких віднесене законодавством України до компетенції Національної поліції; надає Антитерористичному центру при Службі безпеки України необхідні сили і засоби; забезпечує їх ефективне використання під час проведення антитерористичних операцій [1]. Відповідно до частини 5, статті 5 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» до переліку суб'єктів, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом (системи суб'єктів першого рівня) віднесено Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону та органи охорони державного кордону здійснюють боротьбу з тероризмом шляхом:

запобігання, виявлення та припинення спроб перетинання терористами державного кордону України, незаконного переміщення через державний кордон України зброї, вибухових, отруйних, радіоактивних речовин та інших предметів, що можуть бути використані як засоби вчинення терористичних актів; забезпечують безпеку морського судноплавства в межах територіальних вод та виключної (морської) економічної зони України під час проведення антитерористичних операцій; надають Антитерористичному центру при Службі безпеки України необхідні сили і засоби, забезпечують їх

ефективне використання під час проведення антитерористичних операцій [1].

Основним завданням яке покладається на Державну прикордонну службу України є забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні [2].

Підрозділи Державної прикордонної служби України та Національної поліції з метою ефективного виконання своїх обов'язків у сфері охорони державного кордону мають ефективно взаємодіяти між собою.

Відповідно до пункту 9, статті 2 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» на Державну прикордонну службу України покладено функцію координації діяльності військових формувань та відповідних правоохоронних органів, в тому числі Національної поліції, пов'язаної із захистом державного кордону України та пропуску до тимчасово окупованої території і з неї, а також діяльності державних органів, що здійснюють різні види контролю при перетинанні державного кордону України та пропуску до тимчасово окупованої території і з неї, або беруть участь у забезпеченні режиму державного кордону, прикордонного режиму і режиму в пунктах пропуску через державний кордон України та в контрольних пунктах в'їзду – виїзду [2].

Не менш важливими є питання порядку взаємодії між суб'єктами які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом. У статті 8 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» зазначено, що суб'єкти боротьби з тероризмом зобов'язані:

1) взаємодіяти з метою припинення злочинної діяльності осіб, причетних до тероризму, в тому числі міжнародного, фінансування, підтримки чи вчинення терористичних актів та злочинів, які скоєні з терористичною метою;

2) здійснювати обмін інформацією щодо:

- заволодіння чи виникнення загрози заволодіння терористичними групами (терористичними організаціями) зброєю, вибуховими речовинами, іншими засобами масового ураження;

- перетинання державного кордону України її громадянами, іноземцями та особами без громадянства з метою вчинення терористичних актів;

- виявлених у пасажирів проїзних документів, що дають право на проїзд у транспортних засобах міжміського та міжнародного сполучення, з ознаками підроблення;

- використання чи загрози використання терористами, терористичними групами чи терористичними організаціями засобів зв'язку та комунікаційних технологій;

3) сприяти забезпеченню ефективного прикордонного контролю, контролю за видачею документів, що посвідчують особу, та проїзних документів з метою запобігання їх фальсифікації, підробленню або незаконному використанню;

4) запобігати діям або пересуванню терористів, терористичних груп чи терористичних організацій, а також осіб, які підозрюються у вчиненні терористичних актів або причетності до міжнародних терористичних груп чи організацій;

5) припиняти спроби іноземців, щодо яких є дані про їх причетність до міжнародних терористичних груп чи організацій, здійснювати транзитний проїзд через територію України [1].

Питання порядку взаємодії контрольних органів і служб України в тому числі підрозділів ДПСУ та НПУ, загальний порядок та послідовність проведення всіх видів контролю на КПВВ визначаються технологічною схемою пропуску осіб, транспортних засобів та вантажів (товарів), яка затверджується окремо для кожного КПВВ начальником штабу АТО.

Досвід проведення АТО показує, що основними причинами, що ускладнюють узгоджені дії суб'єктів які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом є: невідповідність нормативно-правової бази забезпечення спільного застосування різних силових структур; відсутність єдиних (об'єднаних) систем управління та всебічного забезпечення військ (сил) та органів; відсутність інтегрованої системи прогнозування і відстеження військово-політичної, стратегічної і оперативної обстановки в потенційно вибухонебезпечних регіонах; відсутність узгодженого централізованого планування військ (сил) та органів для вирішення спільних і самостійних (відомчих) завдань; неузгодженість відомчих програмно-статутних документів з підготовки військ (сил) та органів до спільних дій у разі виникнення кризової ситуації; роз'єднаність інфраструктури військової організації держави.

Виходячи з вище викладеного є необхідність відпрацювання відповідного алгоритму для ефективної координації діяльності

військових формувань та відповідних правоохоронних органів, щоб протидіяти незаконним воєнізованим або збройним формуванням, чи терористам.

Вбачається також необхідність поліпшення законодавства шляхом спільної розробки правових положень і нормативних актів, що визначають взаємовідносини органів управління збройних формувань різних міністерств і відомств, а також розробки оперативних і бойових документів, в яких повинна знайти відображення чітка регламентація прав і обов'язків посадових осіб у системі управління і взаємодії; домогтися регулярного взаємного інформування, обміну основоположними документами, що стосуються системи взаємодії.

Література:

1. Про боротьбу з тероризмом: Закон України [Електронний ресурс]. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/638_15.

2. Про Державну прикордонну службу України: Закон України [Електронний ресурс]. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/661_15.

Волошин В. В.,

викладач кафедри фізичної підготовки та особистої безпеки
Національної академії Державної прикордонної служби
України ім. Б. Хмельницького;

Науковий керівник: **Чудик А.В.,**
кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри фізичної підготовки та особистої безпеки
Національної академії Державної прикордонної служби
України ім. Б. Хмельницького

НАДАННЯ ПРИКОРДОННИКАМИ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ

Службово-бойова діяльність особового складу Державної прикордонної служби України характеризується високими фізичними навантаженнями та психічним напруженням в повсякденній діяльності. Вона передбачає готовність кожного військовослужбовця до виконання професійних завдань, одним з яких є уміння

прикордонника надати необхідну домедичну допомогу потерпілому як в умовах бойових дій, так і в мирний час. Необхідність наявності нових вмінь і навичок прикордонника, як представника правоохоронного органу спеціального призначення, в області тактичної медицини (TCCC – Tactical Combat Casualty Care) передусім диктується вимогами сьогодення, а також безпосередньо новими законодавчими правовими документами. А саме:

1) «Стандарт підготовки І-СТ-3 (видання 2): Підготовка військовослужбовця з тактичної медицини», затверджено наказом Центру оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України від 26.02.2015р. №17 [1];

2) «Військово-медична доктрина», затверджена Верховною Радою України від 25 листопада 2015 року № 827-VIII [2];

3) Закон України «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 року [3];

4) Закон України “Про екстрену медичну допомогу”. Стаття 1. Визначення термінів: домедична допомога - невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров’я, що здійснюються на місці події особами, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов’язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, та відповідно до закону зобов’язані здійснювати такі дії та заходи. Стаття 12. Особи, які зобов’язані надавати домедичну допомогу. Особами, які зобов’язані надавати домедичну допомогу людині у невідкладному стані, є: рятувальники аварійно-рятувальних служб, працівники державної пожежної охорони, працівники органів та підрозділів поліції, фармацевтичні працівники, провідники пасажирських вагонів, бортпровідники та інші особи, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов’язками повинні володіти практичними навичками надання домедичної допомоги.

Специфіка несення служби на ділянці місцевості (у віддаленості від населених пунктів, складний, важкодоступний рельєф) вимагає від прикордонника наявності навичок щодо надання невідкладної домедичної допомоги як самому собі, так і оточуючим задля збереження життя та бойової працездатності. Особливо важливою ця необхідність постала перед прикордонником під час виконання службових обов’язків в зоні проведення антитерористичної операції на

сході країни (блокпости, контрольно-пропускні пункти, вздовж лінії розмежування між контрольованою територією та тимчасово окупованими територіями Донецької та Луганської областей).

Надання домедичної допомоги на полі бою є основною запорукою врятування життя пораненому. Аналіз причин загибелі військовослужбовців під час ведення бойових дій вказує на те, що значну їх частину можна було б врятувати при своєчасному та якісному наданні домедичної допомоги. Ця кількість коливається від 9% (Чеченська кампанія) до понад 25% (війна в Іраку та Афганістані). Основними причинами смерті 80-90% таких поранених стали масивна крововтрата та шок. При цьому локалізація поранень в 48% випадків - в тулуб, у 31% – у верхні та нижні кінцівки, у 21% – в шию чи пахові ділянки, де проходять магістральні кровоносні судини [4].

Домедична допомога являє собою невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, що здійснюються на місці події особами, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, та відповідно до закону зобов'язані здійснювати такі дії та заходи. Така допомога може бути виражена в припиненні впливу пошкоджуючих факторів на потерпілого, в зупинці кровотечі, перенесенні потерпілого з небезпечної зони, виклику бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання екстреної медичної допомоги відповідно до положень закону України «Про екстрену медичну допомогу». За потреби прикордонник повинен особисто (транспортно) доставити постраждалу особу до найближчого закладу охорони здоров'я (незалежно від форми власності та підпорядкування), де їй може бути надано необхідну (професійну) медичну допомогу відповідно до її стану.

Отже, завдяки теоретичним знанням, освоєнню практичних прийомів і навичок з надання домедичної допомоги в обсязі само- і взаємодопомоги при пораненнях, травмах і ураженнях прикордонник повинен набути спроможності рятувати та зберігати життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, в умовах бойової обстановки.

Насамперед світовий досвід з ведення бойових дій диктує ще один фундаментальний постулат – «Підготовка з тактичної медицини є складовою індивідуальної підготовки кожного військовослужбовця».

Що говорить про особисту свідому відповідальність, яку прикордонник несе як перед самим собою, так і перед своєю Батьківщиною.

Література:

1. Стандарт підготовки І-СТ-3 (видання 2): підготовка військовослужбовця з тактичної медицини. – К. : «МП Леся», 2015. – 148 с.
2. Постанова Верховної Ради України "Про військово-медичну доктрину України" – Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 51, ст.477
3. Закон України "Про національну поліцію". Науково-практичний коментар 3-є вид. перероб. та доповн. станом на 10 березня 2016 р. / За заг. ред. Петкова С.В. – К., 2016. – 384 с.
4. Домедична допомога в умовах бойових дій: Методичний посібник / В. Д. Юрченко, В. О. Крилюк, А. А. Гудима та ін. - К.: Середняк Т. К., 2014, - 80 с.

Гаврилюк Ю.С.,
курсант 3-го курсу, факультету № 3, ОДУВС
Науковий керівник: Ташматов В.А.,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СПІВРОБІТНИКІВ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ КРАЇН ЄВРОПИ

Зміцнення правопорядку є однією з найгостріших проблем держави, оскільки криміналізація суспільства є не тільки серйозним чинником дестабілізації економічного і соціально-політичного становища, але й реальною загрозою для демократії країни. При її вирішенні особливої актуальності набуває вдосконалення діяльності органів внутрішніх справ. За останні кілька років у цій сфері робилися і робляться значні зусилля. Аналіз ситуації, яка склалася сьогодні, свідчить, що пошук шляхів підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів повинен бути більш інтенсивним.

Водночас слід ураховувати, що в європейських країнах реформи правоохоронної діяльності, як правило, були частиною адміністративної реформи, і тому там напрямки її розгортання визначаються загальними завданнями реформування державного управління. Саме тому важливу роль для сучасного розвитку правоохоронних органів має дослідження та визначення меж прийнятності запозичення й імплементації зарубіжних ідей та інститутів у вітчизняний досвід.

Так, запровадження в Україні нового кроку щодо реформування МВС України та виведення його на новий етап, стало початком створення 2 вересня 2015 відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 нового центрального органу виконавчої влади - Національна поліція, яка підпорядковується Міністерству внутрішніх справ України.

Створення нового виконавчого органу потребує відповідної підготовки до несення служби, а саме тактичної та бойової підготовки серед молодих спеціалістів. Як зазначає у своєму коментарі, на той час перший заступник Міністра внутрішніх справ України Екатерина Згуладзе - Глуксманн: «...другий компонент тренінгу - це тактична підготовка. Тактична підготовка - це як застосовувати силу, як затримувати правопорушника, як зупиняти машину, як захистити себе й людей та інші елементи, які ми, на жаль, досі не вивчали. Тому що застосування сили - це завжди має бути найостанніший варіант» [1]. У містах України проводиться навчання юнаків та дівчат, які пройшли відбір до Нової поліції, в тому числі занять з тактичної підготовки - дисципліни, яка посідає одне з найважливіших місць в навчальному плані. Адже, від того наскільки поліцейський буде підготовлений до дій в умовах, пов'язаних з ризиком, залежить його життя та життя інших громадян [2].

Застосування таких тактичних прийомів як «заходи примусу», регламентує ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію», яка зазначає, що «...Поліція під час виконання повноважень, визначених цим Законом, уповноважена застосовувати такі заходи примусу: 1) фізичний вплив (сила); 2) застосування спеціальних засобів; 3) застосування вогнепальної зброї» [3]. Даний вид заходу, працівник поліції може застосувати при: перевірці документів особи; опитуванні особи; поверхневої перевірки і огляду; зупинення транспортного засобу; вимозі залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; обмеження пересування особи, транспортного засобу або

фактичного володіння річчю; проникнення до житла чи іншого володіння особи; перевірі дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ. А також застосовувати собак під час : а) патрулювання; б) переслідування або затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення; в) під час конвоювання (доставлення) затриманої або заарештованої особи; г) для відбиття нападу на особу або поліцейського.

Враховуючи, що підготовка української поліції для забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, використання ними спеціальних засобів та тактичних прийомів, при виникненні надзвичайних ситуацій, здійснюється за новою системою, тому, в даному випадку, безумовно потребує вивчення досвіду зарубіжних країн Європи у підготовці нових кадрів підготовка включає в себе все, що потрібно співробітнику поліції для ефективного виконання своїх функціональних обов'язків: тактику самооборони і тактику затримання; спеціальну фізичну підготовку; тактику керування і тактику стрільби. Майбутні поліцейські проходять серйозну фізичну підготовку, щоб підготувати себе до викликів, з якими вони зіткнуться в реальності. У ситуаціях реального життя, якщо необхідно, співробітник повинен бути готовий використовувати фізичну силу для самозахисту або захисту інших. Слухачі отримують ґрунтовну підготовку в тактиці проведення та планування спеціальних операцій, агентурної роботи, тактиці залучення до співпраці, негласного та електронного спостереження, розвідувальної тактиці, тактиці проведення обшуку, особистого огляду і т.п. [4]. Характерною для тактики несення служби для США притаманний так званий «агресивний стиль», який включає в себе такі дії, як перевірка документів та опитування підозрілих осіб, інспекція об'єктів, які можуть бути цікавими для злочинців, місць, де найвірогідніше вчинення правопорушень. Таким чином, постійне інтенсивне спостереження за людьми, подіями, створення ефекту постійної присутності поліції можна розглядати як важливу передумову для зменшення правопорушень у громадських місцях - подібні дії породжують занепокоєння у кримінальних елементів, що послаблює напруження оперативної обстановки [6].

У системі підготовки польської поліції існує стадія базової підготовки, яку проходять офіцери всіх поліцейських служб. Тривалість її становить 15 тижнів. Вона включає в себе: користування засобами радіозв'язку та інформаційних систем, використання

ресурсів прямого примусу і вогнепальної зброї, затримання особи, здійснення особистого контролю та обшуку осіб, приміщень і речей, підготовка зі стрільби, тактики і методів втручання, тощо [5].

На мою думку діяльність органів поліції щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина повинні бути орієнтовані на суспільство, відкритим та прозорим, що в свою чергу надасть змогу повноцінно та якісно виконувати покладенні на органи поліції завдання та функції піднявши тим самим рівень довіри населення до правоохоронних органів

Тому, виходячи із вищезазначеного, можна зробити висновок, що сьогодні, на етапі розвитку та вдосконалення системи МВС України, основна увага приділяється саме підготовці кадрів поліції, які будуть нести службу в правоохоронній діяльності вже за новими стандартами та з використанням нових технологій. Але, слід зазначити, що в даний момент є нагальним використання зарубіжного досвіду у даній сфері.

Таким чином використання передового досвіду діяльності поліцейських підрозділів розвинених держав є запорукою ефективної правоохоронної діяльності розвитку незалежної України.

Література:

1. Ека Згуладзе про поліцію: менше начальників, більше "індіанців" // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/02>.

2. Працівники ЛьвДУВС навчають майбутніх ужгородських поліцейських тактиці дій // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lvduvs.edu.ua/#>.

3. Про Національну поліцію: Закон від 02.07.2015 № 580-VIII // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

4. Система підготовки поліцейських у США // [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://police-reform.org/articles/sistema_pidgotovki_policejskih_u_ssha.

5. Система підготовки польської поліції // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://khp.org/index.php?id=1399022448>.

6. Організація діяльності патрульної служби поліції зарубіжних країн порівняно з роботою міліції України // [Електронний ресурс]. Режим доступу: file:///c:/users/султание/downloads/ucnavs_2009_1_13.pdf

Геращенко О.С.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ

Одним із основних завдань Національної поліції є забезпечення публічної безпеки і порядку, як складової національної безпеки України. Попри позитивні зрушення та зміни, які відбуваються у сфері реформування правоохоронних органів, існує досить широке коло проблем і питань, які стосуються правового забезпечення публічної безпеки і порядку підрозділами Національної поліції. Як слушно зазначають деякі науковці: «вони потребують суттєвого удосконалення та набувають особливого значення в умовах гармонізації законодавства, підвищення ефективності діяльності у даній сфері, з урахуванням сучасних реалій суспільних та державних процесів, що відбуваються в Україні» [1, с. 3].

З урахуванням цього постає необхідність окреслити правові засади застосування працівниками Національної поліції України спеціальних засобів під час забезпечення публічної безпеки і порядку.

Слід відзначити, що у розрізі обраної тематики окремі аспекти застосування працівниками Національної поліції України спеціальних засобів під час забезпечення публічної безпеки і порядку, досліджувалися у працях В.Р. Булачека, А.П. Богуна, А.С. Васильєва, І.Ю. Землянського, Ю.Р. Йосипіва, В.О. Криволапчука, М.О. Лисої, М.В. Моргуна, В.С. Медведєва, В.І. Московця, Н.О. Пряхіної, В.М. Синьєного, В.О. Соболева, О.І. Тьорло та інших вчених.

У попередніх дослідженнях ми неодноразово звертали до проблеми забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів, що не втрачає своєї актуальності. Нами було встановлено, що триваючий процес реформувань в системі органів внутрішніх справ України конкретизував деякі аспекти застосування спеціальних засобів поліцейськими України. Дані зміни законодавцем закріплено в чинному Законі України «Про Національну поліцію», що є значним позитивом у порівнянні із Законом України «Про міліцію», який втратив чинність.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» спеціальні засоби, як поліцейські заходи примусу – це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, із чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин [2]. Водночас, у зазначеному Законі значно розширюється перелік спеціальних засобів, які поліцейський має право застосовувати під час забезпечення публічної безпеки і порядку.

Одним із самих нагальних питань залишається питання щодо забезпечення публічної безпеки і порядку підрозділами Національної поліції під час масових заходів та застосування при цьому спеціальних засобів. Нагадаємо, що масові заходи – це заплановані або стихійно організовані заходи політичного, культурного, спортивного характеру, в яких бере участь значна кількість осіб, спрямовані на виявлення та захист прав та законних інтересів різної спрямованості. Під час масових заходів потенційні ризики громадської безпеки підвищуються за рахунок активної діяльності осіб, залучених до проведення цих заходів, скупчення великої кількості людей у одному місці, зміни в роботі інфраструктури, тощо.

Аналіз чинного законодавства дає підстави стверджувати, що попри значну кількість масових заходів різної спрямованості правові засади забезпечення публічної безпеки і порядку підрозділами Національної поліції складає вузьке коло спеціальних нормативно-правових актів: Закон України «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів», Закон України «Про ратифікацію Європейської конвенції про насильство та неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів, і зокрема футбольних матчів», Положення про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів та інші. Аналіз чинного законодавства свідчить про те, що більшість норм, які забезпечували діяльність правоохоронних органів у цій сфері, втратили чинність у зв'язку із набранням законної сили Законом України «Про Національну

поліцію». У зв'язку із цим проведення масових заходів передбачає розробку та запровадження відповідних режимних обмежень для громадян, визначення та організацію відповідних злагоджених дій між органами місцевого самоврядування, поліцією та громадськими формуваннями. Цей процес має відбуватися на підставі затверджених спеціальних планів дій для відповідних органів та підрозділів.

Таким чином, підсумовуючи викладене, відзначимо, що застосування спеціальних засобів працівниками Національної поліції України під час забезпечення публічної безпеки і порядку визначається вищезазначеними нормативно-правовими актами. Перелік спеціальних засобів, які перебувають на озброєнні у працівників Національної поліції України є більш повним та сучасним. Водночас, варто відзначити, що методика застосування спеціальних засобів на разі регламентована лише Постановою Ради Міністрів Української РСР від 27 лютого 1991 р. № 49 «Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку» (редакція від 25 вересня 2014 р.). Водночас, вважаємо, що вказане питання варто досліджувати у зв'язку із змінами в законодавстві України.

Література:

1. Жила С.Ю. Правові та організаційні засади забезпечення громадської безпеки підрозділами національної поліції: автореф. дис.. на здобуття наук. ступ. к. ю. наук: 12.00.07 / С.Ю. Жила. – Одеса, 2016. – 20 с.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page?text=%E1%E5%F1%B3%E4%E8>.
3. Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку: Постанова Ради Міністрів Української РСР від 27 лютого 1991 р. – № 49. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/49-91-п>.

Головацький О.О.,
викладач кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС
підполковник поліції

ДО ПИТАННЯ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ

У сьогоднішніх складних умовах перед нашою країною поставили надскладні завдання, оскільки водночас із життєвою необхідністю захисту фундаментальних цінностей – незалежності, територіальної цілісності і суверенітету держави, свободи, прав людини і верховенства права, добробуту, миру і кібербезпеки, держава має у короткий період часу провести комплекс реформ у системі МВС України, а також долати корупцію. Запорукою у цьому напрямі є ефективне функціонування сектору публічної безпеки і порядку в умовах обмежених ресурсів держави та послідовна і конструктивна підтримка України міжнародним співтовариством для її розвитку та регіональної безпеки [1].

На наш погляд, у теперішній час існують наступні проблеми підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України: по-перше, це соціальна і правова незахищеність працівників поліції, які опинилися один на один з проблемами старої системи; по-друге, наявність деяких неточностей та двояких тлумачень положень закону України «Про Національну поліцію», зокрема це відсутність диференціації функцій і повноважень окремих органів поліції; по-третє, існує необхідність у підвищенні рівня зокрема службової підготовки працівників поліції. Ці проблеми вимагають широкого пошуку в інших напрямках, зокрема всебічного наукового дослідження та впровадження ефективних заходів суспільної корекції у тих сферах, які будуть визначені таким дослідженням.

Відзначимо, що дослідженню загальних питань реформування системи забезпечення безпеки, прав і свобод громадян, а також окремим її аспектам приділяли увагу О.В. Копан, Ю.Ф. Кравченко, В.Б. Авер'янов, Ю.І. Римаренко, Р.А. Калюжний та ін.

У попередніх наукових дослідженнях нами було відзначено, що триваючі реформаційні процеси в системі Міністерства внутрішніх справ України супроводжуються також змінами у нормативно-

правовому забезпеченні службової підготовки працівників Національної поліції України. Велика кількість спеціальних нормативно-правових актів втратила чинність (Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 318 від 13 квітня 2012 року «Про затвердження Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України»). У теперішній час порядок планування, проведення та обліку занять, здійснення контролю знань, умінь та навичок осіб молодшого, середнього та вищого складу Національної поліції України регламентовано Положенням про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України (затверджене Наказом Міністерства внутрішніх справ України № 50 від 26 січня 2016 року) [2]. Зазначимо, що відповідно до вище зазначеного нормативно-правового акту службова підготовка представляє собою систему заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням специфіки та профілю його службової діяльності та включає в себе: функціональну, загальнопрофільну, тактичну, вогневу та фізичну підготовку [2].

Безумовно, говорячи про здійснення, серед іншого, службової підготовки працівників Національної поліції України на належному рівні, не можна оминати таке поняття як професіоналізм. Адже останнє є необхідною складовою професійної підготовки поліцейських. Через відсутність єдиного погляду науковців щодо визначення поняття професіоналізму працівників Національної поліції України, нами пропонується під поняттям професіоналізму працівників Національної поліції України розуміти здатність останніх ефективно виконувати покладені на них законодавцем завдання на належному рівні, базуючись на отриманих знаннях, вміннях, навичках та професійних якостях. Водночас, для того, щоб в сучасних умовах працівнику Національної поліції України стати справжнім професіоналом, він має бути всебічно розвиненим, обізнаним в багатьох сферах, відкритим до набуття нового досвіду, здатним інноваційно мислити. Підвищувати свій професіоналізм працівник Національної поліції України повинен упродовж усієї служби, адже сучасний поліцейський – це «одночасно правоохоронець, юрист, економіст, психолог, знавець основ соціології, втілювач правил етики та етикету тощо» [3, с. 352].

Як висновки вважаємо за доцільне відзначити наступне. По-перше, розвиток та зміцнення України як правової держави вимагають

нових підходів до професійної підготовки працівників Національної поліції України. Адже сучасне суспільство ставить до останніх найвищі вимоги. У зв'язку із цим професійна підготовка правоохоронців на належному рівні має велике значення для існування та розвитку суспільства. По-друге, у правовому полі України значним позитивом є наявність Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, що закріплює порядок планування, проведення та обліку занять, здійснення контролю знань, умінь та навичок осіб молодшого, середнього та вищого складу Національної поліції України. Проте, результат ефективної професійної підготовки працівників Національної поліції України залежить також від постійного оновлювання професійних знань, умінь та навичок поліцейським.

Література:

1. Ліпницький В.А. Деякі правові проблеми підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України / В.А. Ліпницький // Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України: зб. матеріалів І міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 20 трав. 2016 р. / МВС України, Департамент патрул. поліції України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки. – Харків : ХНУВС, 2016. – 175 с.

2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 50 від 26 січня 2016 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#n17>

3. Жданов І.В. Мотиваційна складова професіоналізму працівників органів внутрішніх справ / І.В. Жданов // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2004. – № 28. – С. 351–356.

Горбачов О.М.,
старший викладач кафедри вогневої
та тактико-спеціальної підготовки
Національна академія Державної
прикордонної служби України
ім. Б. Хмельницького

ТЕХНІЧНИЙ, ПРАВОВИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ

Всебічний комплексний аналіз реальних ситуацій з вогневим контактом, наочно показує, що вогнева підготовка повинна мати три взаємопов'язані складові: **технічну підготовку** для швидкого і точного ураження цілі на відстанях від 1 до 20 метрів; **правову підготовку** для миттєвої оцінки обстановки і ухвалення рішення на застосування або не застосування зброї; **психологічну підготовку** для виховання психологічної стійкості і здатності зробити постріл на затримання або ураження.

Оцінка окремо кожної складової та завдання у формуванні комплексної готовності працювати зі зброєю проблеми не вирішить. Та і стандартна підготовка для реального вогневого контакту практично нічого не дає. Класичний стрілець просто програє тому, хто має навички практичної стрільби. Класик все життя стріляє 5-6 вправ, і варто повісити мішень на метр нижче або зрушити на пару кроків убік по фронту, а ще гірше задати рух, то у багатьох починаються збої, оскільки ламається звичний стереотип. Про правову і психологічну підготовку в системі занять з вогневої підготовки говорити навіть не доводиться. Тому назріло питання не просто доповнення до існуючої системи, будь-яких змін у вправах, а корінної зміни форм і методів усієї моделі вогневої підготовки і її оцінки в системі професійної підготовки.

Цього ж вимагає цілісна реформа, що проводиться в ДПСУ. Нові підходи в охороні державного кордону у форматі правоохоронного органу спеціального призначення формує інший статус прикордонника в суспільстві. Військові стандарти доповнюються спеціальними, тим самим, розширюючи область вирішуваних завдань, що підвищують вимоги до індивідуальної професійної підготовленості зокрема зі зброєю.

Вивчивши підходи європейських країн на основі сумісних програм обміну досвідом, методик і програм відкритого доступу, прийшли до висновку, що в основі їх систем лежать принципи, які використовуються в організаціях спортивно-бойових єдиноборств таких як International Practical Shooting Confederation - i.p.s.c. (Міжнародна Конфедерація Практичної Стрільби), International Defensive Pistol Association - i.d.p.a. (Міжнародна Асоціація Оборонної Стрільби з Пістолета). Police Pistol Combat - p.p.c.

Крім того, вивчення реформ у системі організації бойової і спеціальної підготовки силових структур України, чітко простежуються аналогічні зміни, де в основу вогневої підготовки закладаються принципи i.p.s.c. і i.d.p.a.

Як можливий шлях вирішення проблеми в ДПСУ можна розглядати впровадження у вогневу підготовку персоналу ДПСУ симбіозу методик підготовки і оцінювання, які використовуються в i.p.s.c., i.d.p.a і p.p.c.

До уваги. International Practical Shooting Confederation - i.p.s.c, що зародилася в 70-х роках на базі навчання поліцейських спецпідрозділів, надалі показала не тільки свою життєздатність, але і безперечну актуальність підготовки за цією ідеологією будь-яких силових структур. Навчання базувалося на моделюванні конкретних стрілецьких ситуацій, в яких реально застосовувалася зброя, причому стрілець заздалегідь не знав завдання. Пропускаючи особовий склад через такі випробування, можна було б припустити поведінку стрільця в реальній ситуації.

International Defensive Pistol Association - i.d.p.a. є аналогічним видом вогневої підготовки і спорту, що імітує ситуації самооборони, а також реальні умови. Вона була заснована в 1996 році. На сьогоднішній день використовується у 19 країнах світу. Однією з особливостей даного виду є його практичність. Основною метою є перевірити навички і здібності стрільця, а не спорядження або адаптацію до умов вправи.

При оцінюванні стрільців в i.p.s.c. і i.d.p.a. у основі визначається комплексний показник результативності стрільця $K_{рс} = N / t$; де: N - кількість очок набрана стрільцем при виконанні вправи, t - час, витрачений на стрільбу. Отриманий коефіцієнт $K_{рс}$ і є результат стрільця. Він може бути зменшений за порушення, отримані в ході виконання вправ у вигляді штрафних балів, які віднімаються із загального результату набраних балів. Чим кращий результат

(швидкість + точність + міцність / "Diligentia, Vis, Celeritas" (DVC)), тим вищий коефіцієнт. Приведення результатів в систему оцінювання за національною шкалою (п'ятибальною) або шкалою успішності ECTS проводиться в процентному співвідношенні.

Наприклад, при кваліфікаційному оцінюванні в поліцейських підрозділах європейських країн (I.P.S.C. Classification Breaks Policy) використовується наступне співвідношення:

Class	Breaks
Grand Master	95% to 100%
Master	85% to 94.999%
A	75% to 84.999%
B	60% to 74.999%
C	40% to 59.999%
D	39.999% and below

Критерії оцінки виконання вправ стрільб - традиційна

Процент навченості		Оцінка за національною шкалою	Традиц. оцінка	ECTS	Визначення інд. підготовленості			
100	90	Відмінно	5	A	К р с	"5"		
90	80.2	Дуже добре	4	B		"4"		
80	70.2	Добре	4	C		"4"		
70	60.2	Задовільно	3	D		"3"		
60	50.2	Достатньо	3	E		"3"		
50	40.2	Незадовільно з можливістю повторного складання	2	FX		"2"		
39.8	0.00	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом		F		"2"		

Відомість оцінювання результатів стрільби

№ з/п	військ. звання	П. І. Б.	Штраф	Очки N рез	Час t рез.	К рс	Оцінка	Особиста першість	ECTS
1	к-н	Алексєєнко В.П	-5	85	3	28,33	3		E
2	пр-к	Автодійчук А.Р	-2	100	2,38	42,02	4		B

Література:

1. Курс стрільб зі стрілецької зброї, бойових машин, катерів морської охорони в Державній прикордонній службі України, Затверджений наказом Міністерства внутрішніх справ України від 10 травня 2016 року № 367.

2. Директива Адміністрації Держприкордонслужби з підготовки персоналу ДПС у поточному році.

3. Порадник з вогневої підготовки у Прикордонних військах України . Затверджений наказом Командувача ПБУ № 250 від 19 квітня 2002 року.

4. Federal Bureau of Investigation. (Yearly). Law Enforcement Officers Killed and Assaulted. West Virginia, FBI Printing Office.

5. А.С. Шикин. “Боевая стрельба из пистолета”. Пособие по тактическому использованию пистолета. “Сигнальные маячки” О профессиональной интуиции телохранителя. М. ООО”НИПКЦ ВОСХОД-А”, 2002. – 448с

6. The International Practical Shooting Confederation APSC – P.O. box 972 Oakville, Ontario, Canada. Правила практической стрельбы. Версия 3.

7. IDPA. New Shooters. Information Packet. Правила использования снаряжения и проведения соревнований Международной Ассоциации Оборонной Стрельбы из Пистолета. Правила приняты 26.10.1996, действуют в ред. 15.04.2005

Домніцак В. В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри спеціальної
фізичної підготовки ОДУВС

Пашасв А.З.о.,

викладач кафедри спеціальної
фізичної підготовки ОДУВС

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ БЕЗ ПОПЕРЕДЖЕННЯ

Кризові процеси, що відбуваються в соціально-економічній та

політичній сфері України, призвели до ускладнення криміногенної ситуації; корумпованості державних органів; зміни структури злочинності; виникнення нових форм і способів вчинення кримінальних правопорушень; протидії правоохоронним органам з боку озброєних злочинців та організованих злочинних груп. Реформування системи органів, які здійснюють правоохоронну діяльність в Україні, підтверджується тривалим пошуком оптимальної моделі правоохоронної системи та її нормативно-правовим забезпеченням. Діяльність поліцейських відіграє життєво важливу роль у захисті права на життя, свободу та особисту недоторканність, гарантованих Загальною декларацією прав людини [1] і закріплених в Міжнародному пакті про громадянські та політичні права [2], також слід сказати про те, що військова і терористична загроза, що нині нависла над Україною – є викликом правоохоронній системі України, плідне нормативно-правове регулювання правоохоронної діяльності в питаннях застосування заходів примусу та вогнепальної зброї може оптимізувати проведення антитерористичної операції в Донецькій і Луганській областях та відіграти важливу роль у забезпеченні громадської безпеки на всій території України.

Вивчення питання щодо правил застосування вогнепальної зброї поліцією можливо різними способами, але в першу чергу слід ознайомитися з документами Організації Об'єднаних Націй (далі за текстом – ООН), а саме з Кодексом поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку [3] та Основними принципами застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку [4].

Відповідно до ст. 3 Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку: «Службовці органів правопорядку можуть застосовувати силу тільки у разі суворої необхідності і в обсязі, необхідному для виконання їх обов'язків. Застосування вогнепальної зброї вважається крайнім заходом. Загалом, вогнепальна зброя не повинна застосовуватися, за винятком випадків, коли підозрюваний порушник чинить збройний опір або іншим чином ставить під загрозу життя інших і менш крайні заходи є недостатніми для приборкування або затримання підозрюваного порушника. У кожному випадку застосування вогнепальної зброї повинен подаватися звіт до компетентного органу» [3].

Згідно ст. 4 Основних принципів застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку:

«Службовці органів правопорядку при виконанні своїх обов'язків можуть застосовувати силу і вогнепальну зброю тільки тоді, коли інші засоби є неефективними або не мають жодних шансів на досягнення бажаного результату. Щоразу, коли законне застосування сили і вогнепальної зброї неминуче, службовці органів правопорядку повинні: виявляти стриманість у такому застосуванні і діяти пропорційно до серйозності порушення і законної мети, яку вони прагнуть досягнути; мінімізувати шкоду і травмування та поважати, та охороняти людське життя; забезпечувати надання медичної та іншої допомоги будь-яким пораненим або потерпілим особам в найкоротші терміни. Службовці органів правопорядку не повинні застосовувати вогнепальну зброю проти людей, за винятком самозахисту або захисту інших осіб від неминучої загрози смерті або серйозного травмування, для запобігання вчиненню особливо серйозного злочину, пов'язаного з серйозною загрозою життю, для арешту особи, яка становить таку загрозу та чинить опір їх наказам, або для запобігання її втечі, і тільки тоді, коли менш рішучі заходи недостатні для досягнення цих цілей. За будь-яких обставин умисне застосування сили, що має смертельний наслідок, допустиме лише тоді, коли цього абсолютно неможливо уникнути з метою захисту життя» [4]. Нормативно-правові акти прийняті ООН регулюють загальні питання про застосування вогнепальної зброї, тобто вони дають так звані загальні принципи.

Поліція під час виконання повноважень визначених Законом України «Про Національну поліцію» [5], уповноважена застосовувати вогнепальну зброю. Відповідно до п. 5 Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю [6] – вогнепальна зброя закріплюється за поліцейським, який склав Присягу на вірність Українському народові, завершив навчання у закладі (установі) та/або пройшов первинну професійну підготовку і направлений для подальшого проходження служби, а також склав заліки із знання матеріальної частини зброї, порядку і правил її застосування, заходів безпеки при поводженні з нею, виконав норматив з вогневої підготовки та вправу зі стрільби. Застосування вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу. Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки з метою заподіяння особі такої шкоди, яка є необхідною і достатньою в такій обстановці, для негайного відвернення чи припинення збройного нападу.

Відповідно до ч. 6 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію»: застосування вогнепальної зброї без попередження

допускається:

- при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї;
- у разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей;
- якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу;
- якщо особа чинить збройний опір;
- для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю [5].

Як ми бачимо, Закон України «Про Національну поліцію» [5] містить наступну дефініцію «Застосування вогнепальної зброї без попередження» якого не було раніше в нашому законодавстві у зв'язку з цим зробимо ретроспективний аналіз вітчизняного законодавства та згадаємо норму Закону України «Про міліцію» [7], а саме ст. 15-1 «Гарантії особистої безпеки озброєного працівника міліції»: працівник міліції має право оголити вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважає, що в обстановці, яка склалася, можуть виникнути підстави для її застосування. При затриманні злочинців чи правопорушників або осіб, яких працівник міліції запідозрив у скоєнні злочинів чи правопорушень, а також при перевірці документів у підозрілих осіб, працівник міліції може привести у готовність вогнепальну зброю, що є попередженням про можливість її застосування. Спроба особи, яку затримує працівник міліції із вогнепальною зброєю в руках, наблизитись до нього, скоротивши при цьому визначену ним відстань, чи доторкнутись до зброї, дають працівникові міліції право застосувати вогнепальну зброю. Таким чином, вважаємо, що наявність у нашому законодавстві правової норми щодо застосування поліцейським вогнепальної зброї без попередження у передбачених законом випадках є дієвим, своєчасним та адекватним засобом забезпечення прав і свобод людини і громадянина у непростий для сучасного українського суспільства час. Важливим є принцип того що поліцейський, за законом, уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки з метою заподіяння особі такої шкоди, яка є необхідною і достатньою в конкретній життєвій ситуації. Це означає, що необхідно стріляти, щоби зупинити, але не стріляти, для того щоб вбити. Стріляти без

попередження поліцейські отримують право, лише за крайньої необхідності, зокрема при відсутності можливості попередити і при реальному посяганні на життя людини. Це світова практика та міжнародний досвід. Це не нова норма, в нашому законодавстві ми її розширюємо та конкретизуємо. МВС України удосконалює бойову та службову підготовку поліцейських і проводить спеціальні тренінги, щоб виключити неправомірне застосування вогнепальної зброї.

Література:

1. Загальна декларація прав людини 1948 року // Офіційний вісник України. – 2008. – № 93. – Ст. 89.

2. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року // Електронний документ. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

3. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку: Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1979 року № 34/169 // Електронний документ. Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_282.

4. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку від 7 вересня 1990 року // Електронний документ. Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_334.

5. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379.

6. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю: Наказ МВС України від 1 лютого 2016 року № 70 // Електронний документ. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16>.

7. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 року № 5656-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 4. – Ст. 20. (втратив чинність).

АВТОМОБІЛЬНА ПІДГОТОВКА В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

В Україні проблема безпеки дорожнього руху завжди стояла дуже гостро і продовжує такою залишатись – щороку офіційно реєструється більше 50 тисяч дорожньо-транспортних пригод, в яких гинуть до 10 тисяч осіб і понад 50 тисяч осіб дістають поранення.

Особливо гостро спиймаються суспільством і обговорюються повідомлення в засобах масової інформації про дорожньо-транспортні пригоди, що скоєні посадовими особами органів державної влади та місцевого самоврядування та працівниками органів правопорядку.

У зв'язку з цим особливо важливою є діяльність МВС України зі зміцнення транспортної дисципліни серед персоналу підпорядкованих Міністерству відомств та служб, яка протягом останніх років набула певних пріоритетів.

Нажаль свій “внесок” в статистику дорожньо-транспортних пригод, порушень Правил дорожнього руху і, як закономірний наслідок, притягнення до адміністративної відповідальності роблять працівники Національної поліції (персонал відомчих закладів освіти не є виключенням), що, в свою чергу, негативно відбивається на стані транспортної дисципліни.

Причин багато і всі їх детально проаналізувати не є метою даної тези. Тому доцільним буде статистичні дані опустити, а зупинитись на основних моментах.

Якщо починати обговорювати проблему – то з самого початку.

По-перше – відбір кандидатів на службу в поліції. Позиція, що будь-який поліцейський, з будь-якого підрозділу для виконання службових обов'язків повинен бути здатним використовувати службовий транспорт не викликає жодного сумніву. Кандидати на службу в поліції країн ЄС та Північної Америки (ми ж намагаємось використовувати найкращий досвід країн ЄС, США та Канади) повинні мати посвідчення водія. В різних містах України під час підготовки кадрів до нової патрульної поліції нерідко спостерігалась ситуація коли майбутні правоохоронці паралельно з первинною

професійною підготовкою поліцейських навчалися на автокурсах. Тому відповідь на питання про числені розбиті “Пріуси” є очевидною.

По-друге – первинна професійна підготовка поліцейських містить навчальну дисципліну “Правила та безпека дорожнього руху” максимальним обсягом всього 12(!) годин. Також очевидною є відповідь на питання про відносно невеликого переліку порушень Правил дорожнього руху – поліцейські фіксують і притягають до відповідальності за порушення тільки тих пунктів Правил дорожнього руху, які вони добре знають. А це є однією з причин, чому останнім часом патрульна поліція не здійснює превентивну функцію в галузі безпеки дорожнього руху. Частково тому, що недостатній обсяг знань Правил дорожнього руху, а частково тому, що не вистачає сил і засобів - дається взяти “кадровий голод”, відсутні технічні засоби контролю технічного стану, швидкості тощо.

По третє – в системі службової підготовки заняття з автомобільної підготовки з особовим складом проводяться, в основному, в формі складання контрольних заліків зі знання Правил дорожнього руху. Будова і конструкція транспортних засобів не вивчається. Тому досі немає ні одного протокола (принаймні в м.Одеса) про адміністративне правопорушення, пов’язане з невідповідністю технічного стану систем випуску відпрацьованих газів за рівнем шуму або світлових приладів транспортного засобу умовам пункту 31.4.3 “на світлових приладах немає розсіювачів або використовуються розсіювачі і лампи, що не відповідають типу даного світлового приладу”, коли фару ближнього/дального світла, призначену для експлуатації з галогеновими лампами “тюнінують” газорозрядними (“ксеноновими”), або світлодіодними лампами. На тонування зовнішніх світлових приладів уваги просто ніхто з поліцейських не звертає.

Щодо курсантів – вони “змушені” вивчати автомобільну підготовку в межах навчального плану. Кінцева мета автомобільної підготовки, наприклад в нашому навчальному закладі, є отримання курсантами посвідчення водія - ми готуємо звичайних водіїв легкових автомобілів без урахування специфіки їх подальшої роботи в поліції. За браком бюджетного фінансування МВС програма підготовки курсантів, що існує на даний момент, не передбачає можливості відпрацювання вправ з контраварійної підготовки до рівня рухових навичок. Підсумковою формою контролю знань на поточний момент в Одеському державному університеті внутрішніх справ ми маємо

всього-навсього залік. Бесіди з курсантами показують, що їм нема сенсу напружуватись для більш кращого опанування навчальним матеріалом, оскільки на показниках в додатку до диплому це ніяк не відбивається. В результаті, такий перебіг подій може призвести до погіршення показників під час складання іспитів на право керування транспортними засобами зокрема і до погіршення стану транспортної дисципліни взагалі.

Щоб дещо покращити ситуацію з транспортною дисципліною серед персоналу Національної поліції, на мою думку, треба організувати роботу за наступними напрямками:

1. Підвищити вимоги до юридичних знань працівників Національної поліції (тут курсанти не є винятком) в галузі безпеки дорожнього руху – це стосується знання і Правил дорожнього руху (намагаючись не порушити один пункт Правил дорожнього руху, працівники Національної поліції під час керування службовими, власними або за дорученням транспортними засобами порушують інший), і норм адміністративного права (трапляються випадки, коли в сумнівних спірних ситуаціях навіть переважна більшість поліцейських не можуть довести свою невинність і як наслідок притягаються до відповідальності), і інших нормативних актів, що регулюють відносини в сфері безпеки дорожнього руху; удосконалити механізми їх перевірки; запровадити позитивне стимулювання практичних працівників, рівень знань яких найкращий (наприклад, першочергове забезпечення службовим транспортом для виконання службових обов'язків, преміювання тощо).

2. Навчальний процес в усіх навчальних закладах системи МВС України уніфікувати та побудувати таким чином, щоб підсумкова форма контролю була диференційованою, це підвищить відповідальність курсантів за підсумок навчання з даної навчальної дисципліни.

3. Водійська підготовка майбутніх правоохоронців. Після отримання посвідчення водія на другому курсі, програму практичної підготовки курсантів старших курсів доповнити другим етапом, який має містити:

- прищеплення навичок контраварійної їзди в складних дорожніх умовах (цей розділ можливо відпрацювати на спеціальному закритому майданчику взимку). Хоча в ідеалі прищеплення навичок буде замало. Їх необхідно відпрацювати до такого рівня автоматизму рухів, щоб свідомість не впливала на їх якість. Але це потребує повторення

виконання прийому близько 3 тисяч разів мінімум;

- основи практичного керування транспортними засобами інших категорій (під час служби несподівано можуть трапитись ситуації. Тому, на мій погляд, будь-який працівник міліції крім умінь впевнено керувати легковим автомобілем був обізнаний з тим як можна використати велосипед, мопед, що робити в кабіні вантажівки, автобуса, в сідлі мотоцикла. Цей етап також відпрацьовується на закритому майданчику);

- відпрацювання руху зі спеціальними сигналами в реальних дорожніх умовах разом з екіпажами з практичних підрозділів (поліція – служба оперативна і цей пункт обумовлений специфікою завдань, що стоять перед нею).

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 року №073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР). – 1984. - додаток до №51. - Ст.1122.

2. Правила дорожнього руху, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1306.

Журавльов В.В.,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та
морально-психологічного забезпечення
Національної академії Державної
прикордонної служби України
ім. Б. Хмельницького
полковник поліції

КОНЦЕПТУАЛЬНА СУТНІСТЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИКІВ ОРГАНІВ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ ДО ПРОФЕСІЙНО- УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Процес підготовки до професійно-управлінської діяльності (ПУД) керівників органів охорони державного кордону (ООДК) в умовах сьогодення, викликає дискусії серед науковців і фахівців.

Організаційні зміни ООДК потребують нових стандартів для керівного складу. При цьому необхідно забезпечити новий зміст компетентності в діяльності керівників й враховувати чинники, що об'єктивно впливають на готовність до професійно-управлінської діяльності. Ці чинники можна представити на трьох рівнях [2;3]:

1. Чинники макрорівня – пов'язані з процесами розвитку держави та суспільства (особливості та зміни соціально-економічного розвитку, реформування держави, державна безпека, функціонування ООДК як складової частини системи Держприкордонслужби України тощо).

2. Чинники мезорівня – пов'язані з особливостями професійних характеристик ООДК (спеціалізація ООДК та особливості організації служби в регіоні, управління персоналом, використання ефективних форм і методів охорони державного кордону).

3. Чинники мікрорівня – пов'язані з організаційно-психологічними характеристиками керівників ООДК (рівень підготовки керівників, професійний розвиток, досвід управлінської діяльності, кар'єрне зростання, компетентність офіцера як керівника тощо).

4. На групу зазначених чинників має негативний вплив: не сформованість системи збереження інтелектуального потенціалу і передачі знань; конструктивна/деструктивна ротація керівного складу; недостатня кількість фахівців потрібної кваліфікації; неефективний розподіл часу; невідповідність персоналу кваліфікаційним вимогам; недостатня підготовка на психологічних засадах до професійно-управлінської діяльності; зміни системи цінностей і норм поведінки; опір і побоювання змін тощо.

Слід зазначити, що рівень ПУД керівників ООДК потребує створення цілісної моделі системи підготовки для регулювання змін в аспекті психологічного підходу. Зазначається, що зміни – це трансформації, що відбуваються у внутрішньому середовищі організації і спрямовуються на покращення взаємодії із соціальним оточенням. Саме під цим кутом зору варто розглядати підготовку керівників ООДК. Тому, для нашого дослідження суттєве значення має сутність моделі системи підготовки до ПУД. Вона включає наступні складові[1;4;5]:

1. **Цільова складова.** Мета – здійснити організаційні зміни у процесі професійно-управлінської діяльності керівників ООДК, які

передбачають концептуальні напрями підготовки: рівень базової підготовки, рівень фахової підготовки, професійний рівень підготовки.

2. Теоретико-методологічна складова підготовки до професійно-управлінської діяльності. Складові компоненти підготовки: психологічна грамотність, психологічна компетентність, організаційна культура.

3. Змістовно-технологічна складова. Система тренінгової підготовки.

4. Результативна складова. Результат психологічної готовності керівників ООДК до професійно-управлінської діяльності.

Особливу увагу необхідно звернути на змістовно-технологічну складову моделі системи. В ході тренінгових занять, як показала практика, представники групи можуть виражати емоції, почуття, проявляти активність або не проявляти її у розв'язанні власних і групових ситуацій. У будь-якому випадку можна констатувати факт набуття кожним членом групи особистого досвіду, процес розвитку особистості керівника в інтересах організації. Це означає, що ми отримали *тренінговий ефект* в результаті якого людина не зможе жити, як раніше, оскільки з'явився новий досвід(особистий, професійний). Він може проявити себе через великий проміжок часу. Прогнозування в даному випадку неможливе. Тому, модель системи підготовки керівників ООДК до ПУД повинна бути постійною складовою професійної діяльності/підготовки на протязі всієї служби керівним складом.

Зміст тренінгової підготовки необхідно уявляти у вигляді окремих взаємопов'язаних тренінгових модулів. Особливість реалізації тренінгової підготовки полягає в тому, що тренер дозволяє групі самостійно здійснити моніторинг запропонованої проблеми з метою визначення підходу/стратегії для його проведення:

- 1) Тренінг як своєрідна форма дресури.
- 2) Тренінг як тренування.
- 3) Тренінг як форма активного навчання.
- 4) Тренінг як метод створення умов для саморозкриття учасників і самостійного пошуку ними способів вирішення власних психологічних проблем.

Запровадження моделі системи підготовки до ПУД керівників ООДК буде результативним, якщо передбачити реалізацію отриманих результатів: в кадрових переміщеннях (по вертикалі/горизонталі); формування управлінських команд з метою якісного введення

актуальних змін в ПУД, долати опір змінам зі сторони співробітників, протистояти зовнішнім негативним психологічним чинникам впливу на організацію.

Література:

1. Журавльов В. В. Психологічна модель підготовки до професійно-управлінської діяльності керівників органів охорони державного кордону. Актуальні проблеми психології: зб. наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Т. I : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. / [ред. кол. : С. Д. Максименко (гол. ред.) та ін.]. – К. : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2015. – Вип. 43. – С. 20-25.

2. Психологічні чинники впливу на професійно-управлінську діяльність керівників органів охорони державного кордону. / В. В. Журавльов. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Психологія. – 2016. – Вип. 4. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadrpn_201_2_2.

3. Карамушка Л. М. Психологія підготовки майбутніх менеджерів в до управління змінами в організації : монографія / Л. М. Карамушка, М. В. Москальов . – К.-Львів : Сполом, 2011. – 216 с.

4. Карамушка Л. М. Психологічні проблеми управління змінами в організації: аналіз основних підходів у західній психології / Л. М. Карамушка, О. А. Філь // Актуальні проблеми психології : [зб. наук. праць / за ред. С. М. Максименка, Л. М. Карамушки] ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2006. – Вип.17. – С. 3–11.

5. Ложкін Г. В. Психологія праці : навч. посібник / Г. В. Ложкін, Н. Ю. Волянчук, О. О. Солтик ; за аг. ред. Г. В. Ложкіна-Хмельницький: ХНУ, 2013. – 191 с.

6. Царьов Ю.О. Психологічні аспекти вдосконалення підготовки до професійно-управлінської діяльності керівників оперативнотактичного рівня органів охорони державного кордону // Збірник наукових праць № 34. Частина II. – Хмельницький: Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького, 2005. – С. 140–142.

Зазеріна М.С.,
студент 2 курсу, факультету № 4 ОДУВС
Науковий керівний: Конєв О.Ю.,
кандидат юридичних наук, доцент,
т.в.о. завідувача кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Ефективність діяльності органів внутрішніх справ у боротьбі зі злочинністю є необхідною умовою соціально-економічного розвитку України й найважливішою вимогою суспільства, виконання якої залежить від якісної підготовки сучасних правоохоронців. Важливим чинником удосконалення професійної підготовки кадрів у вищих навчальних закладах системи МВС України є досягнення високого рівня розвитку фізичних якостей, зокрема силових, швидкісних, координаційних здатностей, витривалості та гнучкості, які великою мірою обумовлюють успішність подальшого формування у майбутніх правоохоронців раціональної техніки самозахисту без зброї та рукопашного бою [2, 7, 8]. Поряд з цим серед науковців існують різні думки щодо спрямованості процесу фізичного виховання. У побудові систем підготовки військових і поліцейських підрозділів загального і спеціального призначення, пише Ю. Компанієць, «витривалість є основою розвитку інших рухових якостей, забезпечення загального високого рівня готовності» [2, с. 48].

Формування якісних навичок самозахисту без зброї є одним з найважливіших завдань системи професійної підготовки сучасних правоохоронців [1]. Окремі дослідники, зокрема Ф. Евтушов пишуть, що процес навчання заходам фізичного впливу «за змістом повинен бути подібним спортивному тренуванню як в спортивних єдиноборствах, професійному та олімпійському спорті» [5, с. 112].

Найважливішим завданням спеціальної фізичної підготовки в системі навчальних закладів МВС України Ю. Байтало вважає «розвиток сили, витривалості, гнучкості та вихованням сміливості, рішучості, ініціативи та впевненості у власних силах» [3, с. 79]. Фізичну підготовку майбутніх правоохоронців наголошує І. Баїшев слід розглядати як «важливу педагогічну проблему, вирішення якої можливе при відповідному педагогічному супроводі – багаторівневій

системі фізичної підготовки курсантів, спрямованій на створення ефективних умов для успішного навчання, виховання і формування професійно-прикладної фізичної підготовки, метою якої є виявлення індивідуальних особливостей курсантів як основи розвитку професійної компетентності, формування у курсантів професійної готовності, професійного саморозвитку та самореалізації». Важливими елементами такої системи, на думку автора, є актуалізація домінуючих фізичних якостей, розрахунок індивідуального обсягу та інтенсивності фізичних навантажень [4. с. 54].

Ефективне управління навчально-тренувальним процесом спеціальної фізичної підготовки вимагає чіткого визначення пріоритетів розвитку тих чи інших фізичних якостей та відбору найбільш ефективних організаційних форм, засобів і методів фізичної підготовки.

Фізична підготовка розглядається як основа формування навичок, що необхідні в повсякденній службовій діяльності, зокрема навичок силового припинення протиправних дій, застосування прийомів самозахисту та фізичного впливу в умовах, максимально наближених до реальних ситуацій силового протистояння з правопорушниками [6]. На мою думку, визначення змісту та застосування відповідних методів на певному етапі навчання сприятиме оптимізації процесу спеціальної фізичної підготовки майбутніх поліцейських.

Але, найбільші труднощі очікують курсантів у майбутньому, коли відповідно до навчальної програми буде здійснюватися розучування тактико-технічних дій в ускладнених умовах [7, 8].

Практична складова фізичної підготовки майбутніх правоохоронців, є одним з провідних чинників, який визначає зміст, форми та методи навчання.

Вказаний підхід сприятиме ефективному формуванню фізичних якостей та дозволить забезпечити міцний фундамент для наступного опанування техніки виконання заходів фізичного впливу.

Особливістю фізичної підготовки майбутніх правоохоронців на початковому етапі навчання є спрямованість на зміцнення м'язів опорно-рухового апарату, створення базового потенціалу сили та витривалості, досягнення високої функціональної стійкості серцево-судинної та дихальної систем організму, розвиток швидкості, координаційних здатностей, та гнучкості. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на визначення змісту та обсягів навантаження

для фізичної підготовки майбутніх правоохоронців на кожному етапі навчання та створення навчальних програм для курсантів спеціалізованих вузів МВС України.

Література:

1. Ануфрієв М.І., Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ: навчальний посібник / М.І. Ануфрієв, С.Є. Бутов, О.Ф. Гіда, С.М. Решко – К.: Національна академія внутрішніх справ України. – 2003. – 338с

2. Компанієць Ю.А. Аналіз стану системи фізичної підготовки майбутніх правоохоронців та перспективні напрямки її вдосконалення / Ю.А. Компанієць // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, 2012 – № 9 – С. 48-50.

3. Байтало Ю.М. Роль фізичного виховання у професійній підготовці курсантів навчальних закладів МВС України / Ю.М. Байтало // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, 2008 – № 6 – С.78–80.

4. Баишев И.И. Педагогическое сопровождение физической подготовки будущих сотрудников правоохранительных органов / Теория и практика физической культуры. 2009 №2. С. 54-56.

24.00.02/НУФВСУкраїни.-К.,2001.19с.

5. Болобан В.Н. Сенсомоторная координация как основа технической подготовки / В.Н. Болобан // Наука в олимпийском спорте. – 2006. – №2. – С. 96-102

6. Романчук В.Н. Недостатки организации форм физической подготовки и пути их устранения //Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. пр./За ред.Єрмакова С.С.-Х., 2005.-№10.-с.50-52.

7. Сергієнко Ю.П. Спеціальна фізична підготовка в системі професійного навчання фахівців податкової

міліції: Автореферат дис. Сергієнко Ю.П. канд. наук з фіз. вих. та спорту: 24.00.02/ХДАФК-Х.,2005.19с.

8. Ярещенко О.А. Особливості впливу психомоторних здібностей курсантів на спеціальну фізичну підготовленість // Педагогіка, психологія та методико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наукова монографія за редакцією проф. Єрмакова С.С. – Харків: ХДАДМ (ХХІІ), 2007 – № 12

Закржевська К. М.,
Аспірант 1-го курсу, юридичного факультету
Дніпропетровського національного університету ім. О.Гончара
Науковий курівник: Калашніков В. М.,
кандидат юридичних наук, д.і.н.
професор кафедри теорії держави і права
Дніпропетровського національного університету ім. О.Гончара

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ДО ДІЙ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

На сьогоднішній день, дуже актуальним виступає питання формування і розвиток психологічної підготовки в Органах внутрішніх справ України, починаючи з навчальних закладів відповідного профілю, з метою успішного несення служби та здійснення професійної діяльності працівниками поліції в особливих умовах. Психологічна готовність працівника ОВС не обмежується мотивацією особистості поліцейського чи його емоційним станом, необхідно володіти загальною психологічною культурою, спеціальні психологічні знання і вміння. Але саме на емоційну складову варто звернути увагу, оскільки вона відіграє важливу роль під час несення служби в надзвичайних ситуаціях. Може бути як висока фізична підготовка працівника поліції так і адекватна мотивація, та якщо в ситуації стресу він не може впоратись зі своїми емоціями, в нього немає навичок оптимізації психічного стану під час виникнення напруги, навряд чи він зможе професійно виконати свої службові обов'язки.

Проблеми професійної діяльності, яка здійснюється в особливих і екстремальних умовах, є предметом пильної уваги авіаційної психології, космічної психології, військової психології, морської психології, а також психології праці, спорту, соціальної та інженерної психології. Вивчали дані аспекти такі автори, як О.М. Корнев, В.Е. Христенко, А.М. Столяренко, А.Ц. Пуни, В.М. Ахтунін, Б.Ф. Ломов, О.І. Жданов, Л.Б. Забелова, Г.І. Марасанов, М.Ф. Сікач, О.В. Тімченко, та інші[2].

Цікавим є підхід, в якому визначаються такі компоненти психологічної готовності: відображуючий – високий професійний розвиток пізнавальних і стійких якостей особистості, що забезпечує стійке реагування працівника на всі впливи навколишнього

середовища з урахуванням майбутньої діяльності; спонукальний (центральный) – система мотивів із їхньою взаємозалежністю й супідрядністю; виконавчий – міцні і високорозвинені розумові й сенсорні здібності; регулюючий – вольові якості особистості, емоційна стійкість, здатність довільно знижувати негативний вплив шкідливих факторів, управляти своєю поведінкою у стані напруженості. На сьогодні відсутня чітка програма професійно-психологічної підготовки працівників спеціальних підрозділів МВС України до виконання діяльності в екстремальних умовах. Ця обставина, а також сучасні реалії розвитку суспільства, що постійно потерпає від злочинних дій правопорушників, обумовлює актуальність і своєчасність цього дослідження.

Аналіз сучасних публікацій показав, що автори вкладають у поняття «психологічна готовність» різний зміст. Це пов'язано, на наш погляд, із тим, що застосовуються різні підходи: до розуміння психіки, до розуміння сутності готовності, до дослідження різних видів діяльності.

Якщо брати наше дослідження до уваги, під особливими умовами для органів внутрішніх справ, розуміються такі умови, при яких виникає вкрай необхідна потреба здійснення правового, організаційного, тактичного та іншого характеру, їх ресурсного забезпечення з тим, щоб в нормальний час та з меншими витратами нормалізувати надзвичайну обстановку. Тобто важливо, як при даній ситуації нормалізувати також і поведінку поліцейського, так, як ці ситуації в яких він опиняється є екстримальними. Впродовж останніх років екстремальні ситуації дедалі частіше стають фактом нашого повсякденного життя. Під час громадських заворушень, стихійного лиха, катастрофи чи інших надзвичайних подій найчастіше розвиваються масові психогенні розлади, що вносять дезорганізацію в загальний хід виконання професійних обов'язків працівників ОВС. Такі розлади негативно відбиваються й на комунікативному компоненті діяльності поліцейського, що, як в будь-якій діяльності, здійснюється за допомогою мовлення.

У стані афекту змінюються і семантичні, і структурні характеристики діалогічного мовлення. Висока концентрація мовця на власних переживаннях 83 призводить до неадекватного сприйняття мовлення співрозмовника, у результаті чого спілкування стає неповноцінним. Як правило, у ситуації високої емоційної напруженості людина практично повністю втрачає здатність логічно

мислити й розумно діяти, вона лише вихлюпує свої емоції в афективних вигуках. У стані афекту, коли мовні реакції примітивізуються внаслідок гальмування впливу кори головного мозку, мовець майже завжди схильний спочатку виразити свій внутрішній стан у формі вигуків, і лише потім, якщо буде потреба, описати його.

Основні завдання психологічної підготовки полягають в тому, щоб:

- підвищити психологічну стійкість співробітників органів внутрішніх справ до дії стрес-факторів та їх поєднань, типових для органів внутрішніх справ;

- розвинути у співробітників психологічні якості, сформувати особливі характеристики навичок і вмінь, що сприяють високоефективному виконання всіх професійних дій в будь-яких складних і небезпечних умовах оперативно-службової діяльності.

Психологічна підготовленість є комплексним доданком професійної майстерності співробітників. Це сукупність сформованих і розвинутих психологічних характеристик співробітника, що відповідають специфічним і важливим психологічним особливостям оперативно-службової діяльності і виступають однією з необхідних передумов її здійснення. Вона складається з чотирьох груп компонентів:

- професійно-психологічної орієнтованості і чутливості співробітника (прагнення, інтерес і вміння розуміти психологічні аспекти ситуацій і людей, з якими він має справу, вміння розібратися в них);

- підготовленості співробітника з психологічних аспектів ефективності професійних дій і тактики, що виявляється в розумінні психологічних умов ефективності професійних дій та вмінні забезпечувати їх створення; вмілому використанні психологічних засобів реалізації професійних дій мовних і немовних, у вмілому застосуванні всього комплексу психологічних прийомів, які забезпечують більш високу ефективність вирішення оперативно-службових завдань; 112

- розвиненою професійною спостережливості та пам'яті співробітника (включає уміння застосовувати психологічно обґрунтовані прийоми і правила для підвищення ефективності професійного спостереження, розвиненою професійною уважності, натренованості органів почуттів і сприймань, натренованості у

швидкому, повному і точному запам'ятовуванні, хорошому збереженні в пам'яті і правильному відтворенні значимої для вирішуваних завдань інформації);

– психологічної стійкості (виражається у здатності співробітника діяти спокійно і впевнено в психологічно складних, емоційно напружених, небезпечних і відповідальних ситуаціях оперативно-службової діяльності). Психологічна підготовленість істотно підвищує професійну майстерність співробітника. Наукові дані і наявний позитивний досвід вказують на необхідність введення спеціальних завдань, форм і методів цілеспрямованого підвищення психологічної підготовленості в системі професійного навчання. Психологічна підготовка нині - важливий вид професійної підготовки в органах внутрішніх справ. Психологічна підготовка співробітників органів внутрішніх справ - це спеціально організований, цілеспрямований процес впливу на співробітників з формування, розвитку та активізації необхідних якостей, що обумовлюють успішне, ефективне виконання оперативно-службових завдань. Сама психологічна підготовка обумовлена особливостями службової діяльності співробітників. Відповідно до цього зміст психологічної підготовки має характеризуватися чітко вираженою професійною спрямованістю.

Перед початком вступу на службу, а також прийняття присяги і впродовж несення служби пропонуємо, через спеціальні методи навчання:

– формування психологічної готовності до боротьби зі злочинністю;

– розвиток психологічної орієнтованості у різних аспектах специфічної оперативно-службової діяльності;

– формування і розвиток професійно значущих пізнавальних якостей;

– вдосконалення та розвиток навичок і вмінь встановлення психологічного контакту з різними категоріями громадян;

– формування навичок рольової поведінки в різних ситуаціях оперативно-службової діяльності;

– вдосконалення умінь застосовувати психолого-педагогічні прийоми впливу в складних, конфліктних ситуаціях спілкування з громадянами;

– формування психологічної стійкості вміння володіти собою в напружених ситуаціях оперативно-службової діяльності;

– розвиток позитивних емоційно-вольових якостей особистості,

навчання співробітників прийомам саморегуляції і самоврядування;
– формування вольової активності та навичок вольових дій;
– підготовка до психічних перевантажень в роботі[1–3].

Цього можна досягти тільки шляхом:

- практичних завдань;
- розроблення особливих ситуацій в яких можна відслідкувати емоційну реакцію починаючи з курсантів до діючих працівників (поквартально);
- психологічних тестів;
- створення, частих, напружених ситуацій для стійкості працівника ОВС та звички відношення психічного стану;
- наукового матеріалу, прикладів, вказівок.

Література:

1. Корнєв О.М. Деякі питання професійно-психологічної підготовки працівників органів внутрішніх справ / О. М. Корнєв // Вісник Київського міжнародного університету. Серія: Психологічні науки. – 2004. – № 5. – С. 58–63.

2. Тимченко А. В. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности / А.В. Тимченко, В.Е. Христенко. – Харьков : Одиссей, 2004. – 448 с.

3. Столяренко А.М. Психологическая подготовка личного состава ОВД : учеб. пособие / А. М. Столяренко. – М. : Акад. МВД СССР, 1987. – 70 с.

4. Пуни А.Ц. Проблема личности в психологии спорта : лекция для слушателей фак. повышения квалификации / Авксентий Цезаревич Пуни. – М. : ГЦОЛИФК, 1980. – 28 с.

Зьолка В.Л.,

доктор юридичних наук, доцент,
начальник кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Національної академії Державної прикордонної служби України
ім. Б.Хмельницького

Радченя Н.М.,

старший викладач кафедри теорії та історії держави і права
та приватноправових дисциплін
Національної академії Державної Прикордонної служби України
ім. Б.Хмельницького

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ДЕРЖАВНІЙ ПРИКОРДОННІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ

Система підготовки персоналу Державної прикордонної служби України (далі – Держприкордонслужби) є невід’ємною складовою державної системи освіти в Україні, головним завданням якої є підготовка висококваліфікованого фахівця – прикордонника готового до виконання службових обов’язків в органах охорони державного кордону України [1, 201].

Невід’ємною частиною професійної підготовки персоналу Державної прикордонної служби України (далі – Держприкордонслужби) є впровадження міжнародних стандартів діяльності, в тому числі у сфері прав людини.

З метою удосконалення рівня підготовки особового складу Держприкордонслужби та якісного виконання завдань оперативно-службової діяльності до програм професійного навчання військовослужбовців відповідно до Плану заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р [2] та Плану заходів МВС щодо організації виконання розпорядження КМУ від 23.11.2015 р. [3] в навчальний процес Національної академії Державної прикордонної служби України впроваджено викладання модулів з проблематики визнання та дотримання прав і свобод людини, а також протидії проявам дискримінації осіб за різними ознаками в діяльності Державної прикордонної служби України.

Питання міжнародного гуманітарного права та прав людини

включено в навчальні програми вивчення навчальних дисциплін: «Міжнародне право», «Актуальні проблеми міжнародного права», «Право Європейського Союзу» «Конституційне право України», «Конституційні свободи, права та обов'язки громадянина», «Адміністративна діяльність органів охорони державного кордону України», «Міграційне право», «Адміністративно-правові проблеми діяльності Державної прикордонної служби України»

Проте викладання зазначених дисциплін здійснюється слухачам та курсантам спеціальностей «Правознавство» і «Правоохоронна діяльність». Доцільним є включення у програму підготовки слухачів та курсантів інших факультетів навчальної дисципліни «Основи прав людини».

Слабким елементом підготовки окремих категорій військовослужбовців є формування компетентностей з питань протидії дискримінації.

Тому пропонуємо доповнити програму навчання фахівців за напрямом «Право» спеціальною навчальною дисципліною «Антидискримінаційне право»

Важливим елементом забезпечення високого рівня професіоналізму особового складу ДПСУ є післядипломна освіта у формі дистанційного навчання, яка організовується в порядку, передбаченому Інструкцією про дистанційну форму професійної підготовки, затвердженою Наказом Адміністрації Держприкордонслужби України від 18 листопада 2010 р. [4]. Метою якої є підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації військовослужбовців Держприкордонслужби шляхом забезпечення віддаленого доступу до навчально-матеріальних та інформаційних ресурсів з використанням сучасних інформаційних технологій і телекомунікаційних мереж.

Професійна підготовка офіцерського складу здійснюється за дистанційною формою навчання відповідно до Тематики професійної підготовки визначених категорій за дистанційною формою навчання, затвердженої Наказом Адміністрації Держприкордонслужби від 13 грудня 2016 року № 188 «Про підготовку особового складу Державної прикордонної служби України у 2017 році» [5].

Відповідно до Наказу правова підготовка є одним з пріоритетних напрямів підготовки прикордонників і має на меті оволодіння стійкими знаннями і навичками, достатніми для реалізації правозастосовних функцій під час виконання завдань за призначенням.

Тематика правової підготовки включає: вивчення правових засад діяльності Держприкордонслужби та забезпечення безпеки України у прикордонній сфері України; правову регламентацію окремих видів процедурної діяльності Держприкордонслужби України; провадження у справах про адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок охорони державного кордону України; кримінально-процесуальна діяльність органів охорони державного кордону. Крім того, для окремих осіб у 2016-2017 навчальному році був розроблений дистанційний курс підвищення кваліфікації офіцерського складу під назвою «Протидія дискримінації під час проходження прикордонного контролю та доступу до процедури пошуку притулку».

Вважаємо за доцільне внести необхідні зміни та доповнення до навчальних програм, навчально-методичних матеріалів курсів, доповнивши їх темою «Основи прав людини», в якій передбачити як питання захисту прав людини за законодавством України, так і питання захисту прав людини у міжнародному праві, що дасть змогу сформулювати у персоналу Держприкордонслужби необхідну компетентність з питань забезпечення прав людини.

Література:

1. Зьолка В.Л. Охорона національних інтересів України у прикордонній сфері (адміністративно-правовий аспект): монографія / В.Л. Зьолка. – Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2015. – 672 с.

2. План заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, затверджений Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р // Урядовий кур'єр. – 2015. - № 245.

3. План заходів МВС щодо організації виконання розпорядження КМУ від 23.11.2015 р. «Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, затверджений Міністром внутрішніх справ України від 24 березня 2016 р. - окреме видання.

4. Про затвердження Інструкції про дистанційну форму професійної підготовки: наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 18.11.2010 р. – окреме видання.

5. Про підготовку особового складу Державної прикордонної служби України у 2017 році: наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 13.12.2016 р. № 188. – окреме.

Йосипів Ю. Р.,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри тактико-спеціальної
підготовки факультету № 3 ПФП НП
Львівського ДУВС
підполковник поліції

ДО ПИТАНЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ВІЛЬНИЙ ДОСТУП ДО ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Недосконалість вітчизняних чинних нормативно-правових актів викликає низку проблемних питань пов'язаних із бажанням населення володіти вогнепальною зброєю та призводить до зростання кількості злочинів із протиправним застосуванням зброї, вивезеної із зони бойових дій чи отриманої через посередників. Масова свідомість живе стереотипами щодо необхідності збереження існуючого порядку набуття й використання вогнепальної зброї, оскільки існує страх зростання злочинності. У наш час навіть за наявності легальної вогнепальної зброї вдома її вкрай важко використати з метою самозахисту, щоб потім не бути покараним. Засади використання зброї (насамперед для самозахисту) потрібно змінити в інтересах громадян, надавши їм можливість вільного застосування вогнепальної зброї для захисту себе, членів своєї сім'ї, інших осіб. Також потребують змін інші засади використання зброї, зокрема право на ремонт зброї, її модифікацію [1].

Проблеми виникають у тих випадках, коли успадковані від СРСР норми й положення пристосовуються до реалій сьогодення та нових суспільних відносин. Так, згідно з положеннями Інструкції МВС України власну зброю «можуть ремонтувати лише злочинці», оскільки будь-які операції, пов'язані з ремонтом або її модифікацією (хоча сучасна зброя в більшості випадків є модульною та не потребує особливих умінь, щоб її полагодити), є поза законом. Також суворо обмежується стрільба в «недозволених місцях», натомість процедура отримання дозволу на обладнання тиру/стрільбища є настільки забюрократизованою, що її практично неможливо пройти, тому в більшості населених пунктів немає відведених місць для стрільби, а спроба постріляти в безлюдному яру поза містом може закінчитися судовим вироком. Вимоги до транспортування зброї також є настільки жорсткими, що в її власника немає жодного шансу нею скористатися в

ситуації раптового нападу під час її транспортування [2].

На думку фахівців, однією з причин, яка стоїть на заваді прийняття закону про зброю, є побоювання правоохоронців щодо теоретичної можливості масового озброєння населення, які, з огляду на відсутність в українців елементарної культури поводження зі зброєю, часто себе виправдовують.

Потрібно враховувати також, що значна кількість населення не задоволена діями існуючої влади, тому не відомо, на які дії штовхне наших громадян вільний обіг зброї. Що ж стосується незадоволених владою громадян, то вже зараз у нашій країні є тисячі принижених і знедолених озброєних людей. Однак вони не скоюють насильницьких дій щодо представників влади із застосуванням власної зброї. З огляду на те, що закріплення законодавчого аспекту обігу зброї в Україні поки що перебуває на стадії розробки й прийняття, стан нормативного врегулювання питання обігу зброї в Україні знаходиться на низькому рівні, що породжує безліч спірних питань.

Вважається, що для «розумної» реалізації права на вільний доступ до вогнепальної зброї необхідно створити ефективну систему протидії корупції як у сфері видачі дозволу на право носіння й зберігання зброї, так і в медичній сфері; створити єдиний реєстр власників зброї, у якому зберігатиметься інформація про:

- власника зброї;
- результати відстрілу зброї (що унеможливить незаконне використання зареєстрованої зброї);
- результати медичного огляду власника зброї та час повторної перевірки стану здоров'я;
- інформація про те, хто видав посвідчення на право носіння й зберігання зброї;
- медичні довідки;
- інформація про місце, де особа пройшла навчання, щоб стати власником зброї.

Водночас, на нашу думку, одним із шляхів вирішення вищевказаного проблемного питання могло б стати прийняття базового закону про обіг зброї. Завдяки цьому вдалося б:

- забезпечити реалізацію громадянам їх невід'ємного права на захист власного життя;
- продемонструвати високий рівень довіри держави до громадян;
- знизити рівень вуличної й загальнокримінальної злочинності;
- зменшити рівень корупції у сфері обігу зброї;

- простимулювати розвиток національного зброярського виробництва;
- створити додаткові робочі місця;
- підвищити рівень обороноздатності країни.

Зазначений нормативно-правовий акт повинен здійснити такі цілі:

- розмежувати зброю в цивільному обороті та зброю, заборонену до цивільного обороту;
- запровадити чітку й зрозумілу класифікацію зброї;
- встановити порядок придбання, володіння, зберігання та застосування зброї;
- закріпити вичерпні вимоги до громадян України, які бажають отримати право на володіння зброєю;
- передбачити механізм тимчасового призупинення права на володіння зброєю та визначити чіткі підстави й критерії для застосування такого механізму;
- встановити підстави та порядок позбавлення права на володіння зброєю;
- створити дієву й прозору систему підготовки майбутнього власника зброї (вивчення матеріальної частини, юридичні аспекти володіння зброєю та її застосування, отримання навичок безпечного поводження зі зброєю);
- визначити повноваження державних органів щодо контролю за цивільним обігом зброї;
- забезпечити встановлення особливого порядку судового розгляду всіх випадків, пов'язаних із застосуванням зброї з метою самозахисту, зокрема винятково судом присяжних;
- забезпечити право на приховане носіння зброї з метою самозахисту;
- передбачити процедуру внесення змін до відповідних законодавчих документів і підзаконних актів, які стосуються обігу зброї;
- врахувати нормативно-правові акти та досвід Європейського Союзу;
- створити механізм громадського контролю за діяльністю системи ліцензування/атестації власників зброї.

Таким чином, питання права на вільний доступ до вогнепальної зброї є досить дискусійним. Стан нормативно-правового регулювання обігу зброї в Україні є незадовільним унаслідок відсутності законодавчого регулювання щодо її придбання, зберігання, носіння та застосування для самозахисту. На нашу думку, потрібно забезпечити вільний доступ громадян до вогнепальної зброї як ефективний механізм протидії протиправним посяганням. Однак для того, щоб зазначений дозвіл приніс користь і не створив додаткових

проблем, до окресленого питання потрібно підходити дуже виважено, чітко регламентуючи процедуру отримання дозвільних документів на право носіння, зберігання й використання вогнепальної зброї [3].

В умовах, коли тема самозахисту є надзвичайно актуальною, а ситуація в країні є нестабільною, необхідно відшукувати більш компромісні варіанти вирішення такого проблемного питання, як легалізація вогнепальної зброї, які б задовольнили всіх учасників діалогу. При цьому найбільш прийнятним компромісом під час вирішення питання про надання громадянам права на вогнепальну зброю є вдосконалення адміністративно-правових засад регулювання порядку та процедури надання громадянам дозволів на володіння та користування засобами самозахисту, а також суттєве розширення переліку цих засобів. Такі кроки матимуть суттєвий стабілізуючий вплив на громадський порядок і стануть вагомим здобутком національної системи захисту прав і свобод людини та громадянина. Водночас позитивний ефект від них можна очікувати лише за наявності високого рівня правової культури й дисциплінованості власників засобів самозахисту, а також удосконалення та підвищення ефективності систем контролю з боку правоохоронних органів за їх обігом. Таким чином, викладені вище міркування свідчать про необхідність активізації подальших наукових досліджень, спрямованих на розробку наукових положень і практичних рекомендацій у сфері адміністративно-правового регулювання права громадян на засоби самозахисту та вогнепальну зброю.

Література:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Українська Асоціація власників зброї: https://zbroya.info/uk/topic/41_legalizatsiia-knz/all/.
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://narodna-pravda.ua/2017/06/08/rab-yly-grazhdanyn-nuzhna-ly-v-ukrayne-legalyzatsyya-oruzhyya/>.
3. Аналітична доповідь Центру Разумкова Запаси боєприпасів, стрілецької зброї і легких озброєнь в Україні : ризики та виклики/ Центр Разумкова // Національна безпека і оборона. – 2014. – № 2. – С. 3-20.

ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ І НЕСПОКОЮ, ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Емоційний стрес – невід’ємна частина нашого життя. Будь-яка погана або дуже хороша подія може викликати стрес. Наголосимо зразу, що нижче мова піде про стреси, спричинені негативними емоціями. Найкращий засіб для пом’якшення великих і малих криз – фізична і психічна техніка розслаблення. Ключем для оволодіння нею, вважає доктор Пауеля із Американського інституту профілактичної медицини є «вміння ставитися до будь-яких змін в житті, як до нових можливостей, виклику долі їх благословлінню, але не як до загрози порядку, який склався».

Не тільки важкі потрясіння, але й велика кількість незначних подій може вивести нас із рівноваги. Усунути всі неприємності неможливо, а ось пом’якшити їх вплив можна. Наукові дослідження довели, що люди найчастіше нейтралізують подібні стреси таким чином:

- діляться своїми переживаннями з іншими;
- намагаються виспатися;
- звертаються до процедур, які покращують самопочуття (душ, прогулянки і т. д.).

Ще є один спосіб. Спробуйте «перемкнути себе» на сьогоднішні приємні спогади:

- ви почули сьогодні добрі новини;
- ви дотримали обіцянки;
- хтось дотримав обіцянки відносно вас;
- згадайте, хто зробив вам комплімент;
- ви змогли допомогти вразливішому від вас.

Буває так, що ви передбачаєте стресову ситуацію, але часто вона несподівана і просто впливає на нерви. В цей момент вам необхідні фізичні зусилля. Встаньте, походіть по коридору, підніміться на декілька поверхів пішки, нарешті пройдіть швидко вулицею – це допоможе відволікатися від неприємних переживань, розжене кров, допоможе запобігти підвищенню кров’яного тиску. Найкраще – це регулярні заняття фізичною культурою.

Прийміть теплу ванну або душ – вони розслаблять м'язи і заспокоюють нерви.

Розкажіть про ваші неприємності товаришу або близькій людині. Людина, яка поділяє вашу тривогу зможе по-іншому розглянути вашу проблему і запропонувати практичні рішення.

Лікувальна сила сміху визнавалася завжди. Сучасні дослідники доводять, що сміх покращує кровообіг, травлення, допомагає мозгу виділити ендорфіни - природні речовини, які знімають біль.

Не бійтеся сміятися самі над собою.

Пам'ятайте: той хто сміється – живе довше. Ви дуже тонкошкірі? Критичні зауваження вас вражають? Треба навчитися передбачати критику – це послабить удар.

Чому критика така болісна для багатьох? Частково тому, що вона може бути в деякій мірі справедливою – ви дійсно дуже повільні або говорите занадто голосно. Інший фактор – низька самооцінка. Якщо ви не високої думки про себе, то ви схильні приймати критичні зауваження до серця. Якщо ж ви впевні в собі, то зауваження інших від вас легко відскакують.

Але, звичайно, критика в чомусь є слушною, тоді над критичними зауваженнями варто замислитися.

Чи розуміла та людина, яка вас критикувала те, про що вона говорить? (Якщо ні, тоді легко можна відкинути цю критику).

Чи спрямоване критичне зауваження безпосередньо вам або це вираження розгубленості, агресивності, поганого гумору (настрою)? (Якщо критика пов'язана з незадоволенням, цю людину слід пожаліти).

Чи не приховується за критикою розбіжність поглядів на проблему? (Якщо так, то не варто на неї реагувати).

Отже, давши відповідь на ці питання, ви вирішили, що критика справедлива. Тоді зробіть кроки, щоб усунути ваші недоліки або спробуйте не повторювати помилок: якщо ви переконалися, що критика безпідставна, забудьте про неї.

Всі ми одержимі почуттям тривоги. За даними Національного інституту психічного здоров'я, почуття тривоги – це найпоширеніша із скарг.

Приблизно 13 мільйонів американців більшу частину дня відчувають саме це почуття (що ж тоді говорити про нас?). Нами було проведене тестування студентів на ситуаційну і особисту

тривожність. Як показали результати тестування 42 % студентів-боксерів постійно знаходяться в стані особистої тривожності, тоді як серед студентів інших спеціалізацій цей процент не перевищує 27 %. Причин для хвилювання в житті дійсно немало. Але що таке почуття тривоги? Це потік почуттів, сфокусованих на почутті страху: щось погане має статися.

Психолог Томас Боркович, розробив просту програму, як зменшити немотивовані почуття тривоги. Основна ідея – визначити, що є такі речі, які дійсно коштують хвилювання, але важливо відвести до гранично-можливого мінімуму, коли вас охоплює почуття тривоги.

1. Визначте свої симптоми тривожності: нездатність сконцентруватися;

2. Використуйте годину для того, щоб проаналізувати перераховані проблеми. Є такі проблеми, вирішити які ви неспроможні, тому тривожитися тут безпідставно. І є проблеми, вихід із яких вам треба знайти і досить продумати свої дії на майбутнє, щоб уникнути нових труднощів – цим і займіться.

3. Якщо виявиться, що ви продовжуєте думати над проблемами, які вас тривожать, то наполегливо відгоняйте від себе ці думки, чи то свідомо перемикайтеся на приємні для вас спогади.

Уміло використовуючи переліковані рекомендації в стресових та тривожних ситуаціях, - Ви неодмінно пом'якшите або зовсім нейтралізуєте їх.

Література:

1. Веккер Л.М. Психологические процессы. – Т. I. – Л., 1974.
2. Лозниця В.С. Психологія менеджменту. – Київ “ОксОб”, 2000.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: В 2 т. – Т. I. – М., 1989.
4. Немчин Т.А. Состояние нервно-психического напряжения. – Л., 1983.

Коломієць Ю.М.,
старший викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки ОДУВС
майор поліції

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА СТАН СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ В ВНЗ МВС УКРАЇНИ

Підготовка майбутнього поліцейського – це цілеспрямований та складний процес, який вимагає всебічного та ретельного підходу. Спеціальна фізична підготовка посідає одне із провідних місць у низці завдань, щодо досконалого оволодіння професією поліцейського. Встановлено, що високі особисті якості, які характеризують морально-психологічний портрет фахівця, психофізіологічні якості, що визначають стійкість організму до стресу і матеріалізують професійні знання, навики й уміння в параметри надійності, а також динамічне здоров'я і професійне довголіття, найбільш ефективно формуються засобами фізичної підготовки [2]. На думку ряду фахівців, тільки в інтеграційній єдності всіх видів професійної підготовки з фізичною підготовкою можна розв'язати глобальні проблеми особистого і людського чинників. Спеціальна фізична підготовка, як основний предмет бойової підготовки, повинна займати значне місце у системі професійного навчання курсантів [3]. Прискорення науково-технічного прогресу нині вимагає від фізичної підготовки курсантів вирішення принаймні трьох проблем людського чинника: - швидкого освоєння обраної професії на рівні, який відповідає ступеню розвитку конкретної галузі знань; - професійної надійності, що передбачає хороші знання, навики й уміння в екстремальних умовах діяльності; - збереження і подовження професійного довголіття. Відомо, що ефективність системи фізичної підготовки поліцейських залежить від багатьох факторів: рівня фізичної підготовленості молодого поповнення; стану матеріально-технічної бази; місця фізичної підготовки в системі навчання; фінансів, що виділяються на її організацію та проведення; професійності керівників занять; рівня мотивації курсантів до занять спеціальною фізичною підготовкою і спортом та ефективності проведення. Для будь-якого виду людської діяльності ця обставина має принципово важливе значення, а для операторської – особливо, що зумовлено, як зазначалося вище,

надзвичайно високими вимогами до стійкості сенсорних, моторних процесів, емоційної сфери, функціональної готовності організму і психологічної стійкості особи.

Сучасний стан викладання навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка» характеризується наявністю певних протиріч із боку безпосередньої організації, планування й змісту навчального процесу [3]. З одного боку, керівництво МВС і навчальних закладів постійно акцентує увагу на недостатньому рівні фізичної підготовленості та навичок володіння табельною вогнепальною зброєю курсантів і молодих офіцерів, з іншого – цей розділ підготовки правоохоронців часто носить формальний характер. Пріоритети в навчальному процесі віддаються юридичним і гуманітарним дисциплінам, а практична підготовка має залишковий, поверхневий характер. Робота зі зброєю та спеціальними засобами потребує особливих навичок, сконцентрованості й уваги, для відпрацювання яких необхідний достатньо великий обсяг навчального часу [4]. Такі заняття повинні проводитися регулярно та систематично. Реалізація поставлених завдань досягається на заняттях за допомогою цільового відпрацювання окремих вправ із фізичної та вогневої підготовки, під час навчально-тренувальних зборів, виїзних тренувань у тирах і на полігонах, занять у спортивних секціях, у процесі змагань зі службово-прикладних та інших видів спорту [2]. Аналіз сучасного практичного досвіду професійної діяльності поліцейських різних практичних підрозділів під час виконання ними своїх службових обов'язків та несення служби з охорони публічного порядку показує, що ефективному розв'язанню поставлених перед ними завдань сприяє впевнене володіння комплексом навичок загальноспортивної й спеціальної фізичної підготовки. Оволодіння такими навичками в необхідному обсязі можливе лише за умови наявності постійних тренувань під час навчання у вищому навчальному закладі та їх подальшому вдосконаленні в процесі подальшої служби [5]. Наявна система навчання як із вогневої, так і зі спеціальної фізичної підготовки, направлена більше на ознайомлення з певним обсягом розрізненого навчального матеріалу, ніж на відпрацювання й удосконалення стійких рухових навичок. Такі напрями навчання обумовлені також і відсутністю належної спортивної бази й матеріального забезпечення навчального процесу.

Отже, зазначимо, що насамперед вагомим та суттєвим чинником ефективності функціонування системи спеціальної фізичної

підготовки у навчально-виховному процесі курсантів виступає сукупність зв'язків загальнонаукової, теоретичної, професійної та практичної підготовки стосовно тієї спеціальності задля якої вона здійснюється [4]. Також, тут повинні враховуватись методи, засоби та форми навчання, оцінка відповідності кінцевих результатів функціонування системи фізичної підготовки курсантів, встановленим освітнім і кваліфікаційним вимогам до випускників, що спрямовуватиме процес підготовки майбутніх поліцейських на виконання службових функцій і типових завдань фахової діяльності.

Література:

1. Науково-практичний коментар розділу IV «Повноваження поліції» та розділу V «Поліцейські заходи» Закону України «Про національну поліцію» : науково-практичний коментар / кол. авт. – Х. : Право, 2016. – 178 с.
2. Євтушов Ф. М. Вдосконалення процесу формування професійно-прикладних рухових навичок курсантів I курсу вищих навчальних закладів МВС України / Ф. М. Євтушов // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Шевченка. – 2012. – Вип. 102. Т. II. – С. 166–168.
3. И. П. Загорко, А. Н. Калюк // Актуальні проблеми фізичного виховання студентів в сучасних умовах : матеріали Регіон. наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ, 2013. – С. 129–133.
4. Компанієць Ю. А. Аналіз стану системи фізичної підготовки майбутніх правоохоронців та перспективні напрямки її вдосконалення / Ю. А. Компанієць // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2012. – № 9. – С. 48–52.
5. Фізична підготовка викладацького складу вищих навчальних закладів МВС України : навч.-метод. посіб. / [С. І. Жевага, К. В. Пронтенко, С. М. Безпалый та ін.] – Житомир : ЖВІ НАУ, 2013. – 232 с. 10.

Конєв О.Ю.,
кандидат юридичних наук, доцент,
т.в.о. завідувача кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

Ніколаєв О.Т.,
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

УДОСКОНАЛЕННЯ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Наказом МВС України № 50 від 26 січня 2016 року «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» визначено порядок планування, проведення та обліку занять, здійснення контролю знань, умінь та навичок осіб молодшого, середнього та вищого складу Національної поліції України. Відповідно до п. 6 зазначеного підзаконного нормативно-правового акту різновидами службової підготовки, серед іншого, є тактична та вогнева підготовка. Нагадаємо, що згідно із чинним законодавством під тактичною підготовкою слід розуміти комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику [1]. Роль тактико-спеціальної підготовки поліції в сучасних умовах, надзвичайно велика, адже наслідки різноманітних надзвичайних ситуацій будуть успішно і з мінімальними втратами усунені за умови добре організованих дій сил, що забезпечують громадський порядок, безпеку руху, встановлений режим у зоні надзвичайної ситуації. Тому тактико-спеціальна підготовка є важливою частиною спеціальної підготовки майбутніх поліцейських. Деякі вітчизняні науковці взагалі вважають тактико-спеціальну підготовку найдинамічнішою частиною спеціальних знань у сфері правоохоронної діяльності [2, с. 10].

У свою чергу, вогнева підготовка передбачає комплекс заходів, спрямований на вивчення поліцейським основ стрільби з вогнепальної зброї, правомірного її застосування (використання) та вдосконалення навичок безпечного поводження з нею, швидкісної та влучної стрільби

по нерухомих і рухомих цілях, з різних положень, в обмежений час, в русі тощо [1]. Рівень володіння вогнепальною зброєю курсантами, їх знання нормативної бази щодо застосування цієї зброї, обумовлює у подальшому належне виконання ними своїх службових обов'язків як офіцерів поліції, а також створює основи для особистої безпеки і дотримання громадського порядку в нашій країні.

Враховуючи те, що службова підготовка із всіма її складовими є базовою для підготовки майбутніх поліцейських, деякі її види, а саме тактична та вогнева підготовка, які були зазначені нами вище, передбачені навчальними планами всіх відомчих навчальних закладів МВС України. Водночас у системі відомчих навчальних закладів МВС Україна тактична та вогнева підготовка відносяться до профільних дисциплін [3, 4]. Мета викладання цих дисциплін спрямована на те, щоб забезпечити майбутніх співробітників поліції необхідним комплексом знань, умінь і практичних навичок застосування теоретичних знань щодо подальшого прийняття правомірних рішень та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику, а також застосування вогнепальної зброї, у тому числі – в екстремальних ситуаціях проведення операцій по затриманню правопорушників, самообороні, захисту громадян від противоправних посягань.

У сучасний період розвитку вищої школи навчальний процес у вузах МВС України, як правило, передбачає окреме вивчення навчальних дисциплін «Тактико-спеціальна підготовка» та «Вогнева підготовка». Разом з тим відзначимо, що відокремлення вогневої підготовки від інших спеціально-прикладних навчальних дисциплін стало традиційним. У межах даної наукової роботи ми пропонуємо власне бачення поєднання зазначених навчальних дисциплін та обґрунтуємо власну позицію.

Прийнято вважати, що для професійної підготовки майбутнього поліцейського розрізне вивчення та набуття практичних навичок вищезазначених нами дисциплін професійної та практичної підготовки є більш доречним, оскільки предмет цих дисциплін є уособленим. Уважається, що засвоєння курсантами знань тактичної підготовки та вогневої підготовки впродовж підготовки у вищих навчальних закладах МВС України має бути зорієнтованим на формування базових навичок окремо по кожній із зазначених навчальних дисциплін.

Проте, такий підхід до вивчення вказаних дисциплін у

сучасних умовах себе іноді не виправдовує. Підтвердженням цьому служить зростання кількості випадків, коли поліцейські виявляються нездатними застосовувати вогнепальну зброю та протистояти правопорушникам у певній ситуації різного ступеня ризику. Дослідження показали, що основною причиною таких випадків є недостатній рівень освоєння практичних навичок володіння вогнепальною зброєю, спеціальними і підручними засобами, а також недостатній рівень фізичної, психологічної підготовленості поліцейських до виконання цілеспрямованих дій, застосування табельної зброї та інших методів впливу на правопорушників, які вивчалися в вузах, у конкретній ситуації. Іншими словами, практика показує, що під час здійснення певних заходів в процесі проведення спецоперації, поліцейські припускаються помилок через недостатній рівень освоєння практичних навичок володіння вогнепальною зброєю у поєднанні із здійсненням певних тактичних дій. На нашу думку, поєднання та комплексне вивчення вогневої та тактичної підготовки особливо у курсантів випускних курсів та слухачів магістратури сприятиме виробленню у майбутніх поліцейських та дійсних офіцерів навичок щодо застосування вогнепальної зброї у різних стресових умовах під час відпрацювання до автоматизму типових тактичних дій особовим складом за основними напрямками службової діяльності, тактика комунікації, тактика евакуації, тактика дій під час надзвичайних ситуацій. У подальшому при здійсненні практичної діяльності випускники матимуть можливість не тільки застосовувати набуті вищезазначені навички, але й передавати свій досвід іншим колегам. Додамо, що при вирішенні цих завдань допоможе використання у навчальному процесі елементів високих технологій, заснованих на сучасних досягненнях (мультимедійний тир, смуга перешкод тощо).

Отже, враховуючи вищезазначене, виникає необхідність у новому підході щодо комплексного вивчення майбутніми поліцейськими тактико-спеціальної та вогневої підготовки, яке сприятиме підвищенню рівня професійної підготовки співробітників поліції. Вважаємо, що у цьому напрямі необхідним є створення комплексних навчальних та робочих програм у поєднанні вогневої та тактико-спеціальної підготовки, а також удосконалення існуючих напрацювань з вогневої підготовки шляхом розробки вправ і комплексів, які враховують практичні аспекти відпрацювання і втілення в практичну діяльність поліції типових засобів, методів і

прийомів бойових дій особового складу і підрозділів в екстремальних ситуаціях.

Література:

1. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 50 від 26 січня 2016 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#n17>

2. Тактико-спеціальна підготовка працівників ОВС України: навч. посібник / С.М. Банах, В.Р. Булачек, І.С. Винярчук, Ю.Р. Йосипів та ін. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 300 с.

3. Ануфрієв М.І. Службова підготовка працівників органів внутрішніх справ: навч.-метод. посіб. / М.І. Ануфрієв. – К.: РВВ МВС України, 2003. – 440 с.

4. Будагьянц Г.Н. Огневая подготовка. Пути повышения профессионального мастерства: Учебное пособие / Г.Н. Будагьянц, И.П. Закорко. – Луганск: РИО ЛАВД, 2005. – 460 с.

Кузнцов С.О.,

викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки ОДУВС
лейтенант поліції

Трішин К.О.,

викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки ОДУВС

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ЗАХИСТУ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ВІД ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ

В умовах сьогодення впевнено можна зазначити, що робота поліцейського є досить небезпечна, так як постійно присутній фактор ризику і часто необхідно працювати в екстремальній обстановці. Тому кожен поліцейський зобов'язаний володіти перш за все навиками самозахисту та захисту життя і здоров'я людей від протиправних посягань.

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що злочинний світ постійно розвивається, удосконалюються засоби вчинення правопорушень, в тому числі і холодна зброя, а основні прийоми

захисту відносно стійкі та не змінюються. Також досить поширеним є наявність холодної зброї у молоді, деякі з них навіть не розуміють протиправність її носіння та застосування. Тож існує необхідність постійного вивчення ефективності захисту від холодної зброї та оновлення його способів.

Дане питання були основою дослідження таких науковців, як Антоненко С.А., Бойко О.І., Комісаров О.Г., Лушак А.Р., Мінка Т.П., Осадчий В.І., Пліско В.І., Пушкар П.В., Савельєва І.О., Сергієнко Ю.П., Узун Л.С. та інші.

Варто звернути увагу, що засоби та знаряддя вчинення злочинів нині існують найрізноманітніші. Так, якщо посилалися на статистичні дані, то саме ніж є найбільш типовою зброєю під час вуличних бійок і побутових сутичок. Тому прийоми самозахисту від нападу злочинця з холодною зброєю в руках залишаються актуальними для поліцейських.

Високий рівень фізичної підготовленості, досконале володіння технікою та тактикою застосування заходів фізичного впливу, навичками самозахисту і прийомами рукопашного бою в штатних та екстремальних умовах оперативно-службової діяльності є професійним обов'язком кожного поліцейського [1, С 153]. Проаналізувавши спеціальну літературу, ми дійшли висновку, що успішність діяльності працівників поліції у боротьбі з озброєним правопорушником залежить від розвитку їх фізичної, психологічної та техніко-тактичної підготовленості. А захисні дії від загрози холодною зброєю являються одним із елементів системи спеціальної фізичної підготовки. Під системою захисних дії від загрози холодною зброєю слід розуміти сукупність елементів, що складають єдиний процес навчання, виховання поліцейського, які необхідні для відбиття нападу та захисту від холодної зброї.

На думку науковця В.В. Бондаренка стандартного шаблону дій працівника поліції під час виникнення небезпечних умов, пов'язаних із зіткненням з озброєною особою, не існує. Це пояснюється тим, що на розвиток ситуації збройного зіткнення справляють вплив як зовнішні (погодні умови, освітленість, час доби, дистанція), так і внутрішні чинники (мотивація, психологічний стан та підготовленість правопорушника). Тому до виконання поставлено завдань в умовах ризику необхідно підходити «творчо», враховуючи що слабка орієнтованість у незвичних умовах для поліцейських супроводжується втратою швидкості реакції та точності рухів. Готовність протистояти

нападу озброєного злочинця – це уміння прогнозувати розвиток ситуації, можливі дії супротивника, результат сутички, ступінь погрози. Для цього необхідні знання закономірностей у поведінці злочинця в різних умовах, його психології, небезпечних і несподіваних способів нападу, сформовані уміння і навички виконання прийомів обеззброєння та розвиток професійно-важливих якостей [2, С. 215].

Знання техніки і тактики нанесення ударів холодною зброєю та оволодіння ними значно допомагає працівникові поліції успішно вести захист із супротивником, правильно оцінювати його наміри, відчувати реальну загрозу, розрахувати свої дії для його знешкодження, використовувати найефективніші захисні дії. Для оволодіння технікою ударів ножем рекомендується використовувати такі вправи: виконання положення наготові до бою на місці, в русі з кроком та при пересуванні; виконання ударів по групі мішеней і після перекидів та падінь.

На нашу думку вивчення поліцейськими технічних і тактичних складових захисту від загрози холодною зброєю потрібно будувати за принципом від простого до складного. Це надасть пристосувати зміст і процес навчання захисних дій до індивідуальних можливостей кожного поліцейського. Комплекс дій при захисті від ударів ножем з подальшим обеззброєнням супротивника складається з кількох взаємопов'язаних елементів: психологічні дії, захист за допомогою пересування, нанесення ударів руками та ногами, пересування із відбивом руки, захоплення руки з ножем, больовий прийом або кидок. Для оволодіння технікою та тактикою необхідно враховувати загальні принципи протидії правопорушника з ножем: принцип прийняття бойової стійки, недопустимості, попередження, випередження, використання малих зусиль, м'якого і жорсткого, контроль і фіксація, концентрація зусиль та ін. Озброєна рука має бути у разі можливості позбавлена вільного руху, тобто зафіксована та контрольована [3, С. 127].

Отже, успішність діяльності працівників поліції у боротьбі з озброєним правопорушником залежить від розвитку їх фізичної, психологічної та техніко-тактичної підготовленості. Знання техніки і тактики нанесення ударів холодною зброєю та оволодіння ними значно допомагає працівникові поліції успішно вести захист із супротивником, правильно оцінювати його наміри, відчувати реальну загрозу, розрахувати свої дії для його знешкодження, використовувати найефективніші захисні дії. Тому кожен поліцейський повинен

володіти необхідними навичками для власного захисту та виконання службових обов'язків щодо захисту людей.

Література:

1. Пліско В. І. Використання заходів фізичного впливу з тактичним осмисленням ситуацій відповідно до ступеня загрози: [монографія] / В. І. Пліско, О. М. Носко. – Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2014. – 284 с.

2. Пліско В.І. Вплив експериментальної методики навчання майбутніх правоохоронців на успішність сутичок в умовах нападу озброєного супротивника / В.І. Пліско, В. В. Бондаренко// Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів: ЧНПУ, 2015. – Т. 2. – Вип. 91. – С. 214 – 217.

3. Антоненко С.А. Формування рухових навичок рукопашного бою і психологічної стійкості майбутніх співробітників правоохоронних органів / С.А. Антоненко // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. – Харків, 2014. – №6–7. – С. 125-129

Курбанов Я.Л.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ

Поліцейський для забезпечення публічної безпеки і порядку застосовує поліцейські засоби, визначені виключно ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію».

В пункті третьому статті 42 Закону України «Про Національну поліцію» вказано, що «Спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу - це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї

чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин».

Поліцейський уповноважений застосовувати спеціальні засоби тільки у разі, якщо він пройшов відповідну спеціальну підготовку. Зокрема, Наказом МВС України від 16.02.2016 р. № 105 затверджено положення, яким визначено порядок і умови проходження первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції, з метою набуття ними спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, у тому числі щодо застосування спеціальних засобів; Наказом МВС України від 26.01.2016 р. № 50 затверджено Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, яке визначає порядок планування, проведення та обліку занять, здійснення контролю знань, умінь та навичок осіб молодшого, середнього та вищого складу Національної поліції України у системі службової підготовки як заходи, спрямовані на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівників поліції, у тому числі щодо застосування спеціальних засобів.

Згідно із ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію», спеціальні засоби можуть бути застосовані за наявності хоча б однієї з умов, передбачених для кожного з них у межах індивідуального переліку, а саме:

- 1) кайданки та інші засоби обмеження рухомості застосовуються:
 - а) до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення та чинить опір поліцейському або намагається втекти;
 - б) під час затримання особи;
 - в) під час конвоювання (доставляння) затриманого або заарештованого;
 - г) якщо особа своїми небезпечними діями може завдати шкоду собі і оточуючим;
 - г) проведення процесуальних дій з особами у випадках, коли вони можуть створити реальну небезпеку оточуючим або собі;
- 2) гумові та пластикові кийки застосовуються для:
 - а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;
 - б) затримання особи, яка вчинила правопорушення і чинить злісну непокору законній вимозі поліцейського;
 - в) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;
- 3) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії,

застосовуються для: а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною; б) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

4) засоби примусової зупинки транспорту застосовуються для примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського щодо зупинки транспортного засобу, або якщо дії водія транспортного засобу створюють загрозу життю чи здоров'ю людини;

5) пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень застосовуються для: а) затримання особи; б) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться у приміщенні;

6) електрошокові пристрої контактної та контактної-дистанційної дії застосовуються для: а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною; б) відбиття нападу тварини, що загрожує життю і здоров'ю особи чи поліцейського;

7) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби застосовуються для: а) маркування особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення; б) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень з метою подальшого виявлення осіб та затримання, а також контролю за переміщенням речей;

8) пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії, засоби акустичного та мікрохвильового впливу застосовуються для: а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною; б) затримання особи, яка чинить збройний опір, або з метою примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), де перебуває така особа; в) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться у приміщенні;

9) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби застосовуються для: а) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень; б) відбиття групового нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей; в) примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського зупинитися; г) затримання озброєної особи, яка підозрюється у вчиненні злочину; 10) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, застосовуються для: а) захисту від нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей, у тому

числі поліцейського; б) відбиття збройного нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також для звільнення їх у разі захоплення; в) затримання особи, яка підозрюється у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти; г) затримання особи, яка чинить збройний опір або намагається втекти з-під варти; ґ) затримання озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського; д) подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил; е) знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського; є) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень; ж) відбиття групового нападу, що загрожує життю чи здоров'ю людей;

11) засоби, споряджені безпечними димоутворювальними препаратами, застосовуються для: а) забезпечення маскування дій поліцейських, спрямованих на затримання особи, яка чинить збройний опір, або для того, щоб примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), на якій вона перебуває; б) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи;

12) службовий собака застосовується під час: а) патрулювання; б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення; в) під час конвоювання (доставлення) затриманої або заарештованої особи; г) для відбиття нападу на особу та/або поліцейського;

13) службовий кінь застосовується під час: а) патрулювання; б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення.

Поліції (поліцейському) заборонено:

1) наносити удари гумовими (пластиковими) кийками по голові, шиї, ключичній ділянці, статевих органах, попереку (куприку) і в живіт;

2) під час застосування засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, здійснювати прицільну стрільбу по людях, розкидання і відстрілювання гранат у натовп, повторне застосування їх у межах зони ураження в період дії цих речовин;

3) відстрілювати патрони, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертної дії, з порушенням визначених технічними характеристиками вимог щодо відстані від особи та стрільби в окремі частини голови і тіла людини;

4) застосовувати водомети при температурі повітря нижче +10°C;

- 5) застосовувати засоби примусової зупинки транспорту для примусової зупинки мотоциклів, мотоколясок, моторолерів, мопедів, транспортного засобу, що здійснює пасажирські перевезення, а також застосовувати такі засоби на гірських шляхах або ділянках шляхів з обмеженою видимістю, залізничних переїздах, мостах, шляхопроводах, естакадах, у тунелях;
- 6) застосовувати кайданки більше ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їх тиску. Застосування малогабаритного підривного пристрою для відкриття приміщень є виправданим, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам та інтересам, є меншою, ніж шкода, яку вдалося відвернути.

Про підстави, обставини та наслідки застосування спеціального засобу поліцейський повинен негайно повідомити свого керівника письмовим рапортом. У рапорті працівник поліції вказує: коли, де, за яких обставин, щодо кого було застосовано відповідний вид спеціального засобу, до яких наслідків це призвело, яку необхідну, зокрема, домедичну, допомогу надано потерпілому, де перебуває потерпілий (або транспортний засіб), наявність свідків та їх дані, а також зазначає дату складання рапорту й ставить особистий підпис. На підставі цього рапорту проводиться службове розслідування стосовно правомірності дій поліцейського. У разі завдання особі поранення або каліцтва внаслідок застосування до неї спеціального засобу керівник такого поліцейського зобов'язаний негайно повідомити про це відповідного прокурора. На підставі ст. 26 Закону України від 14.10.2014 р. № 1697-VII «Про прокуратуру» прокурор здійснює нагляд за додержанням законів при застосуванні заходів примусового характеру, тим самим він встановлює правомірність і законність їх застосування. У випадку допущеного порушення з боку поліцейського прокурор має право вимагати від посадових чи службових осіб надання пояснень щодо порушення, вимагати усунення порушень та причин і умов, що їм сприяли, та притягнення винних до передбаченої законом відповідальності.

При цьому, в пункті 6 статті 42 Закону України «Про Національну поліцію», зазначено, що не є заходом примусу використання поліцейським засобів індивідуального захисту (шоломів, бронежилетів та іншого спеціального екіпірування).

На нашу думку більш коректним є визначення пункту третього статті 42 Закону України «Про Національну поліцію» у такій редакції: «Спеціальні засоби - це сукупність пристроїв, приладів і предметів,

спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин».

Це визначення дозволить уникнути розбіжностей в статті 42 Закону України «Про Національну поліцію».

Курляк М.Д.,
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки факультету № 3 ІПФНП Львівського ДУВС,
капітан поліції

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Концепція розвитку в державі громадянського суспільства та зміцнення правової держави вимагають нових підходів до професійної та психологічної готовності підрозділів Національної поліції України, зокрема покращення взаємовідносин із громадянами. Слід пам'ятати, що вирішити ці та інші нагальні завдання можуть лише висококваліфіковані фахівці, які мають відповідні знання, вміння, навички професійності та психологічної стійкості в екстремальних ситуаціях.

Чинне законодавство, зокрема Закон України «Про Національну поліцію», розширює повноваження працівників підрозділів Національної поліції України щодо застосування заходів примусу під час виконання своїх завдань, що своєю чергою зумовлює для працівників Національної поліції підвищені вимоги до фізичних, розумових, психологічних, професійно-етичних та інших якостей, які потребують відповідної обґрунтованої, врегульованої правовими нормами системи їхньої професійної підготовки.[1,15]

Питання професіоналізму працівників Національної поліції нині є над актуальним. Відтак слід окреслити основні ознаки та професійні

функції професіоналізму, розкрити його особливості, оскільки потреба у фахівцях-професіоналах для забезпечення публічної безпеки та правопорядку, а також боротьби зі злочинністю постійно зростає.

Отже, з-поміж основних ознак професіоналізму працівника Національної поліції, окрім професійних здібностей і вмінь, слід також розглядати професійну психологічну готовність. Саме професійна психологічна готовність працівників Національної поліції є основною у їхній діяльності, має свої особливі умови, засоби, методи організації. Формування фахової психологічної стійкості працівника Національної поліції пов'язане з об'єктивними й суб'єктивними чинниками, що, з одного боку, здійснюють вплив на його правосвідомість, а з іншого – безпосередньо формують правосвідомість. Професійна та психологічна підготовка працівників Національної поліції України забезпечується вищими навчальними закладами системи МВС України із специфічними умовами навчання, зокрема передбачена тематичними планами, програмами, і є складовою професійної підготовки вишів МВС України, яка охоплює основні організаційні види навчання, що забезпечують його безперервність.

Відтак, професійна психологічна підготовка осіб рядового та начальницького складу працівників Національної поліції – це організований безперервний і цілеспрямований процес щодо оволодіння знаннями, спеціальними вміннями й навичками, необхідними для успішного виконання оперативно-службових завдань в особливих умовах.

Професійна психологічна підготовка повинна здійснюватися за такими напрямками:

- професійно-психологічна орієнтованість та його особистості; психологічна стійкість;
- розвиток вольових якостей, зокрема вміння триматися врівноважено та спокійно в складних ситуаціях, відвага, мужність, «розумна» схильність до ризику;
- формування комунікативних якостей, зокрема вміння швидко налагоджувати контакт із різними категоріями людей, встановлювати і підтримувати взаємовідносини;
- здатність чинити психологічний вплив на осіб, які становлять підвищену суспільну небезпеку під час вирішення різноманітних оперативно-службових завдань;
- рольові вміння, здатність до перевтілення;

– розвиток професійно-значущих пізнавальних якостей, зокрема професійна та психологічна спостережливість та уважність, професійно розвинена пам'ять, творча уява;

– професійний розвиток мислення, схильність до напруженої розумової роботи, кмітливість, підвищена інтуїція;

– швидкість реакції, вміння орієнтуватися в складній обстановці.

Водночас вважаємо доцільними такі принципи професійної та психологічної підготовки працівників Національної поліції, як безперервність професійної підготовки, тобто постійне удосконалення знань впродовж усієї професійної діяльності; обов'язковість професійної та психологічної підготовки, тобто підвищення професійних та психологічних знань, умінь та навичок є одним із обов'язків поліцейських. [12,45]

Розглянувши мету завдання, принципи і види професійної та психологічної готовності працівників Національної поліції можна зробити висновок, що професійна та психологічна готовність – це нормативно врегульований, організований, безперервний і цілеспрямований процес оволодіння спеціальними знаннями, уміннями і навичками, необхідними для успішного виконання покладених на працівників Національної поліції оперативно-службових завдань функцій, та обов'язків, також реалізації наданих їм прав, в особливих умовах працівників підрозділів Національної поліції України.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379

2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: наказ МВС України від 26.01.2016 № 50.

3. Про затвердження Концепції оптимізації підготовки кадрів та організації надання освітніх послуг у навчальних закладах Міноборони, інших центральних органів виконавчої влади, що здійснюють керівництво військовими формуваннями і правоохоронними органами: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 № 436-р.

4. Бандурка О. М. Партнерські взаємовідносини між населенням і працівників ОВС: підручник / О. М. Бандурка, В. О. Соболев, В. І. Московець. – Х.: НУВС, 2003. – 346 с.

5. Бандурка О. М. Теорія і практика управління органами

внутрішніх справ України / О. М. Бандурка. – Х.: Основа, 2004. – 780 с.

6. Жданов І. В. Мотиваційна складова професіоналізму працівників органів внутрішніх справ / І. В. Жданов // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2004. – № 28. – С. 351–356.

7. Кісіль З. Р. Професіоналізація – основа державної кадрової політики в Україні / З. Р. Кісіль // Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2006. – № 2. – С. 111–120.

8. Музичук О. М. Сутність професійної підготовки персоналу ОВС / О. М. Музичук // Форум права. – 2007. – № 1. – С. 125–130.

9. Посметний В. В. Поняття професіоналізму працівників ОВС як визначальної категорії їх професійної підготовки / В. В. Посметний // Форум права. – 2007. – № 2. – С. 179–184.

10. Теорія управління органами внутрішніх справ: підручник / В. М. Плішкін; за ред. Ю. Ф. Кравченка. – К.: НАВСУ, 1999. – 702 с.

11. Підручник Юридична психологія. Підручник Автор: За заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсєєва Видавництво: К.: КНТ, 2007 Сторінок: 360.

Малоголова О.О.,

кандидат юридичних наук,
науковий співробітник наукової лабораторії
з проблем психологічного забезпечення
навчально-наукового інституту заочного і
дистанційного навчання
Національної академії внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ В СИСТЕМІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Проблема формування особистості професіонала має комплексний характер. Стосовно особистості правоохоронця, додатково постає завдання формування, розвитку та постійного підтримання високої готовності до виконання службових обов'язків у стресогенних та екстремальних ситуаціях. Найчастіше професійна діяльність поліцейських здійснюється у специфічних умовах, які зумовлені складнощами службових завдань (у професійному і психологічному аспектах), недовірою громадян до представників

влади, можливою агресивністю комунікативного середовища, сильними емоційними та фізичними навантаженнями, труднощами матеріального і правового характеру.

Питання професійної підготовки, психологічної підготовки, психологічної готовності тощо досліджували науковці (В.Ц. Абрамян, В.Г. Андросюк, О.М. Бандурка, В.І. Барко, І.Ю. Горелов, Г.Є. Запорожцева, Ю.Б. Ірхін, Ю.Р. Йосипів, Л.І. Казміренко, А.І. Каранкевич, Р.З. Кісіль, В.М. Костицький, В.О. Лефтеров, І.О. Машук, В.С. Медведєв, О.М. Роша, Ю.Р., О.М. Цільмак тощо).

Важливим, на наш погляд, є уточнення О.М. Бандуркою понять «професійна підготовка» і «психологічна підготовка». На його думку, професійна підготовка передбачає, що працівник, застосовуючи свої навички, уміння, досвід, знання, може виконати поставлені перед ним завдання (добре володіє прийомами й методами, яких необхідно вжити для виконання завдань). Психологічна підготовка містить усвідомлення необхідності й здатності особисто виконати завдання, забезпечення психологічної сумісності з іншими оперативними працівниками, які виконують такі ж завдання, згуртованість оперативного підрозділу й взаємну довіру членів колективу, уміння подолати психологічні труднощі, почуття взаємовиручки, взаємодопомоги, упевненості в собі й у своїх товаришах [1].

Науковець Л.І. Казміренко вважає, що комплексність професійної підготовки правоохоронця забезпечить високу ефективність його діяльності в критичних, психологічно складних обставинах. На погляд вченої, комплексність професійної підготовки формує не тільки правову, вогневу, тактико-спеціальну, фізичну, але й обов'язково – психологічну підготовленість працівника [3].

Ефективність професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ залежить від рівня їх психологічної підготовленості, яка є результатом психологічної підготовки, що в сукупності визначає ступінь психологічної готовності суб'єкта до оптимального виконання службових завдань [4]. У зв'язку з цим психологічна підготовка поліцейських має бути комплексною та системно охоплювати заходи, спрямовані на формування й закріплення у фахівців психологічної стійкості та готовності, які здатні забезпечити особистісне й професійне самовдосконалення на основі розвитку їх професійно важливих якостей і характеристик.

Аналіз фахової літератури показав, що існує декілька підходів до розуміння мети психологічної підготовки: з одного боку, вона

повинна бути націлена на досягнення психологічної стійкості й формування емоційно-вольових якостей; з іншого – на формування професійно важливих психологічних якостей. Існує також комплексний підхід, який розглядає психологічну підготовку як сукупність взаємозалежних заходів, спрямованих на формування й розвиток психологічних властивостей і станів співробітників, що забезпечує ефективне розв’язання ними професійних завдань.

Досвід діяльності поліції зарубіжних країн свідчить, що професійна психологічна підготовка має на меті розвиток загальних і спеціальних професійних здібностей, знань, умінь та формування системної якості поліцейського – психологічної готовності особистості до професійної діяльності. Психологічна готовність є кінцевим результатом психологічної підготовки, який являє собою стійкий довготривалий стан особистості, що характеризується мобілізацією всіх психофізіологічних ресурсів організму, наявністю комплексу мотивів, знань, умінь, навичок та індивідуальних якостей, які забезпечують ефективність виконання певної діяльності. Психологічна готовність є передумовою будь-якої цілеспрямованої діяльності, її регуляції, стійкості й ефективності.

Традиційно у структурі психологічної готовності до професійної діяльності виділяють такі функціонально взаємозалежні компоненти: а) мотиваційний – перелік мотивів до вибору та виконання професійних обов’язків і завдань; б) когнітивний – система знань, необхідних для успішного виконання професійної діяльності; в) операціональний – наявність умінь і навичок, які відповідають вимогам професійної діяльності; г) особистісний – комплекс професійно важливих індивідуально-психологічних якостей, необхідних для виконання професійної діяльності.

Достатня розвиненість цих компонентів та їх цілісна єдність забезпечують високий рівень готовності людини до активної, самостійної, творчої професійної діяльності, недостатня їх розвиненість свідчить про незавершеність процесу формування готовності, його середній або низький рівень [2].

Таким чином, від рівня розвитку психологічної готовності залежить не тільки ефективність діяльності працівників ОВС, а й їх особиста безпека. Високий рівень розвитку професійної готовності працівників поліції забезпечує їх ефективне функціонування, успішне вирішення службово-бойових завдань, зростанню рівня професіоналізму, збереженню життя і здоров’я, а також зведення до

мінімуму шкоди від впливу небезпечних психогенних факторів при виконанні службових завдань.

З метою підвищення рівня психологічної готовності поліцейських, в тому числі до дій в особливих умовах, доцільно використовувати в системі професійної підготовки поліцейських психологічні тренінгові технології: комплексне вироблення і розвиток професійно важливих якостей (тренінг пізнавальних якостей, комунікативний тренінг); уміння перевтілюватися, маскувати й мотивувати свою поведінку (рольовий тренінг); оволодіння навичками саморегуляції емоційно-вольових процесів, що дозволяють регулювати емоційні стани особистості, знімати зайве напруження, створювати визначений позитивний настрій (психорегулюючі тренування). Основними методами їх проведення є психотехнічні ігри, психологічне моделювання, психологічний аналіз і вирішення практичних задач.

Література:

1. Бандурка О. М. Оперативно-розшукова діяльність : підручник / О. М. Бандурка. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. – Ч. I. – 336 с.
2. Барко В. І. Напрями підвищення ефективності професійної психологічної підготовки поліцейських Національної поліції України / В. І. Барко, В. П. Остапович, В. В. Барко // Вісник ХНУВС. – 2017. – №2(77). – С. 237-244. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <file:///C:/Users/User/Downloads/71261.pdf> (дата звернення 20.10.2017). – Назва з екрана.
3. Казміренко Л. І. Психологічне забезпечення діяльності працівників міліції під час проведення масових спортивних заходів : навч. посіб. / Казміренко Л. І., Андросюк В. Г., Абрамян В. Ц. – Чернівці : 2010. – 64 с.
4. Калюк О. М. Психологічна підготовка працівників підрозділів Державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України / О. М. Калюк, І. М. Охріменко // Наук. вісник Київського нац. ун-ту внутр. справ. – 2010. – № 3. – С. 198–205.
5. Лефтеров В.О. Психологічні тренінгові технології в органах внутрішніх справ: монографія / В.О. Лефтеров. – Донецьк, 2008. – 285
6. Цільмак О. М. Професійно-психологічна підготовка працівників підрозділів громадської безпеки: підручник / О. М. Цільмак, С. І. Яковенко. – Одеса: ОДУВС, 2012. – 140 с.

Матеюк О. А.,
доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології та
морально-психологічного забезпечення
Національної академії Державної прикордонної служби України
ім. Б. Хмельницького
Немашкало В. Ю.,
курсант факультету іноземних мов
та гуманітарних дисциплін
Національної академії Державної прикордонної служби України
ім. Б. Хмельницького

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИКІВ ПРИКОРДОННИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Управлінська діяльність керівника спрямована на максимальне досягнення колективних та індивідуальних цілей з оптимальними соціально-економічними, технологічними та особистісними витратами.

При цьому поняття «*управління*» вживають стосовно складних систем і процесів; «*керівництво*» – стосовно окремих осіб та колективів. У процесі управління відбувається регулювання різних відносин (вертикалі-горизонталі) між спільнотами людей у технічному, економічному, соціальному аспектах. Кожен із них передбачає участь людини в процесі управління [3].

Керівний склад органів охорони державного кордону повинен *впливати* на ефективність використання ресурсів (сил/засобів) організації; перспективи і поточне планування; підвищення культури професійної діяльності (служби/праці); систему професійних взаємин в організації з метою недопущення деструктивних конфліктів, професійного вигорання, зниження показників результативності.

Професійна підготовка керівників органів охорони державного кордону охоплює систему організаційних заходів, що забезпечує формування в особистості професійної спрямованості, знань, навичок, умінь і професійної підготовленості. Результативним показником є професійна підготовленість.

Управлінська діяльність пов'язана з постійною напругою та перевантаженням на нервову систему, персональною

відповідальністю, ситуативними змінами, які загрожують здоров'ю керівника і впливають на професійний рівень управлінської діяльності. Значна частка недоліків у діяльності керівних кадрів обумовлена недооцінкою психологічних аспектів управлінської діяльності, а саме: підбір кадрів не завжди відповідає функціональним навантаженням, розподіл/делегування управлінських завдань відбувається без врахування мотивації та індивідуально-професійних особливостей особистості, недостатній рівень управлінського впливу на підлеглих, не вистачає навичок командної роботи, низьким є рівень професійної культури тощо.

В Україні спеціальна підготовка керівників (професійних менеджерів) лише розпочалася, тому потрібно з певною обережністю прирівнювати поняття «керівник організації» та «менеджер організації», хоча, по суті, вони виконують одну й ту саму управлінську функцію. Підготовка професійних керівників (менеджерів) є однією із суттєвих умов реформування нашого суспільства та входження його в міжнародний простір [1].

Підготовка керівників пов'язана із проблемою формування оптимальних організаційно-професійних параметрів управлінської діяльності. Ця обставина вимагає більш глибокого аналізу наукових підходів до проблеми самовизначення людини як суб'єкта діяльності. Саме тому доцільно розглядати зазначену проблематику з позиції організаційної психології, яка акцентує свою увагу на поведінці і переживаннях людини в межах конкретної організації [3].

Перспективи процесу підготовки управлінських кадрів органів охорони державного кордону доцільно розглядати на основі таких принципів:

- психологічне обґрунтування системи навчання та формування кадрів управління. Цей особливо важливий аспект виявляється у взаємозв'язку з економічними, технологічними, інформаційними, соціокультурними та іншими напрямками;

- орієнтація підготовки керівників на загальні закономірності розвитку системи освіти, індивідуальні особливості спеціаліста;

- зосередження уваги системи навчання і самого керівника на процес розвитку особистості;

- проектування та моделювання управлінського розвитку, планування управлінського шляху в системі управління (врахування навчально-освітньою системою потенційних можливостей особистості, розробка в організації перспективних планів резерву

керівного складу);

- безперервність професійної освіти, забезпечення зворотного зв'язку (періодичне оцінювання здібностей керівника, результативності його управлінської діяльності та ін.);

- урахування в навчанні та підготовці управлінських кадрів елементів професійної деформації, регресивного управлінського розвитку;

- цілісність формування особистості (визначення місця навчання й підготовки керівників у процесі їх розвитку);

- узгодженість дій керівників у роботі з персоналом. Вона є однією із засад ефективного функціонування системи навчання й підготовки кадрів. Дотримання цього принципу потребує спеціальної психологічної підготовки «перших» керівників.

Особливості системи підготовки керівного складу пов'язані з необхідністю формувати пізнавальну активність, креативність, готовність до управлінської діяльності, здатність трансформувати теорію в практику, уміння долати проблеми людського фактору, професійного вигорання тощо.

Необхідно зазначити, що саме *інноваційний підхід* в підготовці керівників, на основі розглянутих психологічних аспектів дозволяє забезпечити їх позитивну функціональність. Підхід передбачає врахування ентузіазму та творчих здібностей керівників, пошук спільних поглядів, норм та цінностей, відкритий доступ до інформації, заохочення командної роботи, співробітництва та партнерства, адаптацію організації до раптових змін зовнішнього середовища та досягнення максимальної ефективності їх діяльності [2]. Враховуючи класичну структуру органів управління (начальник, заступники, начальники відділів/секторів) актуальним і доцільним є удосконалення командного принципу управління персоналом. Ефективним видом впровадження програми підготовки керівників, на думку експертів, є система тренінгової підготовки. Під час занять удосконалюються якості керівника, а саме:

- компетентність (керівник має знати, як виконувати свою роботу на високому професійному рівні);
- висока відповідальність, особиста гідність;
- відчуття нового та вміння йти на розумний ризик, творчо розв'язувати проблеми, сміливість у прийнятті рішення;

- гнучкість, розуміння ситуації, гостре сприйняття нових потреб, відчуття часу, подій;
- працездатність, прагнення бути кращим і робити все якнайдосконаліше;
- комунікабельність, здатність установлювати контакти;
- увага до підлеглих.
- Підготовка стимулює особистість керівника на постійне самовизначення та розвиток наступних соціально-психологічних характеристик:
 - біографічна характеристика (вища освіта, спеціальна освіта, науковий ступень, наукове звання тощо);
 - здібності (розумові, практичні, спеціальні знання/компетенції);
 - особистісні риси (стійкість до стресу, здатність вирішувати службові конфлікти, конструктивно домінувати, прагнення до результату, впевненість у собі, креативність, емоційна врівноваженість, відповідальність, надійність, незалежність, індивідуальність);
 - вікові особливості керівника (забезпечує змогу науково обґрунтовано планувати кар'єрний ріст управлінських кадрів, пред'являти до них об'єктивні вимоги, мати реальні очікування від результатів їх діяльності).

Визначення та розуміння психологічних аспектів професійно-управлінської діяльності дозволяють дійти висновку, що, по-перше підготовка керівника здійснюється в умовах виконання професійних обов'язків і формування/підвищення потенціалу компетентності. По-друге, поведінка керівника є завжди суспільно обумовленою і має усвідомлений, цілеспрямований характер, а прояви переживання доцільно розглядати як стан суб'єкта, що здійснює вибір цілей діяльності відповідно до власних прагнень і бажань в інтересах організації. По-третє, система підготовки керівників на основі тренінгів стимулює професійний розвиток особистості як суб'єкта професійної праці й професійного самовизначення.

Література:

1. Журавльов В. В. Організаційно-психологічні аспекти управлінської діяльності офіцерів-керівників Державної прикордонної служби України / Журавльов В. В. // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : педагогічні та психологічні науки / гол. ред. В. В. Райко. –

Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2013. – № 4 (69). – С. 313–322.

2. Філь О. А. Орієнтація стилю діяльності на «команду» як чинник ефективного формування команд у сучасних організаціях // Сучасні проблеми управління: Матеріали III Міжнар. Наук.-практ. Конференції (29-30 листопада 2005 р., м. Київ) / Уклад.: Б. В. Новиков, І. І. Федорова. – К. : ВПІ ВПК «Політехніка», 2005. – С. 92-93.

3. Ходаківський Є. І. Психологія управління. Підручник, 3-тє вид. перероб. та доп. / Ходаківський Є. І., Богоявленська Ю. В., Грабар Т. П. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 664 с.

Мірошніченко В. І.,

доктор педагогічних наук, доцент,
начальник кафедри теорії та історії

держави і права та приватно-правових дисциплін

Національна академія Державної прикордонної служби України
ім. Б.Хмельницького

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Військова освіта є невід’ємною складовою освітньої системи України. Вона сприяє кадровому забезпеченню Збройних Сил України та інших військових формувань, допомагає у підготовці висококваліфікованих військових фахівців відповідно до сучасних вимог. Проблема професійної підготовки посідає вагоме місце в педагогічній теорії та практиці загалом, а для військового освітнього процесу, професійної діяльності військовослужбовців – набуває особливої актуальності.

Результати аналізу зарубіжних джерел свідчать, що такі поняття, як “підготовка”, “розвиток”, “управління”, “вплив” означають дію, яка формує певні необхідні якості або сприяє цілеспрямованій зміні в поведінці військовослужбовців. Так, з метою формування професіоналізму військовослужбовців США розроблено концепцію професіоналізму. На думку американських вчених, професіонал в армії – це той, хто є професійним військовим фахівцем, відповідає за виконання своїх посадових обов’язків.

Професійні якості є тією міцною ланкою, яка перетворює армію в згуртовану, боєздатну силу, якої потребує нація.

Професійними якостями американські вчені вважають три головних якості: компетентність, відповідальність і відданість своїй справі. Ці якості запропонував на розгляд С. Хантінгтон у роботі “Солдат і держава. Теорія і політика цивільно-військових відносин” [1]. Модель С. Хантінгтона відштовхувалася від ідеї професіоналізму офіцерського складу, що визначався через досвід, відповідальність та корпоративність.

Справедливим, на нашу думку, є зауваження О. Полторакова, що західне розуміння поняття “професіоналізму” суттєво відрізняється від вітчизняного, а це ускладнює розуміння самої ідеї професійної військової підготовки. Адже у східнослов’янських мовах “професія” – це не більш ніж основний вид трудової діяльності, що вимагає відповідної підготовки та є основним джерелом існування. У германських мовах основне значення інше – воно тлумачиться як “публічна урочиста заява” чи навіть “обітниця” [2]. Саме в таких значеннях М. Вебер використовував термін “*beruf*” (“*beruf*” може бути перекладене і як “професія”, і як “покликання”). На підставі аналізу протестантизму М. Вебер дійшов висновку, що така двозначність терміна “*beruf*” не випадкова: вона виростає з розуміння професійної діяльності як божественного покликання та має принципові для європейського суспільства і європейської культури наслідки. Тому зазвичай для перекладу терміна “*beruf*” використовують відразу обидва значення у своїх есе “*Wissenschaft als Beruf*” (1918), “*Politik als Beruf*” (1919) та ін. [3]. Відповідно, широко вживаний у вітчизняному воєнно-політичному дискурсі термін “професійна армія” для західного експертного співтовариства є незрозумілим.

Як свідчить аналіз літератури, основною формою професійної підготовки в американській армії є індивідуальна робота. Використовуються такі методи: впливу, навіювання, прикладу, морального та матеріального заохочення, примусу [4, с. 9]. Підготовка професіонала-військовослужбовця включає такі елементи:

- виховання в особового складу почуття гордості за свою країну та її збройні сили;
- формування переконаності у справедливості та виключності соціально-економічних укладів в США;

- виховання особового складу на прикладах історії в дусі традицій збройних сил;
- формування у солдатів та офіцерів корпоративного духу;
- широке рекламування військової служби [4, с. 11].

У програмі наголошується про необхідність безперервної роботи щодо створення професійного іміджу кожного військовослужбовця, підвищення рівня професіоналізму кожного, хто проходить службу в армії. Автори програми впевнені, що розвиток професійних якостей в особового складу повинен стати компанією на всіх рівнях, компанією, спрямованою на користь солдат, на збільшення добробуту армії і на користь нації. Розуміння цього прийшло не відразу. За час існування “вільнонаймана армія” США пройшла різні за змістом етапи.

Перший етап – з 1973 по 1976 роки. Характеризується значною перевагою матеріального стимулювання над матеріальним. Проте, якісний рівень поповнення характеризувався як високо підготовленими фахівцями, так і різними особами з відхиленнями у поведінці, що потрапили в армію через недосконалу систему відбору.

Другий етап – “вільнонаймана армія”. Ця армія мала найгірші результати. Вона була набрана лише на основі матеріальних мотивів у військовослужбовців (при збільшенні зарплати в приватному секторі і значній інфляції). Рівень професіоналізму різко знизився.

Третій – “вільнонаймана армія”. Характеризується підвищенням рівня матеріального добробуту і соціальної значущості професії військовослужбовця. Збільшилися асигнування на допомогу в отриманні освіти колишнім військовослужбовцям (важливість цього стимулу було підтверджено дослідженнями). Величезну роль у комплектуванні і вихованні армії відіграла реклама.

Четвертий – “вільнонаймана армія”. Характеризується закріпленням успіху, досягнутого в попередньому періоді, що означало: посилення вимог до якості найманого контингенту, пріоритет нематеріального стимулювання, пошук оптимальних способів удосконалення підготовки військовослужбовців-професіоналів. У дослідженні Х. Вільєма зазначається, що раніше служба асоціювалася з “покликанням”, сьогодні – з “професією”. Основну увагу було зосереджено на формуванні професійної вірності національним символам і цілям, почуття громадської самосвідомості і професійного обов’язку, на культивуванні професійного лідерства. Армія США стала професійною, її уособленням став

військовослужбовець за наймом, його служба стала престижною в суспільстві та державі і високооплачуваною. Провідною ідеєю професійного становлення став професіоналізм, патріотизм, відданість і гордість за свою країну. На думку американців, не можна допустити, щоб індивіди, що поступають на службу в армію і мають професійну орієнтацію, були розчаровані.

Досвід американців засвідчує, що професійна підготовка військовослужбовців – одна з ключових проблем в армії, вона вимагає концептуальних підходів. Цю проблему треба вирішувати повсюдно і безперервно, з урахуванням соціальних змін, індивідуальних особливостей особового складу, вимог до його характеристик.

На особливу увагу, як зазначає О. Полтораков [2], заслуговує висновок С. Хантінгтона про те, що молодь зазвичай достатньо прохолодно ставиться до інституту армії і що у багатьох випадках подібні настрої превалюють у всьому суспільстві. Однак популярність і авторитет збройних сил мають неухильно зростати в умовах, якщо міжнародна обстановка ставатиме складнішою, непередбачуваною та небезпечною – чим вищий ступінь занепокоєння суспільства власною безпекою, тим популярнішою стає армія й тим більшої значущості вона набуває в очах населення. Підтвердження істинності цієї думки має місце сьогодні в українському суспільстві, коли в умовах військових дій на сході України значно зріс авторитет армії, авторитет людей у погонах.

Професійна підготовка на різних етапах формування і розвитку армії мало тенденцію до розширення його функцій, основними з яких сьогодні є: формування професійних якостей; виховання поваги до військової професії, відданості державним і суспільним цінностям, упевненості в своїх професійних можливостях, дотримання професійно-етичних норм; розвиток прагнення до професійного самовдосконалення.

Отже, зарубіжний досвід професійної підготовки військовослужбовців становить певний науковий і практичний інтерес. Його можна використовувати у військових формуваннях та правоохоронних органах України з урахуванням вітчизняних підходів до розв'язання проблеми та сучасної соціально-політичної ситуації в країні.

Література:

1. Huntington S. The Soldier and the State: The Theory and Policies of the Civil-Military Relations. – The Cambridge: Belknap Press of

Harvard University Press, 1957.

2. Полтораков О.. Нова модель цивільно-військових відносин. Переосмислення концепції С. Хантінгтона в умовах початку ХХІ ст. // Національна безпека: український вимір. – 2009. – №6. – С.67-71.

3. Шутова В.А. Феномен призвання в работах М. Вебера // Вестник Челябинского государственного университета. – 2009. – № 18 (156).

4. Уткин В. Особенности воспитательной работы в вооруженных силах США, Великобритании и Франции / В. Уткин // Зарубежное военное обозрение. – 2001. – № 11. – С. 8 – 12.

Моргун М.В.,

кандидат історичних наук, доцент,
кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету №3 ІПФП НП Львівського ДУВС

ЗАТРИМАННЯ ОЗБРОЄНИХ ЗЛОЧИНЦІВ НА ТРАНСПОРТНОМУ ЗАСОБІ

Забезпечення збереження життя заручників, затримання або знешкодження терористів із мінімальним ризиком для особового складу та оточуючих – основні критерії якісного та вдалого проведення спеціальної операції із затримання злочинців антитерористичною групою.

Тактика боротьби зі злочинцями свідчить про те, що переважна більшість злочинців, блокованих в будівлях, комунікаціях, тощо, в процесі переговорів висувають вимогу надати їм транспортний засіб.[1,12] Ця ситуація, як свідчить статистика, є найбільш сприятливою для нейтралізації злочинців та звільнення заручників. По-перше, переговори про надання злочинцям автотранспортного засобу дають змогу з'ясувати чисельність терористів, кількість заручників, яких вони збираються взяти зі собою, порядок і маршрут пересування та ін.. По-друге, під час висування терористів із заручниками до транспорту є можливість визначити роль кожного зі злочинців, в деякій мірі їх психічний стан, наявність автоматичної чи іншої зброї, а також задокументувати їх злочинні дії за допомогою фото-відеозйомки. За діями та пересуванням терористів, манерою поводитись зі зброєю, екіпіруванню можна визначити рівень

професійної підготовки злочинців, ступінь їх готовності до ведення жорсткого опору під час проведення штурму транспортного засобу антитерористичною групою. Ця інформація отримується снайперами та спостерігачами з закритих позицій. [2,15] Необхідно враховувати, що терористи під час висування з-за укриття і посадки в автотранспорт будуть знаходитись у край важкому стресовому стані, який викликаний тим, що вони будуть змушені долати відкритий простір та очікувати рішучих дій з боку сил правопорядку, снайперів, антитерористичної групи. В цей момент будь-яка необережна дія з боку співробітників правоохоронних органів може спровокувати, в залежності від рівня професіоналізму злочинців, агресивні дії чи вогнепальний опір. В будь-якому випадку це призведе до крайнього загострення ситуації, загибелі або поранення заручників. [3,8]

Разом з тим, піддатлива поведінка правоохоронних органів, надання транспортного засобу, безпечна та безперешкодна посадка в нього, звук працюючого двигуна та початок руху транспортного засобу призводять до зміни психологічного стану злочинців – спаду їхньої напруженості.

У транспортному засобі, в першу чергу в легковому автомобілі, злочинці опиняються в умовах обмеженого простору, сковані у своїх діях, більш вразливі. Зменшується сектор огляду та обстрілу, з'являються мертві зони в полі зору, ускладнюються будь-які переміщення та зміни положення тіла, перенесення вогню з однієї сторони на іншу без ризику для інших злочинців. [4,11]

Все це складає дуже сприятливі можливості для проведення спеціальної операції із затримання або ліквідації терористів та звільнення заручників. Тактика штурму базується на тому, що терористи повинні бути знешкодовані ще до того, як наданий їм транспортний засіб залишить місце події. Як крайній варіант, штурм автомобіля може бути здійснено на маршруті руху, але втішний результат в даному випадку малоймовірний. Практично, дуже важко визначити ймовірний маршрут руху терористів, концентрацію та дислокацію необхідних сил і засобів в місці можливого штурму, так як ініціатива переходить до рук злочинців. Окрім цього, непередбачуваними будуть дії терористів із заручниками під час руху.

Підсумовуючи вищенаведене можемо варто зупинити увагу на наступних важливих моментах.

По-перше, ведення перемовин зі злочинною групою надає можливість отримати масив корисної інформації, що позитивно

впливає на подальший хід операції.

По-друге, фактичне перебування злочинців у транспортному засобі надає значних переваг співробітникам спеціального підрозділу.

І по-третє. Тривалий рух транспортного засобу з моменту посадки в нього злочинців може звести нанівець всю підготовчу фазу проведення спеціальної операції.

Література:

1. Кульчицкий В.М. Задержание вооруженных преступников / Кульчицкий В.М., Демидов Н.А. – К., 1991.
2. Свірін С.П. Аналітичний огляд стану та вдосконалення організації проведення спеціальних операцій / Свірін С.П. - К: Національна Академія ВС, 2000.
3. Філатов С.Д. Заходи щодо запобігання втрат особового складу під час проведення спеціальних операцій з затримання озброєних злочинців та дій в екстремальних ситуаціях: навчальний посібник / Філатов С.Д., Маливская Н.М., Титаренко П.О. – К, 1995.
4. Gersons B. Police Psychology: operational assistant / B. Gersons // POLICE (May, USA). – 1994.

Московчук М. О.,

кандидат історичних наук,
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету №3 ІПФП НІП Львівського ДУВС
капітан поліції

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ДО ДІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ

У діяльності працівників Національної поліції часто виникає ситуація, у якій поліцейські опиняються в екстремальних умовах, за яких реалізація професійних обов'язків ускладнюється фізичною небезпекою і залежить від вміння і здатності обрати оптимальну стратегію поведінки і досягти мети в критичних умовах діяльності.

Екстремальні умови, з якими постійно зіштовхується особовий склад співробітників Національної поліції характеризуються значним травмуючим впливом на психіку людини. Цей вплив може бути сильним і одиничним (використання зброї, затримання злочинця) або

ж інтенсивним і тривалим, який характеризується адаптацією до постійно діючих стресогенних факторів. [1]

Як показує практика, деструктивні психічні стани, пережиті співробітниками Національної поліції в умовах загрози поранення, тілесного ушкодження, не тільки знижують успішність виконання оперативно-службових завдань, а й мають негативні психологічні наслідки, що впливають на подальшу службову діяльність. У зв'язку з цим актуальності набуває дослідження проблеми психологічної підготовки працівників Національної поліції до безпечних дій в екстремальних ситуаціях. Це передбачає, перш за все, розвиток саморегуляції, запобігання негативних наслідків деструктивних емоційних станів, нейтралізацію посттравматичних стресових порушень. [2]

Слід відзначити, що успішність психологічної підготовки поліцейського пов'язана із такими професійно-особистісними характеристиками як:

- 1) відношення поліцейського до служби;
- 2) особливості професійного спілкування;
- 3) кількість подразників, що спричиняють ризик, потребують підвищеної обережності та безпечних дій;
- 4) частота дій, пов'язаних із необхідністю прийняття самостійних рішень в умовах ризику, тощо.

Формування психологічної готовності повинно забезпечуватися за допомогою цілеспрямованого та систематизованого комплексу заходів, що здійснюється в межах психолого-педагогічного процесу в органах та підрозділах.

Психологічна підготовка здійснюється в три етапи:

- 1) завчасне формування готовності до дій в екстремальних умовах;
- 2) безпосереднього формування готовності до дій в екстремальних умовах;
- 3) підтримання готовності в процесі виконання складного завдання [3].

Завчасне формування готовності до дій у екстремальних ситуаціях передбачає формування "психологічної надійності", тобто таких якостей, як упевненість в собі та своїй підготовленості, у своїх колегах, цілеспрямованість, самостійність при прийнятті рішення, самовладання, вміння керувати своїми емоціями та ін. У процесі такої підготовки засвоюються знання про можливі варіанти розвитку напружених ситуацій, їх сутність та адекватні варіанти реагування, набуваються відповідні вміння та навички.

Потрібно також знати про причини виникнення і особливості перебігу різновидів екстремальних ситуацій, у тому числі таких масових явищ, як мітинги, демонстрації, панічний та агресивний натовп тощо. Стан готовності визначається правовою освіченістю, правильним розумінням своїх завдань і обов'язків, знанням порядку несення служби та правил застосування зброї і спеціальних засобів. Необхідно навчитися прогнозувати і враховувати ймовірність несприятливого впливу на психіку таких чинників: наявність великої кількості збуджених людей, емоційний стан яких мимоволі передається працівникам: агресивні чи принижуючі гідність висловлювання та дії окремих громадян, певної групи; провокуючі на несанкціоноване застосування сили дії; раптовість, неочікуваність ускладнення ситуації; ризик, зумовлюючий небезпеку для здоров'я і життя; підвищена відповідальність за наслідки своїх дій; внутрішній конфлікт між бажанням уникнути небезпеки та необхідністю виконувати професійні обов'язки; страх помилки та покарання за неї.

Стан готовності залежить від багатьох об'єктивних та суб'єктивних причин, зокрема, мотивів поведінки та ставлення до вимог наступного завдання і своїх можливостей. Позитивне ставлення спонукає зацікавленість, пізнавальну активність, емоційно-вольовий підйом; при нейтральному (пасивному) чи негативному ставленні підготовчі дії потребують більшого напруження, оскільки виникає додаткова необхідність у подоланні бар'єрів негативних емоцій. При відсутності мотивів "на справу" працівник починає керуватися вузько особистісними прагненнями і міркуваннями, ігноруючи інтереси колективу, а в результаті - і свої власні. Має значення також наявність досвіду, індивідуальні особливості особистості та результативність психологічної підготовки.

Слід пам'ятати, що в екстремальних ситуаціях між сприйняттям обстановки і дією - інколи навіть не хвилини, а **секунди**. Тому доцільне попереднє опрацювання та застосування формул внутрішнього контролю і самообілізації: "Зброя до бою! Увага! Зібратися! Я готовий!" та ін. Такі команди підбираються індивідуально, але з дотриманням загальних вимог-вони мають бути короткими, категоричними, сформульованими в теперішньому часі та легкими для запам'ятовування.

Оскільки екстремальні умови діяльності пов'язані з надмірною емоційною напругою, яка приводить до різних видів психічної дезадаптації, то у працівників Національної поліції часто виникають

психоемоційні стреси різного походження. Специфічні умови праці провокують виникнення емоційного стресу у великої частини поліцейських, які часто переходять у тривалі стресові розлади, корекція яких у працівників Національної поліції, яким притаманний високий рівень стресових навантажень, є актуальним завданням психологічної науки.

Література:

1. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://studcon.org/psychologichna-gotovnist-pracivnykiv-organiv-vnutrishnih-sprav-do-diy-ustani-emociynogo-stresu>.
2. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://problemps.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/58/2016/12/32-10.pdf>.
3. [Електронний ресурс]. –
Режим доступу: http://westudents.com.ua/glavy/81625_psihologchna-pdgotovka-pratsvnikv-pravoohoronnih-organv-do-dy-v-ekstremalnih-umovah.html

Мох Т.П.,

викладач кафедри спеціальної
та фізичної підготовки ОДУВС

Носкова Т.І.,

старший викладач кафедри спеціальної
та фізичної підготовки ОДУВС

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ, ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ, СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ТА ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ

Відповідно до ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Проблеми припинення порушень громадського порядку при проведенні масових заходів є актуальними і характерними для поліції

усіх країн світу. Україна не є винятком. Особливого значення набула ця проблема в останні 10 років незалежності і демократичних перетворень у державі. [1]

У ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що поліція, під час виконання повноважень, визначених цим Законом, уповноважена застосовувати такі заходи примусу: 1) фізичний вплив (сила); 2) застосування спеціальних засобів; 3) застосування вогнепальної зброї. [2]

Правила про застосування зброї поліцейськими, були ще закріплені в XIX ст., згідно з цими правилами працівники правоохоронних органів, могли використовувати зброю лише у наступних випадках, які вже історично побудовані:

1.головний випадок, коли на працівника правоохоронних органів здійснено озброєний напад, або напад озброєною групою осіб, а іншого способу уникнути цей напад не було варіантів;

2.при оборони життя та здоров'я від напад інших осіб;

3.це при затриманні злочинців, а точніше, коли поліцейський вже протидіє насильницьким діям правопорушників;

4.коли поліцейський вже втрачає свою можливість наздогнати або надалі переслідувати втікаючих правопорушників;

5.для того аби відбити напади правопорушників на будівлі, приміщення чи інші споруди, також на транспортні засоби, або для того аби їх звільнити, якщо вони вже захоплені.

Відповідно до чинного законодавства, застосуванню заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї повинно передувати попередження про намір їх використання або застосування, якщо дозволяють обставини. Без попередження такі заходи примусу можуть бути застосовані у випадках виникнення безпосередньої реальної загрози життю або здоров'ю громадян чи працівника поліції.

Законними підставами застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї, тобто будь-яке застосування сили проти особи, є законні та підзаконні нормативні акти, якими контролюються підстави, порядок та дії працівників правоохоронних органів, посадових осіб в будь-якому з етапів прийняття рішення про застосування, або вже після застосування сили.

Насамперед слід виділити, що коло самих питань у галузі застосування сили повністю регламентовано чинними законами та

підзаконними актами, які ніяк не суперечать Конституції України, одночасно з компетенцією у сфері застосування сили регулюються Законами України:

1) Закон України «Про Національну Поліцію» № 580-19 Верховна Рада України, редакцією від 12.07.2017 р., Закон України «Про державний захист суду і правоохоронних органів» № 3781-XII Верховна Рада України, від 23.12.1993р. [2]

2) Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» № 3782-XII Верховна рада України, від 23.12.1993 р. [3]

3) Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» № 2135-12 Верховна Рада України, від 18.02.1992р. [4]

Позитивним моментом законодавства є те, що ним визначено умови застосування поліцейських заходів. Так, у ст. 29 Закону України зазначено, що поліцейський захід має бути: а) законним – якщо він визначений законом; б) необхідним – якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам; в) пропорційним – якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди; г) ефективним – якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції. [2]

Вогнепальна зброя – найсуворіша міра примусу, вона використовується у виняткових винятках, якщо є реальна небезпека, що загрожує життю та здоров'ю, або порушник чинить озброєний напад чи проявляє опір під час його затримання. Перед застосуванням завжди передує сигнал, лише в окремих випадках, коли правопорушник чинить озброєний опір або виявив замах оволодіти вогнепальною зброєю. Вогнепальна зброя не може застосовуватися у місцях, де є ймовірність завдати шкоду життя чи здоров'ю іншим особам. Закон зобов'язує попередити особу про необхідність зупинення протиправних дій і про наміри використання при всіх обставинах, з цієї норми є також і декілька виключень, якими дуже часто нажалі зловживають працівники поліції:

1) Про намаганні особи, яку заарештовують зі зброєю в руках, підходити до поліцейського, скоротивши встановлену ним (тобто поліцейський) дистанцію, або приторкнутися до зброї (при чому сам

метраж відстані ніде не закріплений, тобто це вже на розсуд поліцейського, може бути і 1 метр, а може бути і 10 метрів);

2) У разі озброєного нападу, що наражає на небезпеку, чи загрожує життю та здоров'ю всіх людей;

3) Якщо правопорушник проявляє озброєний опір, чи пробує захопити зброю;

4) Якщо особа, арештована за вчинення особливо тяжкого злочину, або злочинець втікає за допомогою будь-якого транспортного засобу.

При цьому, законодавство наголошує на тому, що «спроба особи, яка затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизилася до нього, скоротивши визначену поліцейським відстань, чи доторкнутися до зброї є підставою для застосування зброї поліцейським.», але попри те, що чинне законодавство регулює всі випадки застосування спеціальних засобів, зокрема це відноситься до норм щодо того співрозмірності фактичної небезпеки, яка виникла, та виду спеціального засобу, який підлягає використанню в даному випадку. [2]

Отже, лише використанні зброї поліцейськими, завжди здійснюється в рамках службових відносин, таким чином, користування вогнепальної зброї є основна форма застосування, в обставинах, коли інші способи, за виключенням крайньої необхідності, не є дієві. Головною метою використання вогнепальної зброї поліцейськими – це є одними з видів фізичного впливу на правопорушника, зупинення транспортного засобу, загалом для запобігання суспільно-небезпечних дій і застосовувати вогнепальну зброю, поліцейські маю лише корисні наміри, для захисту людей або конкретних осіб.

Висновок. Підсумовуючи вищевикладене слід зазначити, що повноваження поліції щодо застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї виписано досить чітко, витримано баланс між правами людини та пропорційністю їх застосування. Однак, поряд з цим, певні питання, про які зазначалося вище, потребують правового регулювання.

Література:

1. Конституція України: (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141)

2. Закон України «Про Національну Поліцію» № 580-19 Верховна Рада України, редакцією від 12.07.2017 р., Закон України «Про державний захист суду і правоохоронних органів» № 3781-ХІІ

Верховна Рада України, від 23.12.1993р.

3. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» № 3782-ХІІ Верховна рада України, від 23.12.1993 р.

4. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» № 2135-12 Верховна Рада України, від 18.02.1992р

Мукоїда Р.В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри АД ОВС та ЕБ ОДУВС

ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ

У виняткових випадках, коли необхідно припинити протиправні дії, небезпечні для життя та здоров'я поліцейського або інших осіб, у тому числі й тоді, коли були використані й не дали бажаних результатів усі інші форми попереднього впливу на поведінку правопорушника, поліція може застосовувати примусові заходи. Заходи примусу характеризуються, насамперед, тим, що їх застосування зумовлюється реальною протиправною ситуацією й починається в момент, коли вона досягла певного розвитку, тобто коли використання превентивних заходів стає неефективним або зовсім марним. Застосування примусу не є самоціллю, він є наслідком певної поведінки різних соціальних суб'єктів, яка відхиляється від вимог правових норм, становить загрозу відносинам, що цими нормами регулюються й охороняються, і застосовується з метою усунення такої поведінки. Відповідно, головне призначення заходів примусу полягає в тому, щоб вчасно відреагувати на ті чи інші антисуспільні діяння, змусити певних осіб виконувати вимоги правових норм, припинити правопорушення й тим самим не допустити настання їх шкідливих наслідків. Водночас, примус завжди є правовим — поліцейські примусові заходи є винятковими заходами адміністративного примусу, що безпосередньо припиняють наявні правопорушення або об'єктивно протиправні діяння.

Застосуванню фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї має передувати попередження про намір їх застосувати.

Поліцейський попереджує особу, проти якої збирається застосувати примусовий захід, коли вважає, що обстановка дозволяє це зробити без шкоди для досягнення мети його застосування. Попередження має бути зроблено голосом, а за значної відстані або в разі звернення до великої групи людей — через гучномовні установки, підсилювачі звуку й у кожному випадку бажано рідною мовою осіб, проти яких ці засоби застосовуватимуть, та українською й російською мовами не менше 2 разів з наданням часу, достатнього для припинення правопорушення. Попередження поліцейського починається зі слів: «Поліція! Іменем Закону!». Кількість часу, яку можна визнати достатньою для виконання особою законної вимоги поліцейського, останній визначає самостійно, виходячи з оцінки складності ситуації, що склалася, особи правопорушника (його фізичного та емоційного стану, намірів, поведінки) та характеру правопорушення.

Без попередження поліцейські заходи примусу можуть застосовувати тільки у випадках, коли зволікання може спричинити посягання на життя та здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки (загибель людей, вибух, пожежу, катастрофу на залізничному транспорті, тощо), або коли в ситуації, що склалася, таке попередження є невиправданим чи неможливим.

У таких випадках особа (порушник) не може усвідомлювати, що її протиправні дії можуть бути припинені з нанесенням їй шкоди аж до заподіяння смерті. Вид, час початку та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються поліцейським особисто з урахуванням конкретної ситуації (ускладнення оперативної обстановки, наявності великого скупчення людей, ДТП, тощо), характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення.

Рішення про застосування заходу примусу ухвалює посадова особа (поліцейський), відповідальна за забезпечення публічної безпеки і порядку, або керівник конкретної операції. Поліцейські, які діють індивідуально, ухвалюють такі рішення самостійно.

У разі, коли з якихось причин у результаті застосування фізичної сили, спеціальних засобів чи вогнепальної зброї уникнути заподіяння тілесних ушкоджень не вдалося, ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію» зобов'язує поліцейського надавати невідкладну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу. Стаття 12 Закону України «Про екстрену медичну допомогу» від 05.07.2012 р. № 5081 відносить поліцейських до переліку осіб, які хоч і не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками

повинні надавати домедичну допомогу людині у невідкладному стані.

Така допомога може бути виражена в припиненні впливу пошкоджуючих факторів на потерпілого, в зупинці кровотечі, перенесенні потерпілого з небезпечної зони, виклику бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання допомоги відповідно до положень Закону України «Про екстрену медичну допомогу».

За потреби поліцейський повинен особисто (транспортном) доставити постраждалу особу до найближчого закладу охорони здоров'я (незалежно від форми власності та підпорядкування), де їй може бути надано необхідну професійну медичну допомогу відповідно до її стану.

Закон України «Про Національну поліцію» забороняє застосовувати фізичну силу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю до певних категорій осіб, зокрема:

- 1) до жінок з явними ознаками вагітності;
- 2) малолітніх осіб; 3) осіб з явними ознаками обмежених можливостей або старості.

Жінками з явними ознаками вагітності вважаються особи, які візуально можуть бути визнані вагітними (за об'єктивними ознаками сприймаються поліцейським як вагітні). Малолітньою особою є дитина до досягнення нею 14 років (п. 11 ст. 3 КПК України, ч. 2 ст. 6 Сімейного кодексу України).

Ознаками обмежених можливостей можуть бути виражені ознаки інвалідності, якими визнаються такі каліцтва чи вроджені вади, з огляду на які особа не може створювати небезпеку життю чи здоров'ю поліцейського або інших осіб.

До осіб з ознаками старості можна віднести осіб, яких поліцейський може сприймати як неспроможних внаслідок вікових змін створювати небезпеку для життя та здоров'я поліцейського або інших осіб. Віковій категорії старості відповідають типові ознаки стану здоров'я людини, які визнаються соціальною нормою.

Стосовно перелічених категорій осіб Закон України «Про Національну поліцію» дозволяє застосовувати заходи примусу лише у випадках: – учинення ними збройного (із застосуванням зброї) або групового (тобто якщо нападників двоє й більше) нападу; – учинення збройного опору поліцейському, що загрожує життю та здоров'ю інших осіб або поліцейських, якщо відбити такий напад або опір іншими способами і засобами неможливо.

М'яскалюк Є.М.,
здобувач ступеня вищої освіти рівня магістр
навчально-наукового інституту №3
Національної академії внутрішніх справ
старший лейтенант поліції
Науковий керівник: **Федоровська Н.В.,**
старший науковий співробітник наукової лабораторії
з проблем забезпечення публічної безпеки і порядку
навчально-наукового інституту №3
Національної академії внутрішніх справ
майор поліції

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ДІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Психологія діяльності в особливих умовах є однією з галузей психологічної науки, яка вивчає психологічні закономірності змін і відновлювання психічної діяльності:

– особистості в умовах, що є екстремальними за своїм характером, пов'язані з дією стрес-факторів підвищеної інтенсивності та несуть у собі головним чином безпосередню небезпеку для життя та здоров'я її суб'єкта, пов'язані з безпосереднім ризиком чи загрозою для його життя та здоров'я під час та після виконання професійних обов'язків;

– інших осіб, що постраждали внаслідок дії зазначених факторів;

– а також пов'язані з цим аспекти психодіагностики, психотерапії, психокорекції, реабілітації та психопрофілактики.

За інтегральними оцінками, до таких категорії осіб можна віднести пожежників і рятувальників, співробітників правоохоронних, спеціалізованих органів, військовослужбовців, космонавтів, пілотів, моряків, охоронців, шахтарів, водіїв, спортсменів, працівників АЕС і т.п., а також інших осіб, що стали жертвами подій, пов'язаних зі специфікою професійної діяльності зазначених категорій фахівців (ліквідація наслідків стихійного лиха, природних катаклізмів, боротьба з організованою злочинністю, корупцією, тероризмом, оперативно-розшукова діяльність, виконання миротворчої місії в інших країнах тощо) [1, с. 64-65].

Робота поліцейських спрямована, перш за все, на розкриття і

профілактику правопорушень, вилучення зброї та боєприпасів, виявлення та притягнення до відповідальності осіб, причетних до діяльності незаконних збройних формувань тощо. Виконання подібних завдань вимагає від працівників високого рівня розвитку професійної готовності, стійкості, сформованості спеціальних здібностей, якостей і властивостей.

Робота в екстремальних умовах висуває особливі вимоги до поліцейських, що пов'язані з наступними умовами їх діяльності:

- 1.робота із загрозою для життя;
- 2.висока відповідальність за прийняті рішення;
- 3.виконання ускладнених функцій;
- 4.збільшення темпу діяльності;
- 5.дефіцит часу на виконання очікуваних дій;
- 6.переробка великих об'ємів і потоків інформації;
- 7.ускладнені фактори робітничого середовища;
- 8.монотонність роботи в умовах очікування сигналу до екстремальної діяльності [2].

Під час роботи в екстремальних умовах відмічається три види психічної напруги – емоційна, неемоційна та змішана. Емоційна напруга виникає під дією емоціогенних факторів, що викликають почуття тривоги, страху, ризику для життя тощо. Неемоційна напруга виникає в умовах з підвищеними вимогами до розумових ресурсів і рухового апарату. Змішана емоційна напруга характеризується різною «питомою вагою» емоційного компоненту в загальній структурі напруги і буває найбільш характерною для різних видів діяльності в екстремальних умовах.

Емоційні умови праці викликають коливання працездатності людини або її спад, особливо при сильній емоційній напрузі. В деяких випадках відбувається втрата трудових навичок.

Коливання працездатності залежить від індивідуальних особливостей особистості, перш за все від властивостей нервової системи. Емоційна стійкість і надійність роботи підвищується, якщо людина наперед ознайомлена із особливостями діяльності, що на неї чекає. З іншого боку, до екстремальних умов діяльності можна звикнути і це відомо представникам пов'язаних із ризиком професій [1, с. 67].

Вищевикладені психологічні особливості професійної діяльності особового складу Національної поліції вимагають використання сучасних науково обґрунтованих підходів до

розроблення та практичного впровадження заходів морально-психологічного забезпечення їх діяльності. Особливе місце в цій роботі належить вдосконаленню заходів психологічної підготовки поліцейських та їх готовності до дій в екстремальних умовах; визначенню критеріїв оцінки психологічної безпеки особистості, стресостійкості та надійності персоналу екстремальних видів діяльності до виконання службово-бойових завдань, пов'язаних з реальною загрозою для життя та здоров'я. Також, вимагає розробки заходів відновлення психоемоційного стану поліцейських.

Після виконання різноманітних професійних завдань кожному працівникові поліції необхідний певний час для відновлення особистісного фізичного та психічного здоров'я. Якісна робота психолога Національної поліції в межах відновлювального періоду забезпечується дотриманням низки принципів надання психологічної допомоги та застосуванням спеціальних форм і методів, що відображають специфіку конкретної надзвичайної ситуації, в ліквідації наслідків якої брали участь поліцейські.

Отже, стан готовності вирішальною мірою обумовлюється стійкими психічними особливостями, властивими даній людині. На стан психологічної готовності впливають і ті конкретні умови, у яких здійснюється діяльність.

До числа об'єктивних та суб'єктивних факторів, що обумовлюють психологічну готовність, варто віднести:

- зміст завдань, їхні труднощі, новизну, творчий характер;
- умови діяльності, приклад поведінки оточуючих;
- особливості стимулювання дій і результатів;
- мотивацію прагнення досягти того або іншого результату;
- оцінку „ймовірності його досягнення”;
- самооцінку власної готовності;
- попередній нервово-психічний стан;
- стан здоров'я й фізичне самопочуття;
- особистий досвід мобілізації сил на виконання завдань підвищеної складності;
- уміння контролювати й регулювати рівень свого стану готовності;
- уміння самонастроюватись, створювати оптимальні внутрішні умови для майбутньої діяльності [3, с. 391].

Діяльність в екстремальних умовах висуває особливі вимоги до поліцейських. Вони повинні вміти постійно контролювати свій стан, бути готовими до швидкого прийняття рішень, адекватно

оцінювати ситуацію, а також бути здатними віддати своє життя в разі крайньої необхідності. Все це потребує значних психічних зусиль і психологічної стійкості. На нашу думку, доцільним є діагностика негативних впливів на особистість, яка перебуває в екстремальних умовах діяльності, а також корекція результатів цих впливів на ранніх етапах. Зокрема важливим є впровадження тренінгових форм роботи серед представників поліції з метою оптимізації психологічного здоров'я, а також вміння адаптуватися до складних екстремальних умов діяльності.

Отже, стан психологічної готовності поліцейських до дій в екстремальних умовах має складну структуру, є вираженням сукупності інтелектуальних, емоційних, мотиваційних і вольових сторін психіки людини в їхньому співвідношенні із зовнішніми умовами й майбутніми завданнями.

Література:

1. Бочарова С. П., Данилишина С.І. Особливості професійно–психологічної підготовки у системі навчання фахівців екстремальних професій // Проблеми екстремальної та кризової психології. 2010. Вип.7. С. 63–69.
2. Смирнов Б.А. Психология деятельности в экстрем.ситуа/ Б.А. Смирнов, Е.В. Долгополова. – Х.: Изд-во Гуманитарный Центр, 2007. – 276 с.
3. Назаров О.О., Бондаренко Я.Г. Особливості психол. готовності фахівців екстремальних професій до виконання службових обов'язків // Проблеми екстремальної та кризової психології. 2010. Вип.7.

Оверченко Д.Г.,
аспірант заочної форми навчання
аспірантури та докторантури ОДУВС
Науковий керівник: **Цільмак О.М.,**
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії ОДУВС

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ВПЕВНЕНOSTІ В СОБІ У ПРАЦІВНИКА ВІДДІЛУ МАСОВИХ І ОХОРОННИХ ЗАХОДІВ УПД ГУНП В ОБЛАСТЯХ

На сучасному етапі реформування органів та підрозділів Національної поліції України існує нагальна проблема підвищення професіоналізму її працівників, зокрема, працівників відділів масових і охоронних заходів (надалі – ВМОЗ) Управління превентивної діяльності (надалі – УПД) Головного управління Національної поліції (надалі – ГУНП) в областях.

Слід зазначити, що працівники ВМОЗ УПД ГУНП в областях часто здійснюють свої професійні функції в складних екстремальних ситуаціях, наприклад, під час припинення групових порушень публічного (громадського) порядку, масових заворушень. Саме від їх своєчасних, рішучих та впевнених дій часто залежить життя людини.

В основі своєчасних, рішучих та впевнених дій працівників ВМОЗ УПД ГУНП в областях лежить така емоційно-вольова якість як впевненість особи у собі та у власних діях. Впевненість у собі – це емоційно-вольова якість що визначає позитивну оцінку особи власних умінь, навичок, здібностей, досвіду, які є достатніми для виконання професійних функцій.

Зазначена емоційно-вольова якість включає впевненість у:

- 1) своїх силах (забезпечується завдяки позитивної самооцінки власних умінь, навичок, здібностей та набутого досвіду, необхідних для виконання професійних функцій);
- 2) праві (завдяки чіткого нормативно-правового забезпечення);
- 3) справоті (завдяки позитивної самооцінки власної компетентності та знань нормативно-правових актів).

Протилежною якістю впевненості у собі є невпевненість, яка часто стає для працівників поліції перешкодою на шляху ефективного

та компетентного здійснення ними професійних функцій.

Невпевненість ґрунтується на невірі особи у себе та на її сумнівах стосовно власних сил, можливостей, якостей, здібностей тощо. Вона може бути спрямована на [1]:

- *себе* (коли реальне «Я» особи розходиться з образом його ідеального «Я»);
- *інших* (коли є особистісні проблеми соціальної взаємодії);
- *діяльність* (коли у особи є сумніви стосовно власної спроможності до компетентного здійснення професійних функцій, причинами яких є недосконалість та неповнота знань, умінь, навичок).

Отже, впевненість в собі лежить в основі адекватної поведінки працівника ВМОЗ УПД ГУНП в областях під час здійснення професійних функцій. Й тому, для підтримки оптимального рівня впевненості у собі у працівника ВМОЗ УПД ГУНП в областях, їм необхідно знати методи формування та підтримки зазначеної емоційно-вольової якості.

Слід підкреслити, що серед загальних методів формування впевненості у собі необхідно виділити такі:

1. **Психофізіологічна саморегуляція.** Наприклад, можна запропонувати таку вправу: «*М'язове напруження*». *Інструкція:* Напружити низ живота. Тоді тіло прийме найбільш рухливе (моторне) положення, ноги напружаться, стануть пружними; спадає зайва напруга в області плечей, рук, шиї, верхньої частини спини, що сприяє рухливості корпусу тіла. Прийняття цього положення розслаблює м'язи гортані, що дозволяє зробити більш міцним, сильним і впевненим голос.

2. **Емоційно-вольова саморегуляцію.** Емоційно-вольова саморегуляція полягає у системі розумових дій, спрямованих або на активізацію якихось емоційно-вольових процесів, або на їх гальмування чи стабілізацію. Тому, самонавіяння працівника у формі самонаказу: «Я зможу», «Я повинен», «Я це зроблю», «У мене все вийде» та **життєдіяльнісних принципів:** «Вперед та тільки вперед», «Під лежачий камінь вода не тече», «Життя – це постійний рух уперед» тощо, – сприятиме впевненості у собі та у своїх діях.

3. **Систему переконань.** Мануель Дж. Сміт [2] пропонував наступну систему переконань, яка підвищує ступінь впевненості у своїх діях, думках, почуттях. На його думку, кожна людина має право:

- бути власним вищим суддею. Кожен має право оцінювати особисту поведінку, думки, почуття і відповідати за їх виникнення та

продовження;

- ▶ не вибачатися чи оправдовуватися за свою поведінку;
- ▶ сама вирішувати, чи хоче вона брати на себе відповідальність за вирішення проблем інших людей;
- ▶ змінювати власну думку (без почуття провини);
- ▶ робити помилки та відповідати за них;
- ▶ сказати: «Я цього не знаю»; «Я цього не розумію. Я не вмію читати думки»;
- ▶ бути незалежною від поблажливості інших;
- ▶ приймати нелогічні рішення тощо.

Слід підкреслити, зазначені методи лежать в основі формування впевненої поведінки працівника ВМОЗ УПД ГУНП в областях. Однак, не слід знижувати цінність для впевненої поведінки працівника й таких індивідуально-особистісних категорій, як:

- 1) знання (нормативно-правових актів, що регламентують діяльність УПД ГУНП; алгоритмів дій в тих чи інших складних екстремальних ситуаціях; психології натовпу та ін.);
- 2) уміння (адекватно діяти у тій чи іншій складній та екстремальній ситуації; адекватно оцінювати обстановку; швидко мобілізуватися та ін.);
- 3) професійний досвід;
- 4) психофізична готовність до дій в складних екстремальних ситуаціях тощо.

Таким чином, що для формування у працівників ВМОЗ УПД ГУНП в областях впевненості у собі дуже важливими є систематична теоретична, спеціальна, бойова, службова, психологічна та психофізична підготовка у їхній єдності.

Література:

1. Цільмак О.М. Професійно–психологічна підготовка працівників підрозділів міліції на транспорті: підручник. // О.М. Цільмак. – Одеса: РВВ ОДУВС, 2012. – 143 с. – з іл.
2. Мануель Дж.Смит. Тренінг уверенности в себе. – 2002. – Издательство: Речь .

Плеханов А.В.,
кандидат психологічних наук, доцент,
професор кафедри вогневої та
тактико-спеціальної підготовки
Національна академія Державної прикордонної служби України
ім. Б.Хмельницького

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛОВИХ ЗАХОДІВ ДЕРЖАВНОЮ ПРИКОРДОННОЮ СЛУЖБОЮ УКРАЇНИ ЯК ПРАВООХОРОННИМ ОРГАНОМ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Особлива роль в інтегрованому управлінні кордонами відводиться певним закономерностям, на яких воно ґрунтується і які є його основою, принципами.

У загальному розумінні зміст поняття «принцип» пов'язується з певними загальноновизнаними правилами тієї чи іншої діяльності. Вони можуть бути закріплені в законодавчих актах, що регламентують відповідну діяльність органів державної влади.

Згідно зі ст. 4 Закону України «Про основи національної безпеки України» Державна прикордонна служба України є суб'єктом забезпечення національної безпеки, завдання якої, відповідно Закону України «Про Державну прикордонну службу України», полягає у забезпеченні недоторканності державного кордону та охороні суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні. У процесі виконання цього завдання, для припинення правопорушень, Державна прикордонна служба України має право застосовувати силові заходи. Слід мати на увазі, що використовуючи такі заходи, ДПСУ може сама стати правопорушником, якщо у своїй діяльності не буде дотримуватися обґрунтованих юридичною наукою, перевірених практикою, а також закріплених нормативними актами відповідних принципів застосування силових заходів. У загальній формі принципи застосування силових заходів можна визначити як основні ідеї, що відображають об'єктивну реальність та визначають зміст процесів, що відбуваються в житті і закріплені в різних формах – у правових нормах, наукових роботах, свідомості людей, тощо.

У практичній площині призначення принципів застосування фізичної сили, спеціальних засобів, службових собак, бойової техніки, вогнепальної зброї полягає у тому, що вони здійснюють універсальне і

узагальнене закріплення правових основ застосування сили; забезпечують одноманітне формулювання норм права та їх вплив на суспільні відносини у формі правового регулювання застосування сили. Аналізуючи нормативно-правові акти, які регулюють діяльність Державної прикордонної служби України, ми виділяємо такі загальні принципи застосування силових заходів:

Принцип верховенства права означає, що при припиненні правопорушень людина, її права та свободи визнаються найвищими соціальними цінностями та визначають зміст і спрямованість правоохоронної діяльності Державної прикордонної служби України.

Принцип законності застосування сили полягає в тому, що діяльність посадових осіб ДПСУ із застосування силових заходів повинна проводитися у повній відповідності з вимогами чинного законодавства і не виходити за його межі, зміст і мету.

Принцип поваги і дотримання прав свобод людини та громадянина був проголошений ще 1863 р. в «Інструкції польовим військам США», яку розробив Френсіс Лібер. «Кожен має право на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню...», – зазначено у ст. 28 Конституції України.

Принцип гласності полягає у відкритому доступі широкого кола громадськості до інформації стосовно підстав, фактів та наслідків застосування фізичної сили, спеціальних засобів, вогнепальної зброї персоналом Державної прикордонної служби України. По-перше, діяльність Державної прикордонної служби України із застосування силових заходів має бути гласною, відкритою для демократичного цивільного контролю. По-друге, про факт і наслідки застосування сили згідно з нормами міжнародного права негайно мають бути повідомлені близькі родичі постраждалих, але ця норма не визначена національним законодавством.

Принцип гуманізму проголошує, що застосування сили та зброї забезпечує, насамперед, безпеку людини і суспільства, а припинення правопорушень не має на меті заподіяння фізичних страждань чи приниження людської гідності осіб, які вчинили правопорушення. Серед усіх можливих і придатних засобів застосування сили, по можливості, обираються ті, що завдають найменшої шкоди особам, тваринам та предметам, проти яких вона спрямовується, а також їх оточенню.

Принцип справедливості встановлює, що силові заходи, які застосовуються до особи, котра чинить правопорушення, повинні відповідати характеру й суспільній небезпеці вчинюваного діяння, обставинам його вчинення та характеристикам особи порушника. Дотримання принципу справедливості означає, що, по-перше, не можна застосовувати силові заходи припинення до осіб, які чинять «малозначні» правопорушення; по-друге, силові заходи застосовуються лише до осіб, які чинять правопорушення; по-третє, застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї повинно бути пропорційними скоєному правопорушенню.

Принцип пріоритету договірних (мирних) засобів у розв'язанні конфліктів, метою якого є збереження найбільшої цінності суспільства - життя і здоров'я людини. По можливості, при розв'язанні різних конфліктів припинення правопорушень повинно проводитися мирно, без застосування сили, навіть коли на це є законні підстави.

Принцип пріоритетності захисту життя і прав осіб, які наражаються на небезпеку внаслідок злочинної діяльності інших осіб. Під час припинення злочинів, жертвами яких можуть бути люди, першочерговим є захист саме їх життя і здоров'я. У момент застосування сили до злочинця необхідно мати на меті пріоритетність захисту життя і прав осіб, які наражаються на небезпеку внаслідок злочинної діяльності інших осіб.

Отже, дотримання принципів застосування силових заходів як складової загальних принципів інтегрованого управління кордонами Державною прикордонною службою України повинно бути спрямоване на подальший розвиток прикордонної політики України, підвищення ефективності діяльності компетентних державних органів щодо захисту національних інтересів на державному кордоні.

Література:

1. Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 27. – Ст. 208.
2. Литвин М.М. Інтегроване управління кордонами. -2012- видавництво НАДПСУ- С. 5-19,321-332.
3. Загальна теорія держави і права / за ред. В.В. Копейчикова. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – С. 109.
4. Фролов О.С. Проблеми правового регулювання і практики застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу працівниками органів внутрішніх справ: дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / О.С. Фролов. – Х., 2000. – 233 с.

5. Цибуленко Є. Обмеження застосування звичайної зброї / Є. Цибуленко // Юридический вестник. – 2000. – № 1. – С. 105.

6. Іщенко А.В. Непорушення прав людини як принцип діяльності міліції / А.В. Іщенко, М.М. Гуренко // Науковий вісник національної академії внутрішніх справ України. – 2002. – № 3. – С. 135–140.

7. Біленчук П.Д. Зброезнавство: правові основи обігу вогнестрільної зброї. Порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства: Україна. Європа. Світ: монографія / П.Д. Біленчук, А.В. Кофанов, О.Ф. Сулева; за ред. проф. П.Д. Біленчука. – К.: Міжнародна агенція «BeeZone», 2004.

Проскурня Є.Є.,
старший викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки ОДУВС
майор поліції

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ

Вже впродовж декількох років на території України діє новий правоохоронний орган – Національна поліція – завданнями якої є надання поліцейських послуг у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання послуг і допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій її потребують.[1] Діяльність працівників Національної поліції завжди здійснюється у типових та екстремальних умовах, пов'язаних із затриманням злочинців, застосуванням зброї, забезпеченням публічної безпеки і порядку під час, стихійних лих та надзвичайних ситуацій, що висуває високі вимоги до професійної підготовки працівників поліції, їх службової та психологічної готовності.[2]

Міністерство внутрішніх справ України наказом від 26 січня 2016 року № 50 затвердило Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, яким саме визначило порядок планування, проведення та обліку занять,

здійснення контролю знань, умінь та навичок осіб молодшого, середнього та вищого складу Національної поліції України.

Проблеми підвищення рівня службової підготовки вивчала значна кількість як вітчизняних так і зарубіжних науковців, зокрема це - О.Б. Андрєєва, Н.П. Букін, Д.І. Йосифович, В.Я. Кікоть, О.В. Кравченко, М.О. Котелюх, В.В. Сокурєнко, А.М. Столяренко, В.В. Чумак та інші. Проте результати досліджень ще не знайшли повною мірою своєї реалізації через постійний процес реформування, який відбувається у системі МВС.

Так як реформування і перехід з органів внутрішніх справ до органів Національної поліції ще не закінчилось і триває до сьогодні, в такому випадку професійне навчання поліцейських ще має низку недоліків.

Так, це стосується і психологічної підготовки майбутніх поліцейських, яка в умовах невеликого терміну навчання потребує саме комплексного підходу до формування стійких вмінь та навичок діяти як в типових так і в екстремальних ситуаціях.

Доречною є і позиція що стосується формування стану готовності у підготовці поліцейського; воно повинно здійснюватися у вигляді цілеспрямованої психологічної підготовки, що включає в себе засвоєння комплексу спеціальних професійних знань, умінь, навичок і вироблення необхідних особистісних якостей, а також включати в себе деякі профільні дисципліни, вогневу, тактико-спеціальну та психологічну підготовку. [3]

Одним із шляхів удосконалення службової підготовки поліцейських слід зазначити саме міжнародне співробітництво з навчальними закладами та правоохоронними органами іноземних держав. На думку В. М. Співака, це сприятиме зростанню фахового потенціалу науково-педагогічних працівників, розвитку навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення навчально-виховного процесу [4].

За кордонами України сьогодні накопичений великий, різноманітний і різноаспектний досвід підготовки кадрів для поліцейських служб. Організація діяльності щодо забезпечення правопорядку, громадської безпеки, боротьби зі злочинністю у всіх її проявах в кожній країні має свою специфіку і особливості. Відповідно до структури, завдань, правового регулювання органів внутрішніх справ в різних країнах будуються і національні системи підготовки кадрів.

Зрозуміло, що всебічне і комплексне висвітлення проблематики організації та здійснення підготовки поліцейських в різних країнах потребує спеціального комплексного дослідження, використання великих масивів інформації загально правового, відомчого нормативного, організаційного, фактичного (оперативно-службового, статистичного, методичного тощо) характеру.

Слід зазначити, що поліцейські системи розвинутих країн світу, насамперед, таких як Франція, Великобританія, Сполучені Штати Америки, Італія, Канада, Австрія, Японія, Федеративна Республіка Німеччина мають довготривалу історію, великий досвід боротьби зі злочинністю й охорони громадського порядку, тісні взаємозв'язки між собою. Усе це накладає відбиток на організацію підготовки кадрів для них, змушує враховувати усі здобутки минулого і сучасного дня, широко розвивати міжнародну кооперацію не лише в питаннях безпосередньо правоохоронної діяльності, а й навчання, стажування, обміну досвідом персоналу поліцейських служб та органів.

Принципи побудови систем підготовки кадрів у розвинених демократичних зарубіжних країнах у своїй сутності відповідають їх типологічним особливостям, спільним для всіх цих держав, проаналізованого авторами на основі особистого ознайомлення авторів з досвідом поліції низки зарубіжних країн.

Зрозуміло, що позитивна практика підготовки поліцейських не може впроваджуватись необдумано і хаотично. Тут має бути застосований комплексний підхід, який би враховував міжнародні стандарти, позитивний досвід іноземних держав та вітчизняні надбання у цій галузі. За такого підходу важливого значення набувають саме принципи, на яких базуватиметься система підготовки поліцейських.

І також слід додати, що процес удосконалення професійного навчання та службової підготовки поліцейських не є миттєвим і потребує подальшого наукового й експертного дослідження та обговорення, нормативного доопрацювання.

Література:

1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> .

2. Бондаренко Я. Г. Психолого-педагогічні особливості формування готовності майбутніх працівників патрульної поліції МВС

України до професійної діяльності / Я. Г. Бондаренко // Шляхи покращення системи професійної підготовки правоохоронців до дій в екстремальних умовах : зб. Матеріалів міжнародної наук.-практ. конф. (м. Харків, 18 груд. 2015 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2015. – С. 25–28.

3. Кікоть В. Я. Юридична педагогіка : підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Я. Кікоть, А. М. Столяренко. – Харків : Юнити-Дана, 2004. – 895 с.

4. Співак В. М. Глобалізація і міжнародне співробітництво / В. М. Співак // Вісник Академії управління МВС. – 2010. – № 1. – С. 6–15.

Саакян М. Б.,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри ОРД ОДУВС

ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ

Підготовці військовослужбовців ССО у провідних країнах світу традиційно приділяється велика увага. Специфіка виконання ними завдань вимагає серйозного підходу до питань вибору кандидатів, організації початкової (первинної) підготовки, бойового злагодження підрозділів, а також планового вдосконалення професійних навиків військовослужбовців протягом всього терміну служби.

Підготовка розвідників до виконання бойового завдання будується з урахуванням завдань, що виконуються бойовими підрозділами як в мирний, так і у військовий час.

Програми підготовки особового складу передбачають відпрацювання (у декілька етапів) широкого спектру практичних навиків і учбових дисциплін. Програма підготовки передбачає оволодіння розвідниками різноманітними спеціальними навиками і знаннями. В рамках підготовки вони навчаються основам вживання і орієнтування на місцевості, патрулювання, проведення пошуково-рятувальних заходів, подолання річок, відпрацювання ведення ближнього бою. На етапі бойового злагодження військовослужбовці спеціальних підрозділів відпрацьовують також тактику ближнього бою

і протидії тероризму. На щоденних тренуваннях відпрацьовуються такі завдання, як захоплення будівлі, літака або автобуса, звільнення заручників, знищення диверсантів, зачистка і захоплення морського судна після висадки на нього з повітря або підйому з води.

Військовослужбовці отримують навички поводження із спеціальним спорядженням, зброєю і технічними засобами, вивчають способи проникнення до об'єктів диверсій, встановлення радіозв'язку і мінно-вибухову справу. Проводиться розвідувальна підготовка, що включає добування відомостей про вірогідного противника і райони передбачуваних дій. Обов'язкова повітрянодесантна і водолазна підготовка. Бійців цілеспрямовано готують до дій в конкретних кліматичних умовах, вони вивчають мову вірогідного противника, освоюють прийоми і способи виживання в кліматичних умовах майбутнього району дій, втечі з полону, правила поведінки в полоні, методи допиту полонених, організації саботажу і інших провокаційних дій серед населення, вербування агентури. Військовослужбовці детально знайомляться з організацією, озброєнням і технікою вірогідного противника, а також з етнічними особливостями місцевого населення.

Також проводиться інтенсивна фізична підготовка особового складу, заняття по плануванню і веденню розвідки, способам передачі здобутих інформації, а також по мінуванню об'єктів. В ході занять особовий склад відпрацьовує завдання по протидії вірогідному противникові, знищення і захоплення різних об'єктів, організації засідок, імітації крупної бойової операції з метою введення противника в оману. Для дій розвідувально-диверсійних загонів в північних широтах значна увага приділяється діям в умовах низьких температур. Військовослужбовці долають маршрут на лижах і снігоходах, відпрацьовують способи орієнтування в горах і на засніженій місцевості. В результаті групи і загони розвідувальних підрозділів є одними з самих боєготових підрозділів ССО провідних країн світу, здатних виконувати бойові завдання в будь-якій обстановці і у всіх регіонах миру.

Проведений аналіз показав, що в основному в провідних країнах світу висуваються наступні вимоги до військовослужбовців спеціальних підрозділів:

- здійснювати стрибки з парашутом, десантуватися по канату із завислого вертольоту, управляти дельтапланом, парапланом, катамараном, моторним човном, БпЛА;

- досконало знати військову топографію, уміти орієнтуватися на будь-якій місцевості за компасом і по карті, по місцевих предметах, швидко і правильно засікати потрібні об'єкти, указувати координати розвіданого об'єкту по радіо;

- визначати на вигляд будь-яку зброю вірогідного противника, знати його тактико-технічні дані, уміти своєчасно визначити підготовку противника до застосування ЗМУ;

- визначати приналежність особового складу противника за формою одягу і знакам відмінності, а техніку – по пізнавальним знакам і зовнішньому вигляду, по звукам визначити місцезнаходження, чисельність і характер дій противника;

- знати тактику дій підрозділів вірогідного противника, уміти користуватися його зброєю і технікою;

- відмінно володіти технікою маскувannya і способами безшумного пересування на будь-якій місцевості;

- володіти всіма способами ведення розвідки: спостереженням, підслуховуванням, засідками, нальотами, розвідкою боєм, уміло діяти в дозорі і в охороні;

- приховано і безшумно долати інженерні загорода польового і міського типу, убрід або на підручних засобах долати водні перешкоди, добре плавати;

- здійснювати тривалі марш-кидки пішим порядком і на лижах, влучно стріляти, далеко і точно метати гранату і ніж, майстерно діяти прикладом і ножем, досконало володіти прийомами рукопашного бою;

- знати військову термінологію на мові противника, мати навички перекладу документів, допиту військовополонених;

- уміло застосовувати вибухові речовини, штатні міни і заряди, що знаходяться на озброєнні як своїх військ, так і противника, уміти виготовляти вибухові речовини з підручних матеріалів;

- знати і уміло застосовувати прилади оптичної, радіолокації, інженерної і хімічної розвідки;

- володіти «військовою альпіністкою»;

- володіти уміннями і навичками забезпечення життєдіяльності і виживання в екстремальних умовах;

- уміти працювати на переносній радіостанції в телефонному і в телеграфному режимі;

- уміти водити колісну і гусеничну техніку як свою, так і противника;

- уміти наводити авіацію на стаціонарні і рухомі об'єкти

противника, встановлювати радіомаяки;

- знати систему охорони і оборони об'єктів противника, контррозвідальні заходи, вживані противником, способи обману противника для збереження боєздатності.

Свиріпа І.В.,

слухач магістратури ОДУВС

Науковий керівник: **Удренас Г.І.,**

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри тактико-спеціальної

та вогневої підготовки ОДУВС

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЇ БЕЗ ПОПЕРЕДЖЕННЯ

Відповідно до ст. 1 Конституції України, Україна є суверенною, незалежною, демократичною, соціальною та правовою державою. У сьогоднішньому становищі: становищі політичного, правового, соціального, культурного та духовного реформування, в якому перебуває наша держава на даний момент важливим є дотримання та реалізація конституційних прав і свобод людини.

При вирішенні проблем, з якими сьогодні зустрічається наша держава, неабияку роль відіграють працівники правоохоронних органів, які покликані для забезпечення безпеки громадян і громадського порядку, виявлення, запобігання та припинення будь-яких протиправних дій. Для виконання завдань, покладених на працівників правоохоронних органів, важливий вплив має використання останніми заходів примусу: фізичного впливу (сили), застосування спеціальних засобів, застосування вогнепальної зброї.

Фактичним початком реформування правоохоронної системи України стало прийняття Закону України «Про Національну поліцію». Внаслідок прийняття нового Закону у сфері поліцейської діяльності було утворено новий центральний орган виконавчої влади (ЦОВВ) – Національна поліція України.

В сьогоднішніх умовах існування, у зведеннях новин все частіше можна почути про застосування вогнепальної зброї працівниками поліції при виконанні ними службових обов'язків. Так,

застосування вогнепальної зброї працівниками поліції під час виконання службових обов'язків, особливо без попередження, з урахуванням важкої криміногенної ситуації в країні, є надзвичайно актуальною темою.

Дослідженням проблемних питань застосування і використання вогнепальної зброї займалися такі вчені, як: В.П. Віденко, Ю.В. Баулін, Н.Т. Куц, П.П. Андрушко, В.В. Біліченко та ін.

Оскільки на сьогоднішній день актуальним являється питання застосування новими поліцейськими вогнепальної зброї, конкретніше застосування вогнепальної зброї без попередження, то звернемось до нормативно – правових актів, які містять керівні принципи застосування поліцією вогнепальної зброї: Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку» [1], Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи №690 (1979) «Декларація про поліцію» [2], Закон України «Про Національну поліцію» [3].

Застосування вогнепальної зброї без попередження відповідно до ч. 6 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» допускається:

- 1) при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї;
- 2) у разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей;
- 3) якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу;
- 4) якщо особа чинить збройний опір;
- 5) для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю [3].

Важливим питанням, виходячи з ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію» є значення термінів «попередження» та «без попередження», що вживається у ч.5 та ч.6 вищезазначеної статті. Чіткого визначення даного терміну не міститься, а ні в самому Законі, а ні в жодному з коментарів до нього. Тому, виходячи з вищезазначеного можна зробити висновок, що термін «попередження» та «без попередження», кожен з працівників поліції може тлумачити по-своєму, і нічого не зобов'язує його робити «це» так як інші. До чого ж може призвести так звана «невеличка прогалина» у важливому законі – Законі України

«Про Національну поліцію», а тим паче у статті, яка повинна була б в деталях відобразити правила та порядок застосування вогнепальної зброї працівниками поліції. Наявність нібито невеликих прогалини в Законі може призвести до безлічі незрозумілих випадків при застосуванні вогнепальної зброї на практиці.

П. 1 ч. 6: при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї. З вищевикладеного, вбачається, що працівник поліції має право застосувати вогнепальну зброю, якщо у нього хоча б виникла будь-яка підозра щодо тої чи іншої особи, та намір вчинити дії, спрямовані на її затримання. При цьому поліцейський самостійно встановлює відстань, яку він вважає допустимою для скорочення між останнім та особою, яку він намагається затримати. Так, аналізуючи п. 1 ч. 6, можна зробити висновок, що дане положення має свої позитивні та негативні сторони.

На перший погляд здається ніби поліцейський має право вільно, на власний розсуд, без попередження, при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї застосувати вогнепальну зброю. Проте в практичній діяльності це абсолютно не так легко як зазначено в Законі. Так, оглянувши норми чинного ЗУ «Про Національну поліцію» можна зробити висновок, що це ідеальний закон для поліцейського та закон, який може ставити під ризик життя та здоров'я громадян, громадський порядок та безпеку. Але якщо детальніше вивчити положення п. 1 ч.6 ст. 46 Закону, то можна зробити висновок, що дане положення не є «ідеальним» для поліцейських, а навпаки, ставить їх перед важливим вибором, та дає надзвичайно багато підстав сотні раз обдумати рішення застосовувати, в кожному конкретному випадку, вогнепальну зброю чи ні, і які цьому передуватимуть наслідки, адже за будь – яке прийняте рішення працівник поліції несе відповідальність, відповідно, неминучою буде відповідальність за застосування вогнепальної зброї.

Отже, хоч в Законі і наявна стаття, та нібито чітко розписані частини та пункти, і як здається детально роз'яснено випадки, в яких поліцейський має право застосовувати вогнепальну зброю як з попередженням, так і без такого, проте наявні прогалини щодо чіткого роз'яснення понять та термінів, які зустрічаються в Законі, конкретніше в статті 46 «Застосування вогнепальної зброї», що в свою

чергу після реалізації писаного Закону на практиці може з кожним з працівників поліції «зіграти злий жарт», як щодо його подальшої кар'єри, як поліцейського, так і щодо його вжиття в цілому. Не виключенням є і те, що прогалина, яка наявна в п.1 ч.6 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію» дає підстави задуматись не лише поліцейським, які виконують свої службові обов'язки на підставі недосконалого Закону, з недостатньою практичною його реалізацією, а й пересічним громадянам, які можуть стати жертвами «випадковості» реалізації правоохоронцями норм законодавства, яке містить суттєві прогалини.

П.2 ч.6: у разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей. Застосування вогнепальної зброї працівником поліції без попередження дозволяється у разі збройного та раптового нападу, а також нападу із застосуванням бойової техніки та транспортних засобів. Важливим є недопущення до вчинення особами перелічених вище дій. Чи доцільною є втрата часу в режимі «очікування» поліцейськими, та які наслідки можуть настати у разі нападу. Де законодавець проводить межу виходячи в положення в Законі «у разі нападу». Напад це безпосередній контакт та рішучі дії, чи це можливо і активні дії, наслідками яких може стати напад, і не важливо буде це збройний напад чи напад із застосуванням техніки. Як діяти працівникам поліції в ситуації, яка передбачена п.2 ч. 6 даного Закону, і як застосувати на практиці дане положення. Правильне визначення термінів «раптовість», «напад», «збройний напад», «напад із застосуванням бойової техніки» та їх розмежування у відповідності як один до одного, так і до інших схожих понять і термінів дасть можливість працівникам поліції правильно діяти при виникненні ситуацій, дії при яких зазначені в Законі. Окрім цього необхідно пам'ятати, що поліцейський, відповідно до чинного законодавства, уповноважений застосовувати вогнепальну зброю лише з метою заподіяння особі такої шкоди, яка є необхідною і достатньою в конкретній обстановці, що слугує для негайного відвернення чи припинення збройного нападу, раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей.

П.3 ч.6: якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу. Питання тактики проведення затримання особи, яка втікає із застосуванням транспортного засобу залишається

невирішеним: як правильно застосовувати вогнепальну зброю в таких випадках, та який конкретно нормативно – правовий акт може дати роз'яснення та відповіді на запитання, які виникають при практичній реалізації писаних положень Закону. Окрім цього, важливим є те, що п.3 ч.6 ст. 46 ЗУ «Про національну поліцію» єдиний пункт в якому чітко зазначено ступінь тяжкості злочину відповідальність за який повинна нести особа, яка намагається втекти із застосуванням транспортного засобу. Не зважаючи на те, що в даному положенні зазначена ступінь тяжкості вчиненого злочину, проте тактика проведення такого затримання все ж залишається не роз'ясненою навіть у писаному Законі, не говорячи вже про практичне застосування.

П.4 ч. 6: якщо особа чинить збройний опір. Збройний опір - перешкодження представникові влади із застосуванням вогнепальної чи холодної зброї або інших предметів, що можуть бути використані як зброя (палиці, каміння, залізні прутки, кастети, газові балончики і пістолети), виконати його повноваження [4]. На жаль в чинному законодавстві, що регулює діяльність поліцейських немає роз'яснення терміну «збройний опір», проте дане роз'яснення міститься в Наказі Адміністрації Державної прикордонної служби України «Про затвердження Інструкції про застосування зброї, бойової техніки, озброєння кораблів (катерів), літаків і вертольотів Державної прикордонної служби України, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу під час охорони державного кордону та виключної(морської) економічної зони України» від 21.10.2003 N 200, який на жаль втратив свою чинність: збройний опір - це активна протидія будь-якої особи здійсненню прикордонником своїх службових повноважень, поєднана із застосуванням вогнепальної, холодної зброї, а також інших речей та предметів, що можуть бути застосовані як зброя, а також такий опір, що здійснюється із застосуванням явно не придатної зброї або її імітатора, якщо в обстановці, що склалася, прикордонник не міг і не повинен був сприймати її як непридатну або імітаційну зброю [5]. Аналізуючи п.4 ч.6 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію» можна зробити висновок, що при наявності прогалин в законодавстві на підставі, якого поліцейські виконують свої службові обов'язки останнім необхідно звертатись до інших чинних нормативно – правових актів, для того, щоб роз'яснити кожному для себе персонально усі положення та поняття зазначенні в Законі, який вони виконують.

П.5 ч.6: для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю. Під правом володіння визнається юридично забезпечена можливість фактичного панування власника над майном, не пов'язана з використанням його властивостей [6]. Відповідно до вищезазначеного, можна зробити висновок, що поліцейський має право застосувати вогнепальну зброю без попередження, у випадку, якщо виникла реальна спроба будь-якими особами заволодіти вогнепальною зброєю, тобто отримати зброю та фактично панувати над нею, при цьому не важливою є безпосередня мета цих осіб щодо подальшого її використання, будь це застосування вогнепальної зброї, чи будь-яке її зберігання, за винятком зберігання на підставі відповідних документів.

Отже, в процесі реформування правоохоронних органів України, в систему правоохоронних органів було внесено багато змін, було прийнято велику кількість нормативно – правових актів. Всі зміни, які були досягненні в ході проведення реформи були спрямовані на удосконалення «старої» системи. І, як наслідок, що стосується новоствореного органу центральної влади – Національної поліції України, то було створено ЦОВВ та Закон на підставі якого повинні працювати нові поліцейські. Щодо новоприйнятого Закону та його досконалості можна сказати, що як і в більшості законодавчих актах нашої держави, в останньому міститься велика кількість прогалин. Окрім цього, інші нормативно – правові акти, якими керуються поліцейські не заповнюють прогалин, що містяться в основному законі. Звідси набувають актуальності питання, які можна вирішити лише на законодавчому рівні, це зокрема порядок та правила застосування вогнепальної зброї, як з попередженням, так і без такого. При цьому, в першу чергу законодавчі органи нашої держави повинні спрямувати свою діяльність, а роз'яснення усіх спірних термінів, які містяться в Законі України «Про Національну поліцію», адже створення нового органу, відповідно повинно передбачати його належне функціонування у відповідності до чітко – визначених положень Закону, який регулює його діяльність. Різні підрозділи, різні особи – працівники, різні керівники не можуть трактувати одні і ті ж положення Закону по – різному, саме тому слід встановити єдині для усіх визначення термінів та понять, які, безумовно, будуть чітко на легко застосовуватись у практичній діяльності, адже яка сила писаного Закону, який важко реалізувати в практичній діяльності.

Література:

1. Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1979 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_282.
2. Декларація про поліцію: Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи №690 (1979) // Статус поліції: міжнародні стандарти та зарубіжне законодавство року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_803.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
4. Юридична енциклопедія: В 6 т. /Редкол.: Ю70 Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — К.: «Укр. енцикл.», 1998 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://leksika.com.ua/18410519/legal/zbroyniy_opir
5. Про затвердження Інструкції про застосування зброї, бойової техніки, озброєння кораблів (катерів), літаків і вертольотів Державної прикордонної служби України, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу під час охорони державного кордону та виключної(морської) економічної зони України: Наказ, Інструкція від 21.10.2003 № 200 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0963-03>
6. Про практику застосування судами законодавства під час розгляду цивільних справ про захист права власності та інших речових прав: Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ від 28.01.2013 р. N 24-150/0/4-13.

Синенький В.М.,

кандидат історичних наук,
доцент кафедри тактико-спеціальної
підготовки факультету №3 ПФП НП Львівський ДУВС
полковник поліції

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІДСТАВАМ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ

В сучасних реаліях більшість поліцейських опиняється в

ситуаціях де виникає необхідність застосування поліцейських заходів примусу, зокрема вогнепальної зброї. Більшість з них психологічно, теоретично та практично не готові застосовувати зброю на ураження, тому що це в них вперше, або не впевнені в правомірності такого застосування, не вміють швидко зорієнтуватись в екстремальних умовах. Враховуючи педагогічний досвід роботи із здобувачами вищої освіти слід зауважити, що при вивченні ст.43, ст.46 Закону України «Про Національну поліцію» [2] що стосується застосування вогнепальної зброї, більшість з них не розуміє їх суті, не може їх прокоментувати та навести приклади. Для цього необхідно не тільки опрацювати коментар до розділу V Закону України «Про Національну поліцію», але й розібрати конкретні ситуації, алгоритми дій по застосуванні зброї, навести приклади та практично відпрацювати. Також потрібно розробити відповідний задачник з поясненнями правомірності застосування чи використання вогнепальної зброї. До прикладу можна надати таке ситуативне завдання: *Під час конвоювання гр-на Б., взятого під варту за вчинення тяжкого злочину, гр-н Б. штовхнув поліцейського, від чого той упав і пошкодив ногу. Гр-н Б. підбіг до велосипеда, що стояв біля магазину, сів на нього та почав тікати. (Біля магазину скупчення людей немає).*

Тактичні дії наряду поліції

<i>№ п/п</i>	<i>Прийняття управлінського рішення керівником (відповідальним) по підрозділу</i>	<i>Дії поліцейського</i>	<i>Нормативно- правова база дій нарядів</i>
1.		Працівник поліції має право застосувати вогнепальну зброю без попередження.	п.3 ч.6 ст. 46 закону України “Про Національну поліцію” – 2015р. [2]; ст.219 наказу МВС України № 404 – 94р. [3];
2.		Прийняти заходи щодо затримання гр-на.	Ст.208 КПК України – 2012р. [1];
3.		Працівник поліції, який застосував або використав зброю зобов’язаний:	ч.10 ст. 46 закону

		- негайно письмово доповісти про це оперативному черговому підрозділу, своєму начальнику для оповіщення прокурора; - у випадках поранення надати потерпілому невідкладну медичну допомогу, вживши при цьому застережні заходи від раптового нападу; - при смертельному наслідку, забезпечити охорону тіла вбитого та обстановки місця події до прибуття працівників СОГ чи прокуратури. З прибуттям в підрозділ доповісти рапортом своєму начальнику про застосування або використання зброї, вказавши, коли, де, за яких обставин використовувалась зброя, до яких це призвело наслідків, кількість використаних патронів, яка надана потерпілому медична допомога.	України “Про Національну поліцію” – 2015р.; ст.221 наказу МВС України № 404 – 94р.
4.	Оперативний черговий здійснює : - керівництво особовим складом, задіяним на службі; - збір, обробку і доповідь керівництву підрозділу НП інформації про обстановку на об’єктах і маршрутах, готує і передає її в установленому порядку черговим службам вищого рівня.		Наказ МВС України від 23.05.2017 № 440 [5];
5.	Оперативний черговий – уточнює інформацію, реєструє повідомлення в журналі ЄО, закритими каналами		Додаток 2 до п.1 розділ 2 наказу МВС України від 06.11.2015 №

зв'язку доповідає про подію керівництву підрозділу у вказані строки (Протягом 1 години з моменту надходження повідомлення), а також зацікавлені структурні підрозділи МВС України, при необхідності викликає швидко медичну допомогу, направляє на місце події слідчо-оперативну групу.	1377 [4];
---	------------

Алгоритми дій необхідно відпрацьовувати розігруючи рольові завдання на спеціальних тактичних полігонах чи майданчиках. Ігнорування такого підходу до засвоєння такого роду тем і призводить до небажаних результатів.

Чи не є свідченням прогалин у практичній підготовці працівників поліції сумні випадки перестрілок чи вогневих контактів із злочинцями, що закінчувались не на користь полісменів? Саме поверхневе, теоретичне, віртуальне відношення до вивчення питань пов'язаних із тактико-спеціальною підготовкою, матеріальна убогість забезпечення освітнього процесу призводить до того, що працівник поліції не може вчасно та якісно зорієнтуватись у ситуації, що склалась, мобілізуватись та якісно відреагувати.

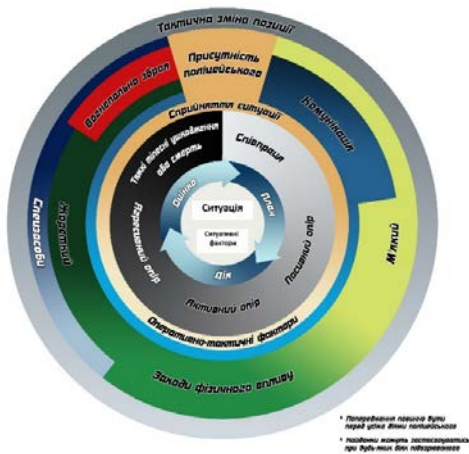
Держава та суспільство повинні бути зацікавлені в професійних і патріотично-налаштованих поліцейських кадрах, а спеціалізовані навчальні заклади мати відповідне матеріальне та технічне забезпечення. Очевидним є й те, що форми освітнього процесу у навчальних закладах системи МВС носять аудиторний характер. Відносно мізерна частина занять відбуваються за межами навчальних аудиторій. У них відсутні спеціалізовані спортивно-воєнізовані навчальні полігони по при значну кількість відведених годин для вивчення тактичної (тактико-спеціальної) підготовки, не передбачено навчання екстремального водіння.

Спеціалізовані навчальні заклади системи МВС України мають відповідати сучасним європейським вимогам, у їх структурі повинен бути не тільки якісний професорсько-викладацький склад, який

забезпечує їм серйозний науковий потенціал, але й якісні тактичні полігони для відпрацювання екстремальних ситуацій, тактичних прийомів та дій у динамічних ситуаціях службового характеру. Умови спортивних залів, аудиторій, інших технічних приміщень не дають змоги максимально реалістично змодельовати потенційну небезпечну ситуацію.

Такий процес підготовки повинен проводитись на спеціалізованих тактичних полігонах за спеціальними програмами, що дасть можливість створити найбільш реальні умови, що можуть скластися при затриманні злочинця або розіграти конфліктну ситуацію максимально наближеною до реальної події із застосуванням поліцейських заходів примусу. Навчання проводити в екіпіруванні, яке повинне бути таким, як під час виконання військово-бойових завдань, з навчальною зброєю (маркерами), імітаційними спеціальними засобами, з обов'язковим використанням моделі застосування сили (далі-МЗС), розбиранням ситуації та з підведенням підсумків.

Модель застосування сили

Також при проведенні практичних занять такі навчальні полігони дадуть можливість включати елементи надання долікарської допомоги - це може бути ножове або вогнепальне поранення, переломи, травматична ампутація, складні кровотечі, евакуація пораненого, контроль та прикриття і т.д.

Спочатку навчати виконувати завдання без помилок у повільному темпі, з дотриманням правових підстав застосування

поліцейських заходів примусу, діяти виключно в рамках чинного законодавства, оперувати статтями відповідного нормативно-правового акту, а надалі обмежувати в часі виконання поставленої задачі, навчати швидко приймати правильні рішення і так само швидко діяти. Це дасть можливість поєднувати теорію і практику, з урахуванням фізичного навантаження та відпрацювання прийомів самозахисту, МЗС не залишаючи неопрацьованими виявлені помилки в діях осіб, які навчаються. Вимагати пояснити здобувача вищої освіти чому він діяв саме так і чому опирався саме на цей нормативний документ?

Отже, підсумовуючи вище наведене можна зробити наступні висновки, для досягнення належного рівня тактичної підготовки поліцейських в сучасних реаліях реформування системи МВС України, яка вже пройшла певний етап – необхідне реформування і відомчої освіти МВС України, що полягає у взятті за основу підготовку поліцейських кадрів у ВНЗ із специфічними умовами навчання системи МВС України, наданні автономних прав, збільшити фінансування та можливість розпоряджатися своїми коштами. Також необхідно створити відповідну потужну матеріальну – технічну базу, спеціалізовані тактичні полігони з відповідним обладнанням та тирами, зберегти висококваліфікованих працівників та фаховий науково-педагогічний склад спеціалізованих навчальних закладів системи МВС України.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. // Офіційний вісник України. – 2015. – № 63. – Ст. 2075.

3. Про затвердження Статуту патрульно-постової служби міліції України: Наказ МВС України від 28 липня 1994 р. № 404 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0213-94>.

4. Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події: Наказ МВС України від 6 листопада 2015 р. № 1377 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>

5. Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції Наказ МВС України від 23.05.2017 № 440 України. [Електронний ресурс].– <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17/print1472798391891162>.

Скворцов А.В.,
викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки ОДУВС
старший лейтенант поліції
Карапет'янц С.І.,
викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки ОДУВС

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЖІНОК

На сьогоднішній день гендерна політика України виходить з того, що жінки впевнено займають основну ланку в системі Національної поліції. Загалом, жінки почали працювати в поліції трохи більше ніж сто років тому. За цей час вони проявили себе як кваліфіковані співробітниця, які не гірше за чоловіків захищають правопорядок.

Законодавство України чітко визначає правовий статус поліцейського. Так, відповідно до статті 17 закону України «Про Національну поліцію»: «Поліцейським є громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції» [1]. Як видно законодавець не розділяє працівників поліції за гендерним фактором.

Жінки несуть службу майже в усіх підрозділах Національної поліції та поряд із чоловіками виїжджають на місце події, на них впливають екстремальні ситуації в силу специфіки професійних завдань, які стоять перед ними під час виконання службово-професійних задач. Це обумовлює високий рівень професійної підготовки, у тому числі фізичної.

Останніми часом все частіше спостерігається загальний низький рівень фізичної підготовки працівників поліції. А також рівень володіння бойовими прийомами боротьби працівників-жінок зовсім не відповідає вимогам, які висуваються до них у процесі практичної

професійної діяльності.

Розглядаючи труднощі, що виникають в процесі оволодіння професійними навичками та навиками жінками, слід наголосити на:

1. Жінки змушені оволодіти зовсім новими координаційними якостями;

2. Виникають проблеми психологічного та психофізіологічного плану (збудженість нервової системи, здатність до навчання, і т.п.)

Негативні стереотипи, подібні до тих, що стосуються поганой фізичної підготовки жінок, призводять до упередженого ставлення до жінок-поліцейських, а це, в свою чергу, впливає на низьку кількість жінок серед співробітників правоохоронних органів і призводить до дискримінації тих жінок, які вже працюють в поліції.

Необхідно наголосити, що в жодному нормативно-правовому акті, який регламентує рівень фізичної підготовки у ВНЗ зі специфічними умовами навчання, не відображена методика навчання бойовим прийомом боротьби жінок-поліцейських. Тому уся система фізичної підготовки жінок в освітніх закладах МВС України повинна базуватись на чіткій науковій основі із урахуванням специфіки їх майбутньої професійної діяльності та анатоμο-фізіологічних особливостях жіночого організму та повинна бути направлена на підвищення загально фізичної підготовленості, зміцнення здоров'я.

Для найбільш якісної підготовки та недопущення фактів травматизму під час виконання жінками-поліцейськими професійних задач необхідно планувати фізичну підготовку, як планомірний систематичний процес удосконалення фізичних якостей протягом усього періоду навчання та часу служби [3].

Особливості фізичної підготовки жінок-поліцейських, її складові обумовлюють її місце та значення у системі професійної підготовки, яка полягає у наступному:

1. Поповнення та удосконалення індивідуального фонду рухових навичок, фізкультурно-освітніх знань, які сприяють освоєнню професійно службової діяльності.

2. Інтенсифікація розвитку професійно важливих фізичних та безпосередньо пов'язаних з ними навичок.

3. Підвищення ступеня адаптаційних можливостей організму по відношенню до негативним діям зовнішнім умовам, в яких відбувається трудова діяльність.

Сприяння успішному виконанню службових задач, які реалізуються в системі підготовки кадрів, вихованню духовних,

вольових та інших якостей, які характеризують цілеспрямованих, високоактивних членів суспільства, які створюють його матеріальні та духовні цінності [4].

Отже, особливу увагу при підтримці фізичного стану жінок-поліцейських необхідно приділяти розвитку фізичних та прикладних навичок, а також підвищенню загальної рухової активності для компенсації характерного для них статистичного режиму діяльності [5].

Література:

1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII із змін., внес. згідно із законами України: за станом на 12.07.2017 р. № 2097-19. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19/paran271#n271> – Назва з екрану.

2. Карданов Арсен Климович Особенности физической подготовки женщин-полицейских // ИСОМ. 2016. №3-2. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-fizicheskoy-podgotovki-zhenschin-politseyskih> (дата обращения: 11.10.2017).

3. Карданов А.К. Морально-волевая подготовка сотруд. полиции. Пробелы в российском законодательстве. 2014. № 3. С. 262-263.

3. Карданов А.К. Особенности подготовки сотрудников органов внутренних дел при выполнении служебных задач в условиях высокогорий. Наука и бизнес: пути развития. 2013. № 10 (28). С. 7-10.

4. Карданов А.К. Методика развития и воспитания скоростно-силовой подготовки сотрудников МВД России на фоне двигательного утомления. Известия Кабардино-Балкарского государственного университета. 2013. Т. III. № 4. С. 98-102.

Страшко О.В.,
курсант 4-го курсу Дніпропетровського ДУВС
Науковий керівник: Павлова Н.В.,
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського ДУВС

ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ, ПОВ'ЯЗАНОГО З ВИБУХОМ

Розгляд даного питання потребує, перш за все, визначення поняття «вибух». Ми погоджуємося з думкою Белкіна Р.С., який під вибухом розуміє звільнення великої кількості енергії в обмеженому об'ємі за короткий проміжок часу, який призводить до утворення сильно нагрітого газу (плазми) з дуже високим тиском, при розширенні надає механічний вплив (тиск, руйнування) на навколишні тіла. Вибух здійснюється найчастіше за рахунок звільнення хімічної енергії вибухових речовин [1, с.237].

Як зауважує Чорний О.Г, огляд місця події, пов'язаного з вибухом проводиться з метою фіксації обстановки місця події, виявлення, фіксація, вилучення слідів застосування вибухового пристрою та інших обставин події, які мають значення щодо формування висновку про обставини та механізм слідоутворення [2, с.168]

Потрібно відзначити, що огляд місця вибуху проводиться за ускладнюючих обставин, що обумовлено високим ступенем суспільної небезпеки вибухових речовин та пристроїв, а також специфікою наслідків їх застосування. Зокрема, до таких обставин відносять: а) знищення значної частки матеріально-фіксованих слідів під дією реакції вибуху; б) значне руйнування й пошкодження навколишньої обстановки; в) проведення рятувальних та відновлювальних робіт, та надання невідкладної допомоги постраждалим, при цьому, необхідно забезпечити збереження слідів злочинця й підірваного вибухового пристрою [3, с.216].

Однією з особливостей огляду місця події, пов'язаної з вибухом є специфічне коло його учасників. Так, відповідно до Наказу МВС № 575 від 07.07.2017 р. «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими

органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні», до складу СОГ, яка виїздить на місце події у разі повідомлення про підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей, знищенням чи пошкодженням об'єктів власності, іншими тяжкими наслідками, про незаконне поводження зі зброєю, боєприпасами, вибуховими речовинами, крім слідчого, оперативного працівника та інспектора-криміналіста, включають також кінолога зі службовим собакою з пошуку вибухівки, спеціаліста-вибухотехніка (групу спеціалістів-вибухотехніків) [4].

Наступною особливістю є «слідова картина» злочину, оскільки центр території, визначеної на початковому етапі проведення огляду як місце події не завжди збігається з центром вибуху, а тому характерним є наявність слідів подрібнювальної і термічної дії вибуху на предметах, що розташовані в межах огляду. Такими слідами можуть бути, наприклад, розбиті вікна, деформовані елементи будівель або споруд, оплавлення предметів, сліди дії вибухових пристроїв та ін.

Окрім цього, для забезпечення об'єктивності, всебічності та повноти огляду територію місця події поділяють на сектори (зони):

1) епіцентр вибуху (характеризується розміром 1-2 м). Особливістю зазначеної зони є наявність найдрібніших фрагментів вибухових пристроїв, металевих, пластмасових осколків, обривків паперу, картону, обривки проводів, ізоляційної стрічки та ін.

2) ближня зона (від 2 до 10 м) має такі ознаки: наявність фрагментів вибухового пристрою, осколки корпусу, фрагменти та частини запобіжно-виконавчого механізму, залишки камуфляжу, можливе виявлення твердих продуктів вибуху, частинок вибухових речовин, які не прореагували.

3) середня зона (від 10 до 50 м) характеризується наявністю виявлених залишків м'якої оболонки вибухового пристрою, обривки ізоляційної стрічки, проводів, вогнепроводного шнура. Саме в цій зоні зосереджені ознаки сейсмічної дії вибухового пристрою—вибиті двері та вікна, стіни, підняті, зсунуті перекриття, зірвані елементи дахів, зірваний та пошкоджений одяг.

4) дальня зона (понад 50 м) має сліди фугасної дії вибуху де можливо виявити великі та середні деталі вибухового пристрою у виді осколків металевих корпусу, готові осколкові елементи, гайки, болти. Ці фрагменти містять на своїй поверхні сліди вибухової речовини та продуктів вибуху [2, с.169].

Отже, для запобігання пошкодження «слідової картини» злочину при огляді місця події, пов'язаного з вибухом, доцільно використовувати концентричний метод, тобто від загального до окремого, оскільки визначення центру місця події є досить складним завданням.

Таким чином, огляд місця події, пов'язаного з вибухом – це одна з головних, першочергових та невідкладних слідчих розшукових дій, що має на меті з'ясування всіх обставин вибуху, виявлення та фіксації «слідової картини», подальшого висунення слідчих версій про подію злочину і його учасників та, як результат, встановлення об'єктивної істини у кримінальному провадженні.

Література:

1.Криміналістична енциклопедія. – М.: Мегатрон XXI/ Р.С. Белкін.–2000

2.Чорний Г.О. Особливості тактики дії спеціаліста при огляді місця події, пов'язаного з вибухом / Г. О. Чорний // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право. - 2016. - вип. 21. - С. 167-170. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2016_21_43

3.Бирюков В. В. Криминалистическоеоружиеведение : [учебноепособие] / В. В. Бирюков. - Луганск : СПД Резников В. С., 2013. - 256 с.

4.Наказ МВС № 575 від 07.07.2017 р. «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні».–[Електронний ресурс].–Режим доступу:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE30805.html

Татарін О.В.,
головний тренер організаційного відділу
спортивного комітету
Державної прикордонної служби України
Науковий керівник: **Мірошніченко В.І.**
доктор педагогічних наук, доцент,
начальник кафедри теорії та історії держави і права
та приватно-правових дисциплін
Національної академії Державної
прикордонної служби України

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПРИКОРДОННИКІВ ДО ДІЙ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

З появою нових видів загроз, зокрема військової агресії Російської Федерації проти України, тимчасової окупації нею території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя, розпалювання збройного конфлікту в східних регіонах України, що супроводжується здійсненням заходів, спрямованих на дестабілізацію політичної та економічної ситуації в Україні, розвитком тероризму та загрозою його поширення територією України виникла нагальна потреба в розвитку Держприкордонслужби, одним із напрямів якого є підвищення рівня боєздатності органів Держприкордонслужби та їх спроможності до виконання завдань із захисту державного кордону [1].

Відтак особливої актуальності набуває питання готовності фахівців прикордонної служби до дій в особливих умовах, у тому числі формування готовності до застосування заходів фізичного впливу. Військова служба є видом людської діяльності, що володіють не тільки високою соціальною значимістю, але виходять за межі буденного, пов'язаним з особливими умовами. Професійна діяльність фахівців прикордонної служби – це діяльність з охорони та оборони державного кордону України. Особливий період, що має місце в Україні вже декілька років, визначає особливі умови професійної діяльності військовослужбовців.

Підготовка людини до певної діяльності є процесом формування готовності до продуктивної участі в ній. У готовності прикордонника до дій в особливих умовах можна виділити такі компоненти: професійний, функціональний, фізичний, психологічний. До будь-якої діяльності, до будь-якої ролі людина повинна бути готова

психологічно [2, с. 322]. У тому числі – до дій в особливих умовах. Такими є умови оперативно-службової діяльності фахівців Державної прикордонної служби України (прикордонників).

Слід зазначити, що діяльність в особливих умовах дуже специфічна за своїм цілям і завданням, умовам, засобам, труднощам, психологічним змістом. Вона має свої психологічні закономірності, певну внутрішню структуру, цілі, мотиви, способи, через які на її перебіг впливають ряд факторів: військово-політичний, військово-технічний, ідеологічний, моральний, керівництво колективом, професійна і психологічна підготовка персоналу. Діяльність прикордонників в особливий період пов'язана з підвищенням моральної та юридичної відповідальності за точне виконання обов'язків, вимагає крайнього психічного і фізичного напруження всіх сил військовослужбовців.

Результат діяльності, задоволеність нею, внутрішній психологічний комфорт багато в чому залежать від її психологічної готовності не тільки до процесу діяльності (застосування засобів фізичного впливу), але і до її умов: конкретного ритму повсякденної діяльності, розпорядку для прикордонника, особистісних та професійних характеристик, можливих покарань або заохочень, особливостей спілкування, психологічного клімату у відомчому середовищі, певних труднощів, що супроводжують діяльність на будь-яких посадах.

Психологічна готовність до діяльності завжди є результатом психологічної підготовки. Інша справа, що часто вона непомітна як процес, тому що здійснюється неорганізовано. До прикладу, військовослужбовець за контрактом пройшов курс професійної підготовки в навчальному центрі і прибув у підрозділ охорони кордону для проходження служби. Складовою професійної підготовки, яку він отримав є психологічна. Психологічна підготовка прикордонника – це одна із складових соціально-психологічного забезпечення навчально-професійного процесу в прикордонному відомстві. Кінцевою її метою є формування й удосконалення значимих для оперативно-службової діяльності властивостей особистості військовослужбовця шляхом зміни системи відношення фахівців. Основними завданнями, як переконують результати дослідження, є створення психологічної готовності прикордонника до вирішення завдань оперативно-службової діяльності, у тому числі – готовності до застосування заходів фізичного впливу: 1) долання повсякденних труднощів

військової служби тривалого характеру; 2) долаття перешкод в діяльності взагалі; 3) долаття психологічних труднощів в конкретній ситуації застосування заходів фізичного впливу. Психологічна підготовка до військової служби загалом здійснюється повсякчасно і називається загальною психологічною підготовкою. Безпосередня ж психологічна підготовка до конкретної ситуації застосування заходів фізичного впливу називається спеціальною психологічною підготовкою. Між загальною та спеціальною психологічною підготовкою можуть проводитись спеціальні заходи з метою корекції психічних станів прикордонника на заключному етапі професійної підготовки у навчальному центрі. Причиною необхідності у цих заходах нами було визначено недостатній рівень загальної психологічної підготовки фахівців прикордонної служби. У зв'язка з цим було запропоновано варіант об'єднаних заходів загальної і спеціальної психологічної підготовки.

Але якщо кінцевою метою професійної підготовки фахівців прикордонної служби є формування й удосконалення їх особистісних та професійних якостей, то у конкретних повсякденних заходах ставиться задача сформувати такий психічний стан фахівця, за якого військовослужбовець буде здатним за необхідності виявити власні професійні якості у готовності до застосування заходів фізичного впливу. Актуальний психічний стан визначає ефективність навчального процесу, але він визначає тимчасове підґрунтя, на якому здійснюється діяльність. Щоб цей стан мав більш стабільний характер, у його основі повинно бути відповідне відношення прикордонника до процесу оперативно-службової діяльності, до виконання посадових обов'язків, вимогливість до самого себе.

Отже, психологічна підготовка – це складний процес стабілізації психічного стану в особливих умовах оперативно-службової діяльності до тих пір, поки такий стан не стане властивістю особистості прикордонника, що забезпечує його готовність до застосування заходів фізичного впливу. У психологічній підготовці фахівця прикордонної служби до застосування заходів фізичного впливу знаходить виразне втілення загальна схема розвитку психіки на основі удосконалення чотирьох груп основних психічних явищ: процесів, станів, утворень, властивостей. Такий процес здійснюється за допомогою систематичного управління станом та поведінкою військовослужбовця в різноманітних умовах оперативно-службової діяльності.

Література:

1. Стратегія розвитку Державної прикордонної служби України, затверджена Кабінетом Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1189-р.

2. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичних та екстремальних умовах : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : Ніка-Центр, 2006. – 580 с.

Ташматов В.А.,

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри тактико-спеціальної та
вогневої підготовки ОДУВС
підполковник поліції

ЕПІЗООТІЯ, ЯК ОДНА З ПІДСТАВ ВВЕДЕННЯ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Забезпечення порядку та захищеності всіх сфер життєдіяльності суспільства є одним із головних завдань будь-якої держави. Особливо це питання стає важливим при виникненні небезпечних ситуацій техногенного чи природного характеру, які мають різноманітні особливості та різновиди. В центрі ж нашого дослідження буде введення надзвичайного стану в Україні при епізоотії.

Актуальність даної теми полягає у дослідженні епізоотії, як мало характерного явища для нашої країни. Також доцільним буде аналіз вітчизняного законодавства та загальної характеристики надзвичайного стану при епізоотії, порядок дій відповідних органів та характеристика самого явища «епізоотії».

Основою дослідження даного питання стали праці таких відомих науковців: В.Я. Атмась, В.О. Бусол, О.В. Волосянко, В.Ю. Кассіч, Л.Є. Корнієнко, Н.В. Любар, С.С. Мандригра, М.М. Стегней, Г.І. Ребенко, А.І. Фогін та інші.

Відповідно до Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» під надзвичайним станом розуміють особливий правовий режим, який може вводитися тимчасово і Україні чи в окремих її частинах при виникненні надзвичайних ситуацій

техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, становлять загрозу життю і здоров'ю громадян тощо. Введення надзвичайного стану має за мету усунення загрози та швидку ліквідацію особливо тяжких надзвичайних ситуацій, нормалізацію обстановки, відновлення правопорядку, створення умов нормального функціонування державних органів та суспільства [1].

Кодекс цивільного захисту України визначає термін надзвичайної ситуації як обстановку на окремій території чи суб'єкті господарювання або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинену катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загинувших і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності [2]. Тому однією з причин виникнення надзвичайної ситуації, а в подальшому і надзвичайного стану є епізоотія. Головною її особливістю повинно бути високий ступінь небезпеки.

Згідно з нормами Закону, надзвичайний стан вводиться Указом Президента України, який затверджується Верховною Радою України протягом двох днів. Пропозиції щодо такого введення можуть надходити від Ради національної безпеки і оборони України, або в окремих випадках Кабінет Міністрів України. В указі зазначаються причина введення, територія, час, строк, перелік обмежених прав, органи та підрозділи, уповноважені здійснювати певні визначені заходи надзвичайного стану [1].

В період надзвичайного стану можуть запроваджуватися такі заходи, як особливий в'їзд і виїзд, обмеження пересування по території, де введено надзвичайний стан; посилення охорони публічної безпеки та порядку, певних важливих об'єктів; заборонено страйки, масові заходи, будівництво; обмеження руху транспортних засобів; примусове вилучення або відчуження майна. Також при необхідності за певної ситуації, що склалася, може здійснюватися евакуація населення, встановлення карантину, мобілізація, зміна роботи підприємство, усунення від роботи та виконання інших завдань. Усі державні органи, органи місцевого самоврядування,

підприємства, установи, організації, громадяни та їх об'єднання повинні сприяти в здійсненні заходів правового режиму надзвичайного стану. Втому числі це стосується поліцейських. Зокрема сили і засоби органів Національної поліції забезпечують громадський порядок, охорону життя, здоров'я, свобод, законні інтереси громадян [1].

В науці існує окрема галузь медицини, яка досліджує епізоотію – епізоотологія, яка є надзвичайно важливою самостійною галуззю ветеринарної медицини, вивчає закономірності причин та умов виникнення, поширення і згасання інфекційних хвороб тварин, розробляє заходи і засоби профілактики та боротьби з такими хворобами. Відповідно можна зазначити, що інфекційні хвороби є дуже заразним явищем серед тварин. Вони характеризуються масовістю ураження, швидким поширенням, трагічними наслідками для тварини. До того ж більшість таких хвороб є небезпечними для людини. Епізоотична ситуація в Україні характеризується наявністю різних хвороб, що підлягають обов'язковому обліку за списком Міжнародного епізоотичного бюро - сказу, сибірки, лептоспірозу, хвороби Ауескі, туберкульозу, бруцельозу (свиней), лейкозу, інфекційного ринотрахеїту великої рогатої худоби, класичної чуми свиней, сальмонельозу, трансмісивного гастроентериту свиней, інфекційної анемії, грипу коней, хвороби Ньюкасла, грипу птиці, інфекційного ларинготрахеїту, пастерельозу, віспи, хвороби Гамборо, хвороби Марека, віспи птиці, міксоматозу, геморагічної хвороби кролі, американського та європейського гнильцю бджіл [3, С.110].

Вітчизняні законодавці інтерпретують епізоотію як широке поширення заразної хвороби тварин за короткий проміжок часу, що значно перевищує звичайний рівень захворюваності на цю хворобу на відповідній території і відносять її до надзвичайних ситуацій природного характеру [2].

Останнім часом в світі спостерігається напружена епізоотична ситуація. За офіційними даними Міжнародного епізоотичного бюро у 2016 році зареєстровано швидке розповсюдження африканської чуми свиней, зокрема у Польщі 15 випадків, Латвії 67, Литві 8, РФ 61. Крім того реєструвалися такі інфекційні хвороби тварин, як: класична чума свиней у 6 країнах: Колумбія (14), Південна Корея (1), Латвія (126), Монголія (1), РФ (4), Угорщина (142);

хвороба Ньюкасла у 7 країнах: Алжир (5), Беліз (13), Ботсвана (5), Ізраїль (36), Лівія (1), Папуа Нова-Гвінея (1), Швеція (2);

високо патогенний грип птиці у 13 країнах: Австралія (2), В'єтнам (42), Індія (1), Індонезія (24), Камбоджа (5), КНР (7), КНДР (3), Південна Корея (29), Лівія (1), Лаос (1), Мексика (64), Непал (1), Єгипет (1086); ящур у 16 країнах: Алжир (198), Ботсвана (3), В'єтнам (15), Гвінея (2), КНР (9), Ізраїль (2), КНДР (24), Лівія (53), Монголія (15), Мозамбік (1), Намібія (3), Палестинські Автономні Території (26), ПАР (11), РФ (10), Туніс (120), Зімбабве (11);

катаральна лихоманка овець у 10 країнах: Болгарія (154), Македонія (47), Греція (271), Італія (107), Люксембург (266), Португалія (2), Румунія (3), Іспанія (2), Туніс (39), Туреччина (1); губчастоподіна енцефалопатія у 2 країнах: Німеччина (2), Румунія (1). Як бачимо, ніде не згадується про Україну, але, на нашу думку, внаслідок поширення вказаних хвороб у держав-сусідів, в Україні 2016 року було зафіксовано спалах африканської чуми свиней.

За даним Державної служби статистики України поголів'я свиней в Україні знизилося до історичного мінімуму, і станом на 1 лютого 2017 року становило 6,304 мільйона, що на 0,5% менше попереднього антирекорду, встановленого в лютому 2005 року (6,335 мільйона голів). Причиною цього стала саме африканська чума. За 2016 рік в Україні було зафіксовано 248 спалахів цієї хвороби, що також є рекордом за історію нашої країни. Дана хвороба була поширена в 39 населених пунктах 16 областей України (найбільше у Харківській, Полтавській обл.). Даний спалах інфекційної хвороби тварин характеризували як масштабна епізоотія. Але через відсутність значних небезпечних наслідків та людських втрати необхідність введення надзвичайного стану була відсутня.

При первинних проявах поширення африканської чуми свиней на території України Міністерством аграрної політики та продовольства України було видано наказ № 81 «Про затвердження Інструкції з профілактики боротьби з африканською чумою свиней», який 29 березня 2017 року втратив чинність та був затверджений новий наказ №111 з такою ж назвою. Відповідно до його положень проводиться ряд протиепізоотичних заходів, такі як охоронно-карантинні (виконання карантинних заходів з недопущення розповсюдження захворювань), епізоотологічні (розробка і контроль здійснення заходів з ліквідації хвороби), діагностичні та матеріально-технічні (забезпечення дезінфекційною технікою, засобами для ліквідації осередку інфекції (технікою, обладнанням тощо), засобами індивідуального захисту осіб, що працюють у спалаху хвороби.).

Також даний наказ передбачає порядок проведення профілактичних заходів щодо недопущення захворювання свиней на африканську чуму свиней, ветеринарно-санітарних заходів у випадках прояву хвороби серед свиней у господарствах різних форм власності, у тому числі у приватному секторі, дикій фауні, та їх оздоровлення, поводження з продукцією свинарства, одержаною в неблагополучних господарствах, та є обов'язковою для виконання Тож уповноваженими державними органами було застосовано такі заходи: введено карантинний режим на територіях поширення хвороби, обмежено в'їзд та виїзд в визначені населені пункти та хімічна обробка транспортних засобів, знищення рознощиків інфекції [4].

Працівники поліції, відповідно до положень Закону України «Про Національну поліцію», сприяли забезпеченню визначених заходів протидії епізоотії та були залучені до проведення виконавчих дій. Відповідно, поліцейські перевіряли осіб, транспортні засоби та забезпечували контрольно-пропускний режим до карантинних населених пунктів, тощо [5].

Отже, в Україні надзвичайний стан при епізоотії вводиться на загальних підставах у випадках можливості спричинення людських і матеріальних втрат, становлення загрози життю і здоров'ю громадян на загальнодержавному рівні. Наявна достатня нормативна база регулювання даного питання, але вона потребує постійного удосконалення відповідно до швидкого розвитку та поширення нових негативних ситуацій природного та техногенного характеру. Також державні органи та суспільство загалом повинно сприяти покращення обстановки всіх сфер життєдіяльності держави та не допусками всіма можливими способами виникнення надзвичайних ситуацій.

Література:

1. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» № 1550-III від 16.03.2000р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>.
2. Кодекс цивільного захисту України: із змінами та доповненнями станом на 12.05.2017 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
3. Кассіч В.Ю. Проблеми сучасної епізоотології / В.Ю. Кассіч // Вісник СНАУ. - №1.- 2015. – С. 109-113
4. Наказ МАПП України № 111 від 07.03.2017 «Про

затвердження Інструкції з профілактики та боротьби з африканською чумою свиней». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0432-17>.

5. Закон України «Про Національну поліцію» №580-VII від 2 липня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

Трояновський В.С.,
викладач кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС
капітан поліції

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ТАКТИЧНУ ПІДГОТОВКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ВЕДЕННЯ ПЕРЕГОВОРІВ ІЗ ПРАВОПОРУШНИКАМИ

У відповідності до Закону України «Про боротьбу із тероризмом» [1], переговори – це один з ненасильницьких способів боротьби зі злочинністю. У деяких кримінальних ситуаціях діалог безпосередньо із злочинцем має на меті схилення їх до відмови від подальшої злочинної діяльності, до активного сприяння розкриттю і розслідуванню злочинів, розшуку та затриманню осіб, що вчинили правопорушення, усуненню заподіяної шкоди, одержання оперативно важливої інформації.

У попередніх наукових дослідженнях нами було відзначено, що вітчизняний і зарубіжний досвід свідчить про те, що ефективне використання можливостей переговорного процесу із правопорушниками визначається рівнем професійної підготовки майбутніх працівників Національної поліції України. Адже під час тактичної підготовки, як елементу системи професійної підготовки майбутніх поліцейських України, систематизуються можливі переговорні ситуації, що складаються в екстремальних ситуаціях, а також виробляються певні правила та тактичні прийоми дій працівників Національної поліції України під час переговорного процесу із правопорушниками із метою звільнення заручників.

Теоретичні та практичні положення щодо особливостей тактики ведення переговорів із правопорушниками все дедалі активніше обговорюються серед науковців. Окремі аспекти розробки

практичних рекомендацій майбутнім та діючим працівникам правоохоронних органів України з питань застосування останніми тактичних прийомів ведення переговорів із правопорушниками досліджувалися у працях Н.В. Андрєєва, Ю.М. Антоняна, О.Б. Буданова, В.Р. Булачека, І.С. Винярчука, А.С. Васильєва, Ю.Р. Йосипа, В.О. Зверєва, В.П. Іларіонова, В.О. Криволапчука, С.М. Маркова, О.В. Новікова, В.Г. Пилипчука, П.І. Судоплатова, О.І. Шипілової та інших учених.

Водночас, не зважаючи на велику кількість думок та позицій щодо поняття «переговорів із правопорушниками», й досі не сформовано єдиного поняття. Аналіз нормативної бази та наукової літератури дають нам підстави зробити висновок про те, що переговори являють собою діалог між працівником поліції та правопорушником, метою якого є схилення останнього через психологічний вплив до відмови від подальшої протиправної діяльності тощо.

Відзначимо, що сьогодні у спеціальних підрозділах поліції багатьох західних країн, існують спеціально створені групи (відділи, підрозділи) щодо ведення переговорів, діяльність яких спрямована на вирішення конфліктних ситуацій без застосування сили (антикризові переговори): переговори з особами схильних до аутоагресивної поведінки, взаємодія із натовпом, ведення переговорів в ситуації захоплення заручників, звільненням (обміну) полонених тощо. Що є позитивним досвідом для нашої країни.

Група та званих переговорників, як правило складається з керівника переговорників (їх число визначається залежно від особливостей кримінальної ситуації), консультанта-психолога, оперативних працівників швидкого реагування, перекладачів. Переговорники, як правило, підбираються на добровільній основі з урахуванням особистих і професійних якостей із числа співробітників, які володіють навичками переконання, що відрізняються самовладанням, емоційністю, швидкістю реакції, наявністю необхідних інтелектуальних і комунікативних задатків, гуманних спонукань.

Попередні дослідження дозволяють нам виокремити особливості тактичної підготовки майбутнього поліцейського до ведення переговорів із правопорушниками. По-перше, переговорний процес являє собою специфічний вид комунікативної взаємодії у ситуації, коли цілі, інтереси або позиції сторін містять у собі

протиріччя. По-друге, специфічність переговорного процесу полягає у тому, що на переговорах кожен опонент тісно контактує з іншим і змушений врахувати його дії. По-третє, ведення переговорів з правопорушниками є специфічним різновидом професійної діяльності працівників поліції, який входить до системи оперативно-розшукових, слідчих та інших заходів, спрямованих на попередження, розкриття та розслідування злочинів, а також виступають складовою, невід'ємною частиною тактичних операцій в криміналістичній, оперативно-розшуковій та кримінально-процесуальній діяльності [2, с. 15].

Також тактична підготовка майбутнього працівника Національної поліції України щодо ведення переговорів із правопорушниками включає в себе ознайомлення останнього з етапами та стилями ведення переговорного процесу, ознаками успішного ведення переговорів, а також завданнями навичками, якими має володіти майбутній парламентар (особа, що веде переговори із правопорушниками). Також важливим моментом під час ведення переговорів є визначення стилю проведення переговорів: жорсткий, м'який, торговий стиль співробітництва [3, с. 89], які були розглянуті нами детально у попередніх дослідженнях.

Таким чином, найбільш складним етапом тактичної підготовки майбутніх парламентаріїв є практичне відпрацювання останніми отриманих знань, умінь та навичок. Складність зазначеного процесу обумовлюється важкістю у моделюванні кризової ситуації, адже практично неможливо передбачити її реалії. Тому у якості практичних рекомендацій майбутньому працівникові поліції вважаємо за доцільне порекомендувати відвідувати тренінг-семінари з метою підвищення своєї майстерності у напрямі здійснення переговорної діяльності із правопорушниками. Водночас вважаємо, що обов'язковою є підготовка керівників підрозділів Національної поліції на базі навчальних закладів МВС України за програмою, яка б передбачала необхідну кількість годин аудиторних занять, для проведення з ними: тренінги з різних аспектів переговорної діяльності; проведення ділових та імітаційних ігор з моделюванням різноманітних сценаріїв з метою розвитку переговорної компетентності та формування належної переговорної культури.

Література:

1. Про боротьбу з тероризмом: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 25. – Ст. 180.

2. Свободный Ф.К. Особенности ведения переговоров в ситуации захвата заложников: методические рекомендации для курсантов, слушателей и практических работников органов внутренних дел и юстиции / Ф.К. Свободный. – Б., 2004. – 46 с.

3. Криволапчук В.О. Тактика дій працівника міліції у типових та екстремальних ситуаціях під час виконання службових обов'язків: навч.-метод. посіб. / В.О. Криволапчук, А.С. Васильєв. – К.: ВПЦ МВС України, 2006. – 133 с.

Тьорло О. І.,
кандидат н.фіз.вих., доцент,
професор кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету №3 ІПФП НІП Львівського ДУВС

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ

Сучасний етап розвитку нашої держави характеризується втіленням багатьох реформ у різних сферах діяльності суспільства. Одною із сфер реформування діяльності українського суспільства стала система правоохоронних органів, а саме Національна поліція України. В період реконструкції та реорганізації підрозділів Національної поліції України виникає потреба в новітніх підходах підготовки майбутніх фахівців даної галузі. В сучасній діяльності українського суспільства також постає актуальне питання вдосконалення роботи підрозділів Національної поліції України. В період посиленої уваги суспільства до якості підготовки майбутніх поліцейських стає актуальним питання їх правової підготовки щодо застосування ними примусових заходів впливу.

Робота працівників Національної поліції, незалежно від підрозділу та спрямованості виконання поліцейськими своїх службових повноважень, як правило супроводжується надмірним емоційним фоном, як зі сторони громадян, так і з напруженням психологічного характеру у самих поліцейських. При виникненні екстремальних ситуацій працівники поліції підпадають під вплив не тільки правопорушників, але й пересічних громадян. На цьому фоні підвищеної психологічної напруженості працівники Національної

поліції мають вміти не тільки досконало застосовувати поліцейські заходи примусу, але й ще правомірно це виконувати.

Одним із питань підготовки поліцейських є психологічна стійкість їх до екстремальних умов, які виникають під час несення служби. При виникненні екстремальних ситуацій, коли вимагається максимальна мобілізація внутрішніх резервів організму поліцейського, слід відзначити, що на фоні підвищеного емоційного стану не завжди приймаються адекватні рішення, щодо вирішення тієї чи іншої проблеми. [1,2]

Тактико-спеціальна підготовка – є невід’ємною частиною службової підготовки працівників Національної поліції. Вона складається з багатьох аспектів, а саме:

- розвиток у працівників Національної поліції теоретичних знань і практичних навичок по організації та здійсненню своїх службових повноважень;
- вироблення у працівників Національної поліції системного підходу до прийняття рішень на виконання поставлених завдань у будь-яких умовах обстановки. [3]

У результаті вивчення теоретичної частини навчальної дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка» майбутні поліцейські повинні знати на понятійному рівні основи теорії тактико-спеціальної підготовки, її предмет, мету, завдання; види нарядів, їх склад, призначення і тактику дій працівників Національної поліції при різноманітних умовах тощо. На фундаментальному рівні проблеми тактико-спеціальної підготовки, методологічні технології обґрунтування заходів тактико-спеціальної підготовки з проблем особистої безпеки працівників Національної поліції при виконанні службових завдань, правову підготовку поліцейського під час несення служби по охороні публічного порядку і безпеки, тактику дій працівника підрозділів Національної поліції при виконанні оперативно-службових завдань за різних умов обстановки, сутність та види спеціальних операцій, що проводяться підрозділами НП, правомірну поведінку в умовах аварій, катастроф, стихійних лих та інших надзвичайних ситуацій різного характеру тощо. [4]

Із вище переліченого робимо висновки, що незалежно від напрямку підготовки поліцейського до будь-якого підрозділу Національної поліції він в досконалості має знати правові основи застосування поліцейських заходів примусу. Розглянемо більш детально застосування заходів примусу.

Відповідно до ст. 30 ЗУ «Про Національну поліцію» перелічені види поліцейських заходів. У ч.2. ст.30 даного закону говориться, що «Поліція для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення також застосовує в межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи та заходи примусу, визначені цим Законом». [5]

Перед застосуванням заходів примусу до відповідного правопорушника в обов'язковому порядку має передувати застосування превентивних заходів, які направлені на забезпечення публічного порядку. Не рідко завдяки продуманої та логічної аргументації превентивні заходи дають позитивний результат.

А це в свою чергу не дає підстав застосуванню поліцейських примусових заходів. Тільки в тому випадку коли превентивні заходи не досягнули своєї мети, а саме не виконання правопорушником законних вимог працівника поліції він має право застосовувати поліцейські заходи примусу.

Якщо правопорушник чинить «пасивний опір», т.б. не виконує команди поліцейського, але й не чинить активні протидії законним вимогам поліцейського, працівник Національної поліції має попередити правопорушника, що до нього може бути застосовані примусові поліцейські заходи, якщо правопорушник не припинить протиправну поведінку. Поліцейський має в достатній мірі дати час для виконання поставлених ним вимог до правопорушника.

Якщо правопорушник не збирається підкорятися законним вимогам поліцейського й всім своїм виглядом та поведінкою (жестами, висловлюваннями, агресією до пересічних громадян або працівника поліції тощо) демонструє непокору, то працівник поліції в такому випадку може демонстративно привести у готовність спеціальні засоби. В даному випадку спеціальні засоби мають бути тимчасового (відворотного) ураження правопорушника або пригнічення чи обмеження волі правопорушника.

При обставинах, коли правопорушник виявляє агресивний опір, т.б. злісну непокору законним вимогам працівника Національної поліції, наприклад, чинить фізичний супротив або атаку на поліцейського не маючи на меті припинити дані дії або здійснює напад на оточуючих людей з наміром завдати їм тілесних ушкоджень, які як наслідок можуть призвести до смерті, поліцейський для відбиття нападу може та має право застосовувати не тільки фізичну силу, спеціальні засоби тимчасового (відворотного) ураження або

пригнічення чи обмеження волі правопорушника, але й вогнепальну зброю. При агресивному опорі правопорушника застосування поліцейських заходів примусу може бути застосоване й без попередження про намір їх застосування, т.б. без надання часу на припинення протиправних дій правопорушника.

Так незалежно від виду поліцейського заходу примусу його застосування має на меті: подолання спротиву проведенню превентивного поліцейського заходу; забезпечення та відновлення публічного порядку та безпеки оточуючих; локалізації негативних дій та наслідків; затримання правопорушника та супроводження його до відділу поліції тощо. Застосування поліцейських заходів примусу здійснюється за єдиним порядком незалежно від виду примусового заходу. Якщо поліцейський вважає, що мета застосування примусового заходу досягнута, він повинен припинити застосування відповідного примусового заходу.

Розглянемо детальніше, що саме відноситься до поліцейських заходів примусу. Ст. 42 ЗУ «Про Національну поліцію» дає перелік та визначення видів заходів примусу. [5]

«Поліція під час виконання повноважень, визначених цим Законом, уповноважена застосовувати такі заходи примусу:

- 1) фізичний вплив (сила);
- 2) застосування спеціальних засобів;
- 3) застосування вогнепальної зброї.»

Перелік поліцейських заходів примусу передбачає, що застосування одного з них унеможливорює вже застосування іншого.

Обрання поліцейським заходу примусу є індивідуальним і не є вичерпаним. Застосування заходів примусу здійснюється в обов'язковому порядку пропорційно рівню небезпеки для оточуючих та самого поліцейського, а також в залежності до тих умов та ситуації, яка виникла. В залежності, яка виникла ситуація, як вона розвивається та які має наслідки застосовується той чи інший вид поліцейських заходів примусу. Так застосування фізичної сили не може вважатися найменш небезпечним із всіх заходів примусу. Відповідно застосування фізичної сили не має бути в обов'язковому порядку передувати перед застосуванням інших поліцейських заходів примусу, а саме застосування спеціальних засобів чи вогнепальної зброї. В залежності від розвитку ситуації, яка утворилася в наслідок застосування поліцейських заходів примусу можуть застосовуватись в різноманітних варіаціях. Так, наприклад, після застосування фізичної

сили перейти до застосування спеціальних засобів або використання зброї, або застосування зброї; при припиненні застосування спеціальних засобів дозволяється переходити до застосування фізичної сили, використання чи застосування вогнепальної зброї. В свою чергу здійснивши використання чи застосування вогнепальної зброї дозволяє перейти до застосування фізичної сили, спеціальних засобів.

Після припинення застосування заходів примусу поліцейський зобов'язаний оцінити ступень ураження або ушкодження правопорушника і за необхідності надати йому долікарську допомогу.

Отже, як наслідок застосування поліцейських заходів примусу може бути припинене правопорушення, затримання правопорушника тощо.

Підсумовуючи вище викладене слід відзначити, що поліцейські заходи примусу застосовуються:

- коли превентивні заходи не досягнули своєї мети;
- після попередження правопорушника працівником Національної поліції, що до нього може бути застосовані примусові поліцейські заходи;
- як один із способів попередження – демонстративно привести у готовність до застосування спеціальні засоби тимчасового (відворотного) ураження або пригнічення чи обмеження волі правопорушника;
- агресивний опір правопорушника дає підстави застосовувати поліцейські заходи примусу без попередження і без надання часу на припинення протиправних дій правопорушника;
- пропорційно рівню небезпеки для оточуючих та самого поліцейського;
- в залежності від ситуації, яка виникла, її розвитку та наслідків.

Отже організаційно-правові засади застосування поліцейських заходів примусу залежать не тільки від правової підготовки поліцейського, але й від ситуації, яка склалася; від психологічної стійкості до стресових ситуацій самого працівника Національної поліції та здатності у цих ситуаціях приймати адекватні рішення щодо застосування поліцейських заходів примусу.

Література:

1. Прикладна психологія у правоохоронній діяльності: конспект лекцій для курсантів, студентів та слухачів / С.С. Гнатюк, Н.О. Пряхіна, О.Ю. Рак, О.І. Цивінський, Я.М. Когут, В.В. Карпенко, Н.М.

Бардин. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. – 404 с.

2. Шаповалов Б.Б., Медведєв В.С., Супрун М.О. Психологія і тактика дій працівників міліції в ситуаціях озброєної протидії з боку злочинців: методичні рекомендації / Б.Б. Шаповалов В.С. Медведєв, М.О. Супрун. – К.: ДНДІ МВС України, 2011. – 75 с.

3. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26 січня 2016 р. № 50 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>

4. Тактико-спеціальна та психологічна підготовка працівників ОВС в системі службової підготовки: методичні рекомендації / В.Р. Булачек, Ю.Р. Йосипів, М.О. Лиса, М.В. Моргун, Н.О. Пряхіна, В.М. Синенький, О.І. Тьорло – Львів: ЛьвДУВС, 2013. – 158 с.

5. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. // Офіційний вісник України. – 2015. – № 63. – Ст. 2075.

Туз Н.Д.,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету № 3 ПФПНП Львівського ДУВС

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ЯК ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ

Законом України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 року в Україні створено абсолютно новий орган забезпечення публічної безпеки і порядку – Національну поліцію України. Працівники поліції одягнені в нову привабливу уніформу, поліцейські здійснюють патрулювання на нових сучасних автомобілях, в більшій мірі процес патрулювання фіксується на відеокамери, поліцейські під час роботи мають можливість використовувати портативну комп'ютерну техніку з доступом до відповідних реєстрів МВС України, з можливістю на місці перевірити деякі потрібні відомості про особу, відношення поліцейських до далеко не легких, специфічних умов несення служби надзвичайно позитивне, є бажання працювати самовіддано, наполегливо, законно. У відповідно до всього цього,

рівень довіри населення до поліції, як основного критерію оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції, є достатньо високим. Оцінка рівня довіри населення до поліції проводиться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Проте, незважаючи на прийняття та введення в дію відповідного законодавчого акту, на сьогоднішній день існує дуже велика кількість проблем, котрі потребують свого належного вирішення.

У ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що поліція, під час виконання повноважень, визначених цим Законом, уповноважена застосовувати такі заходи примусу: 1) фізичний вплив (сила); 2) застосування спеціальних засобів; 3) застосування вогнепальної зброї. Перелік заходів примусу, до яких може/повинен вдаватися поліцейський, визначений у ч. 1 ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію», є вичерпним, при цьому застосування одного із заходів примусу унеможливорює застосування інших заходів примусу одночасно [3, с.105].

Метою застосування поліцейськими примусових заходів є забезпечення подолання спротиву проведенню превентивного поліцейського заходу, відновлення публічного порядку та безпеки, локалізація протиправних дій громадян.

Частина 3 статті 42 вищевказаного закону зазначає, що спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу - це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин [1, с.26].

Стаття 45 закріплює чіткий перелік спеціальних засобів, котрі працівники поліції мають право застосовувати для забезпечення публічної безпеки і порядку.

Так, у частині 3 даної статті передбачено підстави для застосування кайданків та інших засобів обмеження рухомості. Законом дозволяється застосовувати вищевказані спеціальні засоби виключно у таких випадках: до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення та чинить опір поліцейському або

намагається втекти; під час затримання особи; під час конвоювання (доставляння) затриманого або заарештованого; якщо особа своїми небезпечними діями може завдати шкоду собі і оточуючим; проведення процесуальних дій з особами у випадках, коли вони можуть створити реальну небезпеку оточуючим або собі. Крім того, згідно п. 5, ч. 3, статті 45 зазначеного Закону, для здійснення затримання особи, поліцейський може застосувати пристрої, гранати, боеприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень. Тому виникає питання, що саме розумів законодавець, визначаючи повноваження поліцейського під час затримання особи застосовувати кайданки та ті спеціальні засоби, що перелічені у п.5, ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію»? Якими є критерії розмежування застосування різних за впливом спеціальних засобів?

Закон України «Про Національну поліцію» передбачає застосування інших засобів обмеження рухомості, однак чіткого розуміння, що саме слід розуміти під такими засобами немає, що є негативним у практичній діяльності поліцейських. Оскільки, досить часто працівники поліції зустрічаються із випадками, коли правопорушник може достатньо легко зняти ті самі кайданки, враховуючи особливості будови свого тіла, особливо це питання стосується затримання осіб, жіночої статі.

Застосування гумових та пластикових кийок також є дискусійним та проблемним питанням, оскільки при їх використанні із суворим вимогам закону є малоефективним, звужене коло куди саме їх можна застосувати, а ефективне їх використання небезпечно високим рівнем ризику та мірою відповідальності з точки зору чинного законодавства.

Крім того, потребують уточнень з боку законодавця й такі терміни, викладені у: 1) п. 6, ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію», як небезпечні дії особи; 2) п. 6, ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію», як реальна небезпека собі і оточуючим. Звідси виникає питання: які саме дії розуміє законодавець формулюючи вищевикладені підстави застосування кайданків, і як поліцейський, керуючись якими критеріями може визначити, чи може особа внаслідок певних дій «створити небезпеку» чи «завдати шкоду» [2, с.26].

П. 2, ч. 4 статті 42 Закону України «Про Національну поліцію» передбачає застосування електрошокових пристроїв контрактної та

контактно-дистанційної дії, однак у практичній діяльності працівники поліції таких не використовують, оскільки їх немає. Застосування таких пристроїв було б дуже ефективним та дієвим, оскільки це допомогло б поліцейським полегшити виконання практичних завдань та швидкості досягнення очікуваного результату щодо боротьби різного роду правопорушень, особливо у діяльності патрульної поліції, котра в першу чергу, веде боротьбу із вуличною злочинністю щодо забезпечення публічної безпеки і порядку.

Підсумовуючи вищевказане, потрібно зазначити, що повноваження поліції щодо застосування спеціальних засобів наведено досить не чітко, певні питання, про які зазначалося вище, потребують правового регулювання та якомога швидшого вирішення.

Література:

1. Закон України «Про Національну поліцію», Положення про патрульну службу МВС: чинне законодавство станом на 07 серпня 2015 р.: (офіц. текст). – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2015. – 92 с.

2. Мінка Т.П. Актуальні питання застосування Національною поліцією заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї / М.П. Мінка // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2015. - № 4, с. 24 – 27.

3. Науково-практичний коментар розділу IV «Повноваження поліції» та розділу V «Поліцейські заходи» Закону України «Про національну поліцію» : науково-практичний коментар / кол. авт. – Х. : Право, 2016. – 178 с.

Удренас Г.І.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС
майор поліції

СПЕЦІАЛЬНІ ЗАСОБИ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ДЛЯ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ

Застосування поліцейськими спеціальних засобів є актуальним питанням для поліцейських органів всіх країн світу. Особливо це стосується Національної поліції України як новоствореного органу,

який був реформований з міліції, удосконалений і перебуває на шляху становлення та розвитку. Також швидкий розвиток злочинності зумовлює все більше випадків необхідності застосування спеціальних засобів до особи правопорушника. Тому доцільним буде визначення спеціальних засобів, що використовуються в діяльності поліції України та порядок їх застосування до особи правопорушника безпосередньо для його затримання.

Теоретичні дослідження даного питання були проведені такими вченими: С.О. Донченком, В.О. Михальовим, В.В. Носовим, А.П. Шевчуком, І.В. Чайкою, Ташматовим В.А. та іншими.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» (далі Закон) спеціальні засоби є поліцейським заходом примусу, що обмежує певні права і свободи людини, застосовується поліцейським для забезпечення виконання покладених на поліцію обов'язків. Вони повинні бути законними, необхідними, пропорційними та ефективними відповідно до обстановки, що склалася. Обов'язковим є попередження поліцейського про намір застосування спеціального засобу для надання можливості виконання законної вимоги поліцейського, крім випадку, коли зволікання може призвести до посягання на життя та здоров'я будь-якої особи, в тому числі поліцейського, або інші тяжкі наслідки, або якщо таке попередження є невинуватим чи неможливим. Вид такого засобу, інтенсивність та час його застосування визначається відповідно до конкретної ситуації, яка виникла, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей правопорушника [1].

Закон виділяє в статті 42 поняття спеціальних засобів як поліцейського заходу примусу - це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених та технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами, тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують[1].

За кримінальним процесуальним законодавством поліцейський має право затримати особу без ухвали слідчого судді лише у випадку, коли дану особу застали під час вчинення злочину або замаху на злочин; якщо після вчинення злочину очевидець, потерпілий або ознаки на тілі, одязі, місці події вказують, що саме дана особа щойно вчинила злочин[3].

Для здійснення затримання поліцейський має право застосувати такі спеціальні засоби, передбачені в Законі:

1) кайданки та інші засоби обмеження рухомості. Застосовуються безпосередньо під час затримання, при опорі затриманого поліцейському або спробі втекти у положенні «руки ззаду». Призначені для використання з метою обмеження фізичного опору правопорушника - БР, БР-С, БРМ-92. Заборонено застосовувати більше 2 годин без їх послаблення;

2) гумові та пластикові кийки. ПР-73-М, ПР-89, ПРК, пластиковий кийок «Тонфа» призначені для відбиття нападу правопорушника або припинення правопорушення із наступним його затриманням. Виконані з гуми, що має такі властивості: гнучкість, еластичність, пружкість. При використанні забороняється нанесення ударів по голові, шиї, ключичній ділянці, статевим органам, попереку, животі.

3) пристрої, гранати, боеприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень: малогабаритні підривні пристрої «Ключ», «Імпульс», «Терен-7».

4) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби: водомети «Торнадо» і «Торнадо-2», бронетехніка БМП-2, БРДМ, БТР, пожежна автоцистерна (АЦ-40). Застосовуються у випадку, якщо потрібно затримати озброєну особу. Заборонено приводити в дію водомети при температурі повітря нижче +10 градусів по Цельсію;

5) пристрої, гранати та боеприпаси світлозвукової дії, засоби акустичного та мікрохвильового впливу, для затримання особи, що чинить збройний опір. Світлошумова граната «Заря», світлошумовий пристрій «Пламя» застосовуються на відстані не менше 2 метри від людини.

6) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії: «Форт-6Р», «Форт-12Р» з патроном «Терен-3п», «Сафарі», «ПМР», «ПСМ-Р», «Перемога», КС-23, «Форт-500». Заборонено застосовувати на відстані ближче 40 метрів та з порушенням вимог стрільби в окремі частини голови та тіла людини;

7) службовий собака. Вимоги: пройшов відповідний курс дресування, визнаний придатним та підготовленим для виконання службових завдань, перебуває у штатному підрозділі службового собаківництва. Використовується для затримання особи у наморднику або без, відповідно до ситуації, що виникла;

8) службовий кінь. За його допомогою поліцейський може

переслідувати особу, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення та її затримання [1; 3, С. 73-75].

Не є заходом примусу використання поліцейським засобів індивідуального захисту (шоломів, бронезилетів та іншого спеціального екіпування).

Заборонено застосування спеціальних засобів до жінок з явними ознаками вагітності, малолітніх осіб, осіб з явними ознаками обмежених можливостей або старості, крім випадків учинення ними збройного чи групового нападу, учинення збройного опору поліцейському, що загрожує життю і здоров'ю інших осіб або поліцейських, якщо відбити такий напад або опір іншими способами і засобами неможливо [1].

Отже, спеціальні засоби для затримання особи визначені в Законі України «Про Національну поліцію», де передбачено випадки їх застосування. Поліцейські повинні діяти відповідно до даних нормативно-правових актів та самостійно вирішувати про законність та доцільність застосування того чи іншого спеціального засобу, міру, силу, час тощо. Та перш за все застосування спеціальних засобів у певній ситуації повинно бути виправданим для досягнення мети, а саме затримання особи для припинення здійснення ним протиправних дій та притягнення до відповідальності відповідного виду.

Література:

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. №580-VII / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон від 13.04.2010 № 4651-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

3. Тактико-спеціальна підготовка працівників ОВС України: навчальний посібник/ С.М. Банах, В.Р. Булачек, І.С. Винярчук, Ю.Р. Йосипів та ін. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 300 с

Ульянов О.І.,
кандидат юридичних наук, доцент,
в.о. професора кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, у зв'язку з чим держава повинна забезпечити реалізацію прав і свобод громадян.

Одним із центральних органів виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, є Національна поліція України.

Поліція для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення застосовує в межах своєї компетенції поліцейські заходи примусу, а саме: фізичний вплив, застосування спеціальних засобів та вогнепальної зброї.

Найбільш суворим заходом примусу є застосування вогнепальної зброї, у зв'язку з чим вкрай важливим є дотримання вимог законодавства працівниками поліції з метою недопущення перевищення повноважень та завдання шкоди.

Правові засади застосування вогнепальної зброї визначено як у національному, так і міжнародному законодавстві.

Так, відповідно до п. «с» Коментаря до ст.3 Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, прийнятого Резолюцією 34/169 Генеральної Асамблеї ООН», застосування вогнепальної зброї вважається крайнім заходом. Слід докласти всіх зусиль до того, щоб виключити застосування вогнепальної зброї, особливо проти дітей. Як правило, вогнепальна зброя не повинна застосовуватися, за винятком випадків, коли підозрюваний правопорушник чинить збройний опір чи іншим чином ставить під загрозу життя інших і коли інші заходи, що мають менше винятковий характер, недостатні для затримання підозрюваного правопорушника. Про кожний випадок застосування вогнепальної зброї має бути негайно повідомлено компетентні органи влади [1].

Слід зауважити, що у всіх випадках, де йдеться мова про зброю, вживається один термін – «застосування».

Відповідно до п. 13 «Декларації про поліцію», прийнятої Парламентською асамблеєю Ради Європи (Резолюція N 690 (1979)) – поліцейські повинні отримувати ясні і чіткі вказівки щодо порядку і обставин застосування зброї.

Як бачимо в зазначеній Декларації також вживається категорія «застосування» [2].

Більш детально застосування сили та вогнепальної зброї регламентовано в «Основних принципах застосування сили та вогнепальної зброї службовцями органів правопорядку», прийнятих восьмим Конгресом ООН з попередження злочинності та поводження з порушниками (Гавана, Куба, 27 серпня – 7 вересня 1990 року).

В даному документі зазначається, що службовці органів правопорядку не повинні застосовувати вогнепальну зброю проти людей, за винятком самозахисту або захисту інших осіб від неминучої загрози смерті або серйозного травмування, для запобігання вчиненню особливо серйозного злочину, пов'язаного з серйозною загрозою життю, для арешту особи, яка становить таку загрозу та чинить опір їх наказам, або для запобігання її втечі, і тільки тоді, коли менш рішучі заходи недостатні для досягнення цих цілей. За будь-яких обставин умисне застосування сили, що має смертельний наслідок, допустиме лише тоді, коли цього абсолютно неможливо уникнути з метою захисту життя.

Серед керівних принципів, правил та норм застосування вогнепальної зброї службовцями органів правопорядку знаходимо наступні:

- забезпечують, щоб вогнепальна зброя застосовувалася лише за належних обставин і у такий спосіб, що знижує ризик непотрібної шкоди;
- забороняють застосування таких видів вогнепальної зброї та спорядження, які завдають надмірні поранення або становлять надмірну загрозу;
- встановлюють обов'язок зробити попередження, якщо це доцільно, коли вогнепальна зброя має бути застосована;
- передбачають систему сповіщення про випадки застосування вогнепальної зброї службовцями органів правопорядку при виконанні службових обов'язків [3].

Таким чином, можемо констатувати, що і у даному документі

вживається термін «застосування» зброї.

Характерним є те, що проаналізовані три міжнародні акти вживають термін «застосування» у всіх випадках, пов'язаних із вогнепальною зброєю.

При здійсненні аналізу законодавства деяких зарубіжних країн маємо таку ж ситуацію щодо застосування вогнепальної зброї.

Так, відповідно до Закону про завдання і повноваження Баварської державної поліції від 14 вересня 1990 року [4] у всіх випадках, що стосуються вогнепальної зброї вживається термін «застосування». Наприклад ст. 66 Загальні приписи про застосування вогнепальної зброї; ст.67 Застосування зброї проти осіб; ст.68 Застосування зброї проти осіб у натовпі.

Закон Чеської Республіки про поліцію Чеської Республіки 2008 року у ст. 56. Застосування зброї, закріплює повноваження поліцейського і випадки, при яких він має право застосовувати зброю [5].

Відповідно до ст.17 Закону Республіки Польща «Про поліцію» від 1990 року [6] зазначено, якщо засоби безпосереднього примусу виявилися недостатніми або їх застосування, з огляду на обставини даної події, є неможливим, поліцейський має право застосувати вогнепальну зброю. Застосування вогнепальної зброї має відбуватися у спосіб, який завдає якомога меншої шкоди особі, проти якої застосовано вогнепальну зброю.

Таким чином, проведений аналіз законодавства, яке регулює діяльність поліції ряду європейських країн дає підстави зробити висновок про те, що у всіх випадках, пов'язаних з вогнепальною зброєю, вживається термін «застосування» зброї.

В Україні питання застосування вогнепальної зброї закріплено у ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» [7].

Відповідно до ст. 46 Закону поліцейський уповноважений на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання лише за умови, що він пройшов відповідну спеціальну підготовку.

Далі у зазначеній статті прописані виняткові випадки застосування вогнепальної зброї.

При цьому законодавець вводить в обіг додаткові поняття, прописуючи те, що поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомляти свого керівника про застосування вогнепальної зброї, а також негайно повідомити свого керівника про активне застосування

вогнепальної зброї. В чому полягає сутність термінів «застосування вогнепальної зброї» та «активного застосування вогнепальної зброї» як і самих визначень понять цих термінів законодавець не дає. Так само як і не дає визначення поняття терміну «використання» вогнепальної зброї.

Відповідно до Словника Української мови термін «застосовувати», «застосувати» означає використовувати що-небудь, запроваджувати в ужиток, а термін «використовувати», «використати» визначається через категорію застосувати, вживати що-небудь з користю, користуватися чимось[8].

Таким чином, термін «застосувати» та «використати» є синонімами. У зв'язку з чим вважається недоцільним використання в Законі одночасно категорій «застосування» та «використання» зброї. Крім того потребує визначення категорія «активне застосування зброї», оскільки від цього залежить й встановлення правомірності дій працівника поліції як щодо дотримання вимог із застосування зброї, так і щодо виконання вимоги повідомити керівника про такий факт.

Основна мета застосування вогнепальної зброї полягає у захисті життя як працівників поліції, так і інших осіб, які перебувають у небезпеці. Попри це, недотримання встановлених вимог, перевищення повноважень, чи навпаки незастосування зброї за необхідних умов, може призвести до трагічних наслідків. У зв'язку з чим, положення законодавства, яке визначає умови застосування зброї, мають бути чіткими та зрозумілими, позбавленими оціночних категорій, які не отримали законодавчого визначення.

Література:

1. Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН "Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку" від 17.12.1979 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_282/card2#Card

2. Резолюція N 690 (1979) Парламентської асамблеї Ради Європи "Декларація про поліцію" від 08.05.1979 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_803

3. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку від 07.09.1990 р. / Організація Об'єднаних Націй [Електронний ресурс] Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_334

4. Закон «Про завдання і повноваження Баварської державної поліції» від 14 вересня 1990 року // Переклад з німецької мови

здійснено Бернхардтом Шльоером, Геннадієм Рижковим (Німецький фонд міжнародного правового співробітництва) [Електронний ресурс] Режим доступу: pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/Bav_90.pdf

5. Закон Чеської Республіки «Про поліцію Чеської Республіки» 17.07. 2008 р. // Переклад з чеської мови здійснено Андрієм Поритком за рахунок коштів програми «Матра» Посольства Королівства Нідерландів [Електронний ресурс] Режим доступу: pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/cheh_2.pdf

6. Закон Республіки Польща «Про поліцію» від 1990 р. // Переклад з польської мови здійснено Андрієм Поритком за рахунок коштів програми «Матра» Посольства Королівства Нідерландів [Електронний ресурс] Режим доступу: pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/cheh_2.pdf

7. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page2>

8. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. — К.: Наукова думка, 1970 – 1980.

Федоровська Н.В.,

старший науковий співробітник наукової лабораторії
з проблем забезпечення публічної безпеки і порядку

Навчально-науковий інститут № 3

Національної академії внутрішніх справ

майор поліції

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДБОРУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО КОРПУСУ ОПЕРАТИВНО-РАПТОВОЇ ДІЇ

В сучасних умовах реалізація професійних завдань поліцейськими відбувається не просто в складних, а в переважно в екстремальних умовах. Робота поліцейських спрямована, перш за все, на розкриття та профілактику правопорушень, вилучення зброї та боєприпасів, виявлення та притягнення до відповідальності осіб, причетних до діяльності незаконних збройних формувань тощо. Виконання подібних завдань вимагає від поліцейського високого рівня розвитку професійної готовності, стійкості, сформованості спеціальних здібностей, якостей і властивостей.

У процесі реформування МВС України у структурі Національної поліції України було створено корпус оперативно-раптові дії (надалі – КОРД). КОРД це поліцейський спецназ, на який покладено функції від звільнення заручників до запобігання і, якщо потрібно, розгону зіткнень і охорони свідків, раніше їх виконували спецпідрозділи «Беркут», «Сокіл», «Титан», «Грифон» та інші.

КОРД створено за сучасними передовими лекалами кращих силових підрозділів світу. За принципами дії він схожий до американського SWAT, однак зі своїми особливостями, новим рівнем професійного стандарту і найсучаснішим тактичним і технічним оснащенням.

Ще до початку відбору в новий поліцейський підрозділ спецпризначення КОРД в Національній поліції було розуміння того, яким повинен бути майбутній спецпризначенець, які фізичні, психічні та моральні якості мають бути притаманними йому. Планку було задано дуже високу: з одного боку, щоб підняти престиж спецпідрозділу, а з іншого – набрати справжніх професіоналів, витривалих у психофізичному плані і здатних вижити в екстремальних умовах [1].

Спецпідрозділ формується з числа досвідчених працівники колишніх міліцейських спецпідрозділів «Беркут», «Сокіл», «Титан», «Грифон», а також учасників АТО після проходження всіх етапів відбору, перевірок та проходження навчання.

Спецпризначенець має володіти наступними якостями:

- комунікативні навички (вміння взаємодіяти в групі);
- стресостійкість;
- висока мотивація (бути захисником)

Спецпризначенець повинен розуміти, що з ним зараз відбувається, тобто звертати на себе увагу. Основне для бійця спецпідрозділу – це бути в цілості і виконати завдання. Це дві основні мети, наголошує головний психолог КОРДу О. Вишневська [1].

Кандидати до спецпідрозділу мають пройти 8 етапів відбору, особливими серед них є:

– *другий* (психологічне тестування (психо-діагностичне вивчення особистості: MMPI-2 та ORG-EIQ), яке проводить незалежна спеціалізована компанія. На даному етапі кандидатів будуть рекомендувати для роботи за психотипом в одному з трьох напрямків: безпосередньо у поліцейському підрозділі спеціального призначення, у програмі захисту свідків або ж у підрозділах з охорони громадського

порядку, які протидіятимуть масовим заворушенням);

– *третій* (перевірка за допомогою поліграфа, однак особливістю цього тестування стане перевірка з допомогою технологій аналізу голосу (Nemesycó's). Претендентів перевірятимуть на причетність до сепаратизму, кримінальне минуле, залежність від наркотиків або алкоголю, схильність до розголошення службової інформації. Крім того, кандидатів перевірятимуть на причетність до злочинів проти мирного населення під час подій лютого 2014 року в Києві);

– *сьомий*, найскладнішим етапом, є 5-денний курс виживання, під час якого кандидати спатимуть не більше чотирьох годин, долатимуть 20-кілометрові марші з повною амуніцією, отримуватимуть інші критичні навантаження [2].

Метою сьомого етапу відбору є перевірка можливостей кандидата: рівень фізичної підготовки, здатність працювати в команді і психологічну витривалість. Були кандидати, які не змогли витримати психологічного навантаження тому зійшли з дистанції, через психологічну нестійкість. Кандидати приходять відбір на рівних умовах, незважаючи на звання та займану посаду.

За п'ять днів курсу виживання кандидати практично не відпочивають. Кілька годин на добу короткий сон, який переривається інструкторами по «тривозі» кілька разів за ніч. Весь інший час – в повній викладці кандидати бігають, стрибають, долають водні перешкоди, перелазить через яри під пильним наглядом досвідчених інструкторів. Витривалість, сила і готовність терпіти біль – це те, що спецпризначенці повинні продемонструвати та вдосконалити.

Практичними психологами, зокрема КОРДу додатково під час п'ятиденки і двомісячного курсу проводиться тестування з метою вивчення фізіологічних особливостей організму, тобто рухливість нервової системи, як нервова система може справлятися з навантаженнями, протистояти зовнішнім факторам, які заважають точно виконувати завдання та сприймати інформацію. При відборі кандидатів актуальною залишається їх мотивація: навіщо людина прийшла, що вона тут бере для себе в підрозділі. Також звертається увагу на особистісні характеристики, які дозволяють психологам зрозуміти особливості, щоб мати можливість бачити і розуміти, яка перед нами людина, в чому її індивідуальність, на які індивідуальні моменти варто звернути увагу під час її адаптації до служби. І, звісно, її взаємозв'язки в групі. Тобто проводиться соціометрія: як за п'ять днів у людей встановилися зв'язки, взаємопідтримка або людину колектив

не прийняв з якоїсь причини. Тоді вже на співбесідах кандидатів до спецпідрозділу ставляться відповідні запитання [2].

На завершення, кандидати проходять перевірку на детекторі брехні та комісійну співбесіду.

Поліграфолог з'ясовує серед іншого, чи не був його співрозмовник пов'язаний з сепаратистами, чи не притягувався до відповідальності, а якщо притягувався, то за що, чи приймає наркотики. Результати, отримані поліграфологом під час бесід з кандидатами, враховуються під час розбору на комісії, яка приймає рішення про подальшу службу. Ці дані носять рекомендаційний характер, але з урахуванням особистої інформації з особових справ, результатів спецперевірок та навчання, можуть давати гарні результати.

Заключним, восьмим етапом відбору є співбесіда з комісією. До складу якої входять психологи, представники департаменту, поліграфолог, інструктори і всі вони спільно прийматимуть рішення: служити або не служити. Надто молодих, наприклад, найчастіше просять трохи почекати, попрацювати і подавати документи через час.

На кожному з етапів відбору знаходяться ті, хто не зможе служити. Так, наприклад на місця в столичному КОРДі претендували спочатку 907 осіб, а сформували загін лише з 37 бійців. В цілому, не проходять службу приблизно десята частина з тих, хто витримав п'ятиденний курс виживання.

У підсумку, після всіх перевірок, додаткових тестів, досліджень і співбесід до виконання бойових завдань повинен приступити загін високо мотивованих сильних спецпризначенців, які люблять свою роботу саме через її складність. Служба стає стилем життя, почуття обов'язку – аксіома, а виконання завдання – беззаперечним. Бути готовим підставити плече, закрити спиною, віддати життя «за брата» – те, про що спецпризначенці КОРД замислюватися не повинні.

У разі проходження всіх етапів відбору, кандидат направляється на двомісячний курс навчання до Тренінгового центру (с. Віта Поштова), за результатами якого укладається контракт.

У підсумку, як зазначила Лариса Пауль, начальник відділу кадрового забезпечення Департаменту організації діяльності КОРД, «ми отримаємо загін з «універсальних солдатів». Незважаючи на те, що рішення по кожному бійцеві приймається індивідуально, з урахуванням всіх результатів, картинка виходить схожа. Бійці мають певний типаж, вони всі схожі один на одного, така собі професіограма.

Відбувались сперечання з цивільними психологами, які проводять первинний відбір з приводу рівня агресивності. Їх дивувало, що у бійців у всіх високий поріг агресивності. Але в нашому випадку необхідна ця агресивність, тому що це їх основний рід діяльності. Але в комплекті з високим рівнем самоконтролю» [3].

Підсумовуючи, слід зазначити, що вперше до спецпризначенців висуваються особливі вимоги при відборі. Призначення до елітного поліцейського спецназу КОРД відбувається після проходження всіх етапів відбору та успішного закінчення курсу навчань. Найголовніше, щоб спецпризначенці були готові діяти в екстремальних умовах і володіти такими специфічними навиками, як здатність до самоконтролю, керувати власними поведінковими реакціями, впливати на людей та взаємодіяти з іншими верствами населення.

Література:

1. Підрозділ спецпризначення – не для кожного. Чому в КОРД беруть лише суперменів (1 липня 2016) [Електронний ресурс]. – URL: <http://ua.112.ua/statji/spetsnaz-ne-dlia-kozhnoho-chomu-v-kord-berut-tilky-supermeniv-322071.html>

2. Вимоги до кандидатів на службу КОРД [Електронний ресурс]. – URL: <http://nationalpolice.com.ua/KORD/>

3. Шлях воїна: Як формується новий спецназ нової поліції (21 червня 2016) [Електронний ресурс]. – URL: <http://ua.112.ua/statji/shliakh-voina-iak-formuietsia-novyi-spetsnaz-novoi-politsii-319030.html>

Цільмак О.М.,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії ОДУВС

МЕТОДИ ПОДОЛАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМ ПОЧУТТЯ ТРИВОГИ

Працівники Національної поліції часто випробують таке почуття, як тривога. Реакція тривоги в небезпечній ситуації - це природний процес пристосування організму до напруженої ситуації, це відчуття невизначеної загрози та занепокоєння. Тривога є найбільш

сильно діючим механізмом психічного стресу. Вона може відігравати охоронну й мотиваційну роль. Але якщо тривога не адекватна ситуації, то вона перешкоджає адаптації індивіда до нових умов життєдіяльності. Тривожність є пусковим механізмом у переборюванні зовнішніх і внутрішніх перешкод на шляху досягнення поставленої мети. Однак, перебільшена тривога призводить до поганої діяльності, до перебільшення фізичної й соціальної небезпеки ситуації, при цьому індивід відчує такі негативні емоційні стани, як хвилювання та страх.

Поняття «тривога» було введено у психологію З. Фрейдом (1925). Найчастіше термін «тривога» використовується для опису неприємного за своїм забарвленням емоційного стану, який характеризується суб'єктивним відчуттям занепокоєння, похмурими передчуттями, а з фізіологічного боку - активацією автономної нервової системи. Процес тривоги складається з таких елементів: подразник; сприйняття загрози; стан тривоги.

Ф. Б. Березін описав стадії (рівні) розвитку тривоги у відповідності до міри наростання її інтенсивності («явища тривожного ряду»). **Найменшу інтенсивність тривоги** виражає *відчуття внутрішньої напруженості*, що характеризується переживанням напруги, настороженості, дискомфорту. Воно ще не несе у собі ознаки загрози, але служить сигналом наближення більш виражених тривожних явищ.

На другій стадії з'являються *гіперестезичні реакції*, які або приєднуються до відчуття внутрішньої напруги, або змінюють його. Ранні нейтральні стимули набувають значимості, а при їх посиленні – негативного емоційного забарвлення. Таке недиференційоване реагування характеризується як дратівливість.

На третій стадії - власне тривоги - людина починає переживати *невизначену загрозу, відчуття неясної небезпеки*.

На четвертій стадії - при наростанні тривоги з'являється *страх*: людина конкретизує колишню невизначену небезпеку. При цьому об'єкти, які пов'язуються зі страхом, не обов'язково є дійсною загрозою.

На п'ятій стадії у людини виникає *відчуття невідворотності катастрофи, яка насувається*. Вона переживає жах. При цьому дане переживання пов'язане не зі змістом страху, а лише з наростанням тривоги. Таке переживання може викликати й невизначена, беззмістовна, але дуже сильна тривога.

Нарешті, на **шостій стадії** з'являється *тривожно-боязке збудження*, що виражається у панічному пошуку допомоги, у потребі рухової розрядки. Дезорганізація поведінки й діяльності на цій стадії досягає максимуму.

Слід зазначити, що методи самопомоги для корекції тривоги ефективно спрацюють тільки на перших трьох стадіях, тоді як на інших стадіях тривога лише підсилюється, людина перестає володіти собою, тому без сторонньої допомоги тут не обійтися.

При відчутті працівником Національної поліції тривоги ми пропонуємо такі методи самопомоги:

1. Зайняття спортом або фізичною працею - фізична втома значно знижує психологічну втому й тривогу.

2. Прийняття водних процедур. Швидко заспокоїтися й привести свої нерви «в порядок» допомагає вода: плавання в басейні, різні водні процедури - ванна, душ, лазня, сауна.

3. Спілкування з природою. Прогулянка з тваринами, по квітковій оранжереї; пару, до моря, річки, по лісу.

4. Психологічні вправи.

Вправа «Знищ негативні емоції».

Інструкція: Сядьте за стіл і візьміть кольорові олівці або фломастери. Перед вами чистий лист паперу. Намалуйте будь-який сюжет – лінії, кольорові плями, фігури. Важливо при цьому зануритися у свої переживання, вибрати колір і провести лінії так, як вам більше хочеться, у повній відповідності з вашим настроєм. Уявіть, що ви переносите своє занепокоєння й тривогу на лист паперу, намагаючись виплеснути його цілком, до кінця. Малуйте доти, поки не заповниться весь простір листа, і ви не відчуєте заспокоєння. Ваш час зараз не обмежений: малуйте стільки, скільки вам потрібно.

Потім переверніть лист і напишіть кілька слів, що описують ваш емоційний стан. Довго не думайте, необхідно, щоб ваші слова виникали вільно, без спеціального контролю з вашої сторони. Після того, як ви намалювали свій емоційний стан і описали його словами, із задоволенням, емоційно розірвіть листок і викиньте його в урну або спаліть. Ваше напруження перейшло в малюнок і вже зникло, як цей неприємний для вас малюнок.

5. Дихальні вправи.

1) «Глибоке дихання».

Інструкція: якщо протягом 3-5 хвилин глибоко вдихнути та повільно видихнути, то тривожність значно знизиться.

2) «Видихання тривоги й напруги».

Інструкція: сядьте зручно, не схрещуючи руки й ноги. Прикрийте очі й зосередьтеся на своєму подиху. Відчуйте, як повітря проходить через носоглотку, йде вниз у легені, оточує їх і повертається знову нагору й назовні. Коли повітря виходить, уявляйте собі, що воно несе із собою Вашу напругу, тривогу. Зосередьтеся на м'язах чола. Уявіть, що Ви дихаєте через центр чола, потік повітря входить туди, поширюється по всьому обличчю й з видихом йде, знімаючи стислість м'язів, прочищаючи затьмарені ділянки мозку. Увага на центр грудей. З вдихом повітря входить у груди й верхню частину тіла, поширюється всередині й виходить, несучи напругу. Закінчивши, поверніться до свого звичайного подиху, подихаєте спокійно декілька хвилин.

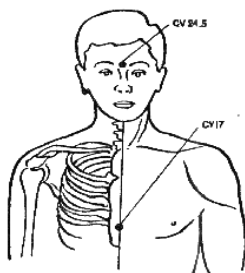
3) «Полум'я свічки».

Інструкція: Виконується в будь-якому зручному положенні - стоячи, сидячи, лежачи. Після повного вдиху видих здійснюється невеликими порціями крізь вузьку щілину між губами, зовні нагадує спробу погасити полум'я свічки. Кожна наступна порція повітря повинна бути менше попередньої. На перших порах число повторень не повинно перевищувати трьох, а надалі можна довести до десяти.

Рис.12.

6. Точковий масаж.

Несиметрична точка CV 17 («море спокою») знаходиться в центрі грудини (на відстані трьох пальців вгору від підстави грудини) (рис. 12), при її масажі знімуться занепокоєння й тривога.

7 Вживання води. Вода нейтралізує надмірну тривогу. Для цього треба взяти склянку холодної води та набравши у рот великий ковток води, - ковтати його маленькими ковточками, при цьому відчуті як вода повільно тече по стравоходу й опускається у шлунок, «охолоджує» та «знижує» тривожність.

Отже, існує чимало різних методів самопомогі при відчутті тривоги. Тільки від працівника поліції залежатиме використовувати їх чи ні. Навчившись керувати власною тривогою працівники зможуть не гаяти час, а ефективно виконувати покладені на них професійні функції.

Література:

1. Цільмак О.М. Професійно–психологічна підготовка працівників підрозділів міліції на транспорті: підручник. // О.М. Цільмак. – Одеса: РВВ ОДУВС, 2012. – 143 с. – з іл.

Черкас К. Ш.,

курсант 1-го курсу
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник: Павлова Н.В.,

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ У ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЯК ГАРАНТІЯ ПРАВИЛЬНОГО НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Стаття 27 Конституції України гарантує кожній людині невід'ємне право на життя [1]. Це право, що передбачене у зазначеній конституційній нормі, слід розуміти як право не бути свавільно позбавленим життя. Обов'язок держави - захищати життя людини. Для кожного громадянина право, у тому числі і на життя, виступає як визначений порядок у суспільстві, що встановлює, підтримує, і забезпечує його функціонування [2, с. 34].

У цьому контексті слід сказати, що основним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, є Національна поліція України. До основних обов'язків поліцейських, визначених статтею 18 Закону України «Про національну поліцію», відноситься й обов'язок надавати невідкладну домедичну і медичну допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я.

Кожен правоохоронець повинен прагнути оволодіти основами медичних навичок, щоб на місці події бути впевненим у правильності своїх дій. Навчання офіцерів невідкладній медичній допомозі, безперечно, може врятувати життя. Поліцейський повинен навчитися правильно оцінювати стан потерпілого, проводити серцево-легеневу реанімацію, зупиняти кровотечу, накладати джгути та пов'язки, правильно реагувати при переломі кісток, опіках, відмороженні, ударі, термічному враженні, нудоті, втраті свідомості тощо.

При наданні першої домедичної допомоги поліцейський повинен діяти рішучо, швидко, правильно та продумано. При цьому важливо зберігати спокій. Водночас, найскладнішим є саме навчання витримці та стресостійкості, адже, потрапивши у екстремальну ситуацію, поліцейський може піддатися паніці та страху. Крім того, під час емоційної напруги у співробітника поліції може знизитися швидкість та ефективність мислення, уваги, пам'яті, тобто переважає рухова активність. Це є причиною необдуманих вчинків, а іноді невинуватених ризиків в нестандартних ситуаціях, що призводить до травмування та незворотних втрат особового складу ОВС.

З цього приводу можна навести приклад. Так, двоє патрульних поліцейських переслідували злочинців, які вчинили розбійний напад. В ході переслідування одного з поліцейських було поранено, а інший піддався паніці і розгубився. Внаслідок чого злочинці зникли, а напарник трохи не помер [3]. У подібних ситуаціях слід зберігати спокій, оскільки в такому стані якісну допомогу надати неможливо. Крім того, слід зрозуміти, які дії необхідно здійснювати першочергово.

На практиці іноді трапляються ситуації, коли поліцейському необхідно надавати допомогу своєму напарнику, який втратив свідомість, потрапивши у екстремальну ситуацію [3]. Оцінивши таку ситуацію, треба згадати отримані навички і діяти рішучо, без вагань, надаючи допомогу всім особам, які її потребують. У першу чергу, треба усунути вплив на організм факторів, що загрожують здоров'ю та життю потерпілого, оцінити стан потерпілого; визначити характер і важкість травм, що становлять найбільшу загрозу для життя потерпілого і послідовність заходів щодо його врятування; виконати потрібні заходи щодо врятування потерпілого в порядку терміновості (вивільнити прохідність дихальних шляхів, здійснити штучне дихання, зовнішній масаж серця, припинити кровотечу, іммобілізувати місце перелому, накласти пов'язку і т. ін.); підтримувати основні життєві функції потерпілого до прибуття медичного працівника; викликати

швидку медичну допомогу чи лікаря або взяти заходи для транспортування потерпілого в найближчу медичну установу. При цьому зберігати стресостійкість.

Питома вага втрат серед населення пов'язана саме із виникненням нервово-психічних і реактивних станів з боку осіб, які надають допомогу. Відомо, що відсутність допомоги важко потерпілим протягом однієї години після ушкодження збільшує кількість смертельних наслідків на 30 %, до 3 годин — на 60 %, до 6 годин — на 90 %. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я 20 % загиблих унаслідок нещасних випадків у мирний час могли б бути врятовані, якби вчасно отримали домедичну допомогу [4].

Загалом, формування спеціальних якостей і надлюдських можливостей, стійкості до різноманітних стресів можна досягти тільки в ході спеціальних реаліті-тренінгів, які мають базуватися на достатньому рівні тактико-спеціальної підготовки, із демонстрацією навичок надання домедичної допомоги у різних ситуаціях.

Таким чином, окрім оволодіння навичками надання домедичної допомоги постраждалим, поліцейському слід систематично працювати над формуванням морально-психологічної стійкості, психологічної готовності до дій в екстремальних ситуаціях. Поліцейські не повинні піддаватися паніці при наданні домедичної допомоги, а навпаки повинні проявляти згуртованість, приймати правильне рішення в екстремальній ситуації та не допускати паніки.

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р., № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
2. Скаун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. — Харків: Консум, 2001. – 134с.
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://medbib.in.ua/osnovyi-okazaniya-pervoy-meditsinskoy-pomoschi21828.html>).
4. Черняков Г.О., Кочін І.В., Сидоренко П.І. Медицина катастроф. – К.: «Здоров'я», 2011. – 348 с.

Чудик А.В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри фізичної підготовки
та особистої безпеки
Національної академії Державної прикордонної служби України
ім. Б.Хмельницького

ЩОДО ПІДГОТОВКИ ПРИКОРДОННИКІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ТА ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОГО ВПЛИВУ

Нормативно-правові акти, які визначають стратегічні цілі розвитку Державної прикордонної служби України (ДПСУ) вимагають зростання професійної підготовленості персоналу відомства. Від них вимагається не лише висока компетентність в галузі охорони державного кордону, сформованість професійно-необхідних умінь та навичок, але й вміння застосовувати фізичну силу, використовувати спеціальні засоби і зброю. Крім того, в Законі України «Про Державну прикордонну службу України» йдеться про те, що військовослужбовці, а також працівники ДПСУ, які відповідно до їх службових повноважень можуть залучатися до виконання завдань з охорони державного кордону та суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні в межах повноважень, визначених цим Законом, законами України «Про державний кордон України», «Про виключну (морську) економічну зону України» мають право в порядку і випадках, передбачених Законом України «Про Національну поліцію», військовими статутами Збройних Сил України та іншими нормативно-правовими актами, застосовувати фізичну силу, використовувати, а також зберігати, носити спеціальні засоби і зброю, використовувати і застосовувати їх самостійно або у складі підрозділів.[1;2]

Посилює актуальність теми й те, що практична діяльність персоналу ДПСУ характеризується постійним безпосереднім контактом із потенційними порушниками законодавства з прикордонних питань, високою самостійністю й автономністю підрозділів, необхідністю тісної співпраці та взаємодії з місцевим населенням. Доволі часто виникають нестандартні ситуації, що вимагають від прикордонника – єдиного представника держави на кордоні – прийняття оперативних рішень і дій у непередбачених

ситуаціях, умовах просторової та часової обмеженості. Отже, прикордонник повинен бути професіоналом у різних видах діяльності.

Якість професійної підготовки фахівців будь-якого профілю залежить від ступеня обґрунтованості: цілі навчання (для чого навчати), змісту навчання (чому навчати) і структури навчання (як навчати). [3]

При розробці цілей навчання базовим положенням повинен бути принцип зв'язку навчання з життям, або так званий діяльнісний підхід, а кінцевий рівень навченості повинен перевірятися за вмінням вирішувати типові професійні завдання.

Стосовно до професійної підготовки прикордонників метою навчання є готовність до професійної діяльності з охорони державного кордону, затримання озброєних або неозброєних правопорушників, а не демонстрація прийомів на партнері, що не чинить опору.

Зміст навчання - це безпосередній навчальний програмний матеріал, який необхідно освоїти, щоб успішно вирішувати оперативно-службові завдання. Програми підготовки повинні відображати в підсумку готовність до професійної діяльності в реальних умовах при повній психофізичної мобілізації, а не навчання банальної демонстрації прийомів, і це буде метою навчання. Заслугує на увагу розробка організаційних і методичних форм проведення комплексних навчальних занять, що включають в себе елементи загальної фізичної підготовки, вивчення прийомів ведення сутички, а також техніки і тактики застосування спецзасобів захисту і нападу, вогневу підготовку. [4]

Структура навчання - це принципи організації навчального процесу, особливості планування побудови навчання. На жаль, існуючі навчальні програми та навчально-методичні документи традиційно не містять відомостей про технології викладання, що в умовах сучасних вимог знижує ефективність навчально-виховного процесу в цілому.

Отже підготовка прикордонників до застосування спеціальних засобів та заходів фізичного впливу у процесі оперативно-службової діяльності буде результативною, за умов:

побудови професійної підготовки персоналу на засадах компетентнісного підходу з урахуванням моделі сучасного співробітника ДПСУ;

розробки і впровадження у процес професійної підготовки персоналу методики формування готовності до застосування спеціальних засобів та заходів фізичного впливу у типових ситуаціях

оперативно-службової діяльності;

використання сучасних методів навчання, що базуються на аналізі досвіду діяльності військовослужбовців органів охорони державного кордону;

регулярного моніторингу якості фахової підготовки персоналу прикордонного відомства до застосування спеціальних засобів та заходів фізичного впливу у процесі оперативно-службової діяльності.

Література:

1. Закон України «Про Державну прикордонну службу України», Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 27, ст.208

2. Закон України "Про національну поліцію". Науково-практичний коментар 3-є вид. перероб. та доповн. станом на 10 березня 2016 р. / За заг. ред. Петкова С.В. – К., 2016. – 384 с.

3. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ : навч. посіб. / М. І. Ануфієв, С. С. Бутов, О. Ф. Гіда та ін. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2003. – 337 с.

4. Несін, О. Роль компонентів спеціальної фізичної підготовленості працівників правоохоронних органів у силовій затримці правопорушників / О. Несін, А. Павлов // Молода спортивна наука України. – 2003. – Т. 2. – С. 355–358.

Юраш Д.І.,

Никифоров І.А.,

курсанти 1 курсу Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: **Никифорова О.А.**

доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки

навчально-наукового інституту №3

Національної академії внутрішніх справ

ЮРИДИЧНИЙ АСПЕКТ НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Перш за все, за статистикою майже 70 відсотків смертельних наслідків травм та невідкладних станів в Україні сталися з-за відсутності надання домедичної допомоги постраждалим на місці події. Хоча, відповідно до статті 12 Закону України «Про екстрену

медичну допомогу», особами, які зобов'язані надавати домедичну допомогу людині у невідкладному стані, є:

- рятувальники аварійно-рятувальних служб;
- працівники державної пожежної охорони;
- поліцейські;
- фармацевтичні працівники;
- провідники пасажирських вагонів;
- інші особи, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти практичними навичками надання домедичної допомоги.

При цьому необхідно згадати Закон України «Про екстрену медичну допомогу», а саме статтю 3[1, ст. 19]:

У разі Виявлення людини у невідкладному стані, яка не може особисто звернути за надання екстреної медичної допомоги, та за відсутності медичних працівників на місці події громадянин України або будь-яка інша особа, які виявили таку людину, зобов'язані:

- негайно здійснити виклик екстреної медичної допомоги або повідомити про виявлення людини у невідкладному стані та про місце події працівників найближчого закладу охорони здоров'я чи будь-яку особу, яка зобов'язана надавати домедичну допомогу, та знаходитися коло місця події;

- за можливості надати виявленій людині у невідкладному стані необхідну допомогу, у тому числі шляхом перевезення такої людини до найближчого відділення екстреної (невідкладної) медичної допомоги чи іншого закладу охорони здоров'я, у якому може бути забезпечено надання необхідної медичної допомоги.

Тобто законодавство не тільки дозволяє, але ще й зобов'язує нас діяти по протоколам надання першої домедичної допомоги. Крім цього законодавець передбачив відповідальність за умов ненадання допомоги, у вигляді 136 статті Кримінального Кодексу України:

Стаття 136. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечний для життя стані.

1. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, при можливості надати таку допомогу або неповідомлення про такий стан особи належним установам чи особам, якщо це спричинило тяжкі тілесні ушкодження – караються штрафом від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців.

2. Ненадання допомоги малолітньому, який завідомо перебуває

в небезпечному для життя стані, при можливості надати таку допомогу або повідомлення про такий стан дитини належним установам чи особам – караються штрафом від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років [3, ст. 142].

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили смерть потерпілого – караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.[2, ст.131]

Однак, наскільки свідчать реалії сьогодення, у свідомості українського суспільства домінує правова неосвіченість, тотальна байдужість, деморалізованість та правовий нігілізм, коли уявлення про протиправність того чи іншого діяння знаходяться, в кращому випадку, на загально побутовому рівні. Тому значна кількість людей можуть і не здогадуватися про протиправність ненадання можливої допомоги іншій особі, яка опинилася у небезпеці. Таким чином, ми можемо констатувати актуальність підготовки майбутніх поліцейських, які повинні і здатні в сучасних реаліях організувати надання такої допомоги [4, ст.18].

Наступне завдання - не нашкодити потерпілому, в тому числі, використовуючи медикаменти та інші спеціальні медикаментозні засоби. Тому особливу увагу на заняттях з домедичної допомоги викладачі звертають увагу студентів та курсантів на відсутність необхідності застосування таких заходів. Це чітко прописано в наказі № 398 МОЗ України «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах» [5].

Додатково варто відзначити те, що завжди існує причинно-наслідковий зв'язок, між наявністю у потерпілого патології і наслідком - зупинкою серця, наприклад. При цьому, дії рятувальника будуть спрямовані вже на запобігання настанню більш сильної травми або ж смерті, і розглядати їх можна тільки в такому ракурсі. Ще раз наголосимо на тому, що головне в діях рятувальника - не нашкодити, не завдати ще більшої шкоди здоров'ю, ніж той який вже завдано обставинами непереборної сили. Тому дуже актуальним постає питання щодо змін в освіті поліцейських та організаційно-правовому забезпеченні навчального процесу у юридичних закладах освіти України, що вимагає високого ступеня практичної підготовки майбутніх поліцейських.

Література:

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 4, ст. 19.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України, 2001, № 25-26, ст. 131.
3. Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України, 2001, № 30, ст. 142.
4. Закон України «Про національну поліцію» від 20 серпня 2015 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст. 379
5. Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах // МОЗ України; Наказ, Порядок від 16.06.2014 № 398.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
Албул С.В. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО СИСТЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО СКЛАДУ ВНЗ МВС УКРАЇНИ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПІДГОТОВКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	5
Банах С.М. ОПТИМАЛЬНІ ЧАСОВІ ПАРАМЕТРИ СТРІЛЕЦЬКОЇ ВПРАВИ	10
Баськов В.В. ДО ПИТАННЯ ЩОДО ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	13
Бахчеван Є.Ф. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ДО ДІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ	16
Бідняк Г.С. ІННОВАЦІЙНІ ЗАСОБИ ФІКСАЦІЇ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ	20
Боярська Я.Ю., Геращенко О.С. ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ДО ДІЙ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ	23
Бурангулов А.В. УДОСКОНАЛЕННЯ РІВНЯ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ІЗ УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ КРАЇН ЄС ТА США	27
Бутенко В.С. УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИСТРОЮ «ТАЗЕР»: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ	30
Вайда Т.С., Кузнєцов О.І. СУЧАСНІ ПІДХОДИ НОВОГО КУРСУ СТРІЛЬБ ДЛЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЯК СПРИЯТЛИВІ ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ СЛУХАЧІВ ПЕРВИННОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ	33
Вичавка В.І., Ляшук Р.М. ЩОДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРДАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС БОРотьБИ З ТЕРОРИЗМОМ	44

Волошин В. В., Чудик А.В. НАДАННЯ ПРИКОРДОННИКАМИ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ_____	48
Гаврилюк Ю.С., Ташилатов В.А. ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СПІВРОБІТНИКІВ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ КРАЇН ЄВРОПИ_____	51
Геращенко О.С. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ_____	55
Головацький О.О. ДО ПИТАННЯ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ_____	58
Горбачов О.М. ТЕХНІЧНИЙ, ПРАВОВИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ_____	61
Домніцак В. В., Пашаєв А.З.о. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ БЕЗ ПОПЕРЕДЖЕННЯ_____	64
Жуковський С.В. АВТОМОБІЛЬНА ПІДГОТОВКА В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ_____	69
Журавльов В.В. КОНЦЕПТУАЛЬНА СУТНІСТЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИКІВ ОРГАНІВ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ ДО ПРОФЕСІЙНО УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ_____	72
Зазеріна М.С., Конєв О.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ_____	76
Закржевська К.М., Калашніков В.М. ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ДО ДІЙ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ_____	79
Зьолка В.Л., Радченя Н.М. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ДЕРЖАВНІЙ ПРИКОРДОННІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ_____	84
Йосипів Ю.Р. ДО ПИТАНЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ВІЛЬНИЙ ДОСТУП ДО ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ_____	87

Ком'яга А.В. ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ І НЕСПОКОЮ, ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ	91
Коломієць Ю.М. ОСНОВНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА СТАН СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ В ВНЗ МВС УКРАЇНИ	94
Конєв О.Ю., Ніколаєв О.Т. УДОСКОНАЛЕННЯ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	97
Кузнєцов С.О., Трішин К.О. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ЗАХИСТУ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ВІД ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ	100
Курбанов Я.Л. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ	103
Курляк М.Д. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	108
Малоголова О.О. ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ В СИСТЕМІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ	111
Матеюк О. А., Немашколо В. Ю. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИКІВ ПРИКОРДОННИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНО УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	115
Мірошніченко В. І. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	119
Моргун М.В. ЗАТРИМАННЯ ОЗБРОЄНИХ ЗЛОЧИНЦІВ НА ТРАНСПОРТНОМУ ЗАСОБІ	123
Московчук М. О. ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ДО ДІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ	125
Мох Т.П., Носкова Т.І. ОРГАНІЗАЦІЙНО ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ,	

ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ, СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ТА ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ_____	128
Мукоїда Р.В.	
ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ_____	132
М'яскалюк Є.М., Федоровська Н.В.	
ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ДІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ_____	135
Оверченко Д.Г., Цільмак О.М.	
МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ВПЕВНЕНОСТІ В СОБІ У ПРАЦІВНИКА ВІДДІЛУ МАСОВИХ І ОХОРОННИХ ЗАХОДІВ УПД ГУНП В ОБЛАСТЯХ_____	139
Плеханов А.В.	
ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛОВИХ ЗАХОДІВ ДЕРЖАВНОЮ ПРИКОРДОННОЮ СЛУЖБООЮ УКРАЇНИ ЯК ПРАВООХОРОННИМ ОРГАНОМ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ_____	142
Проскурня Є.Є.	
ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ_____	145
Саакян М. Б.	
ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ_____	148
Свиріпа І.В., Удренас Г.І.	
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ БЕЗ ПОПЕРЕДЖЕННЯ_____	151
Синенький В.М.	
ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІДСТАВАМ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ_____	157
Скворцов А.В., Карапет'яни С.І.	
ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНО ІПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЖІНОК_____	163
Страшко О.В., Павлова Н.В.	
ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ, ПОВ'ЯЗАНОГО З ВИБУХОМ_____	166
Татарін О.В., Мірошніченко В.І.	
ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПРИКОРДОННИКІВ ДО ДІЙ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ_____	169

Ташилатов В.А. ЕПІЗООТІЯ, ЯК ОДНА З ПІДСТАВ ВВЕДЕННЯ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ В УКРАЇНІ _____	172
Трояновський В.С. ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ТАКТИЧНУ ПІДГОТОВКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ВЕДЕННЯ ПЕРЕГОВОРІВ ІЗ ПРАВОПОРУШНИКАМИ _____	177
Тьорло О. І. ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ _____	180
Туз Н.Д. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ЯК ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ _____	185
Удренас Г.І. СПЕЦІАЛЬНІ ЗАСОБИ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ДЛЯ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ _____	188
Ульянов О.І. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ _____	192
Федоровська Н.В. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДБОРУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО КОРПУСУ ОПЕРАТИВНО-РАПТОВОЇ ДІЇ _____	196
Цільмак О.М. МЕТОДИ ПОДОЛАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМ ПОЧУТТЯ ТРИВОГИ _____	200
Черкас К. Ш., Павлова Н.В. ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ У ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЯК ГАРАНТІЯ ПРАВИЛЬНОГО НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ _____	204
Чудик А.В. ЩОДО ПІДГОТОВКИ ПРИКОРДОННИКІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ТА ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОГО ВПЛИВУ _____	207
Юраш Д.І., Никифоров І.А., Никифорова О.А. ЮРИДИЧНИЙ АСПЕКТ НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ _____	209

Наукове видання

***«Організація професійної підготовки в підрозділах
Національної поліції України».***

Матеріали круглого столу

м. Одеса, 31 жовтня 2017 року

Підписано до друку 27.10.2017. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Гарн. «Times New Roman». Друк цифровий. Ум. друк. арк. 13,75.

Наклад 100 прим.

Видавництво ОДУВС

м. Одеса, вул. Успенська, 1

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3507 від 25.06.2009 р.

тел. 0487220934 email: vzgoduvs@i.ua

